

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKÉHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 28
ROČNÍK CXII- 2018

Bratislava 2018

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CXII– 2018
ARCHEOLÓGIA 28

Predseda redakčnej rady/Head of editorial board
PhDr. Juraj Bartík, PhD., Bratislava

Redakčná rada/Editorial Board
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Nitra
Mgr. Radoslav Čambal, PhD., Bratislava
PhDr. Beáta Egyházy-Jurovská, Bratislava
PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., Bratislava
Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Nitra
Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc., Opava
Dr. Eric Vrba, Boston

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého a anglického jazyka/translation into English and German languages:
REELS, s. r. o., Stephanie Staffen a autori

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed

Grafická úprava /Graphic design
Erika Mészárosová

Publikované príspevky sú dostupné na www.archeologickemuzeum.sk
Za jazykovú úpravu príspevkov zodpovedajú autori/the Authors are responsible for their contributions

Tlač/Print:
Ultra Print, s.r.o. Bratislava

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2018

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2018

ISBN 978–80–8060–449–3
ISSN 1336-6637

OBSAH – INHALT

- 7 ZDENĚK FARKAŠ: Nález eneolitickej medenej industrie zo západnej časti Bratislavy
16 Funde der äneolithischen Kupferindustrie im Westteil von Bratislava
- 21 JURAJ BARTÍK: Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Šoporňi
41 Gräberfeld aus der älteren Bronzezeit in Šoporňa
- 47 ALENA ŠEFČÁKOVÁ – MILAN THURZO – RON PINHASI – DAVID REICH: Anthropological and Genomic Analysis of the Burial Site of Únětice Culture at Šoporňa (Galanta district, Slovakia)
71 Antropologická a genómová analýza pohrebiska únětickej kultúry zo Šoporne (okr. Galanta, Slovenská republika)
- 75 PETER BARTA: Radiocarbon Dating of Graves 1/08 and 5/09 from the Únětice Culture Cemetery in Šoporňa (Dist. Galanta, Slovak Republic)
81 Rádiouhlíkové datovanie hrobov 1/08 a 5/09 z pohrebiska únětickej kultúry v Šoporňi (okres Galanta, Slovenská republika)
- 83 PAVOL JELÍNEK – JURAJ BARTÍK: Bronzová dýka zo Záhorskej Vsi
88 Bronzedolch aus Záhorská Ves
- 89 DAVID VÍCH: Ojedinelé nálezy doby bronzové z periferních oblastí východných Čech
94 Einzelfunde der Bronzezeit aus Peripheren Gebieten Ostböhmens
- 97 ONDREJ OŽDÁNI: Depot bronzových predmetov z Nitrianskej Blatnice
112 Hort von Bronzegegenständen aus Nitrianska Blatnica
- 115 JURAJ BARTÍK – RADOSLAV ČAMBAL: Pár výzdobných puncov z Pohanskej pri Plaveckom Podhradí
123 Musterpunzenpaar aus Pohanská bei Plavecké Podhradie
- 127 RADOSLAV ČAMBAL: Iron Sword and Bimetallic Gamów type Dagger from Dolné Vestenice
137 Železný meč a bimetalická dýka typu Gamów z Dolných Vestenic
- 141 EVA KOLNÍKOVÁ – FRANTIŠEK BAKOS – PETER PAUDITŠ: Zdroje kovu v keltských mincovniach na Slovensku
175 Metallquellen in keltischen Münzstätten in der Slowakei
- 197 IGOR BAZOVSKÝ: Antropomorfná plastika z Tvrdošoviec (okr. Nové Zámky)
200 Anthropomorphe Plastik aus Tvrdošovce (bez. Nové Zámky)
- 201 KRISTIAN ELSCHKEK: Römische Bauten und das Germanische Fürstenmilieu während der römischen Kaiserzeit im 1. - 3. Jahrhundert nach Chr. nördlich der Mittleren Donau
219 Rímske stavby a germánske kniežacie prostredie počas doby rímskej v 1. - 3. storočí po Kr. severne od stredného Dunaja
- 221 ROBERT MŮC: Príspevok k technológii výroby meča z Krásnej nad Hornádom
233 Article on the Production Technology of the Sword from Krásna nad Hornádom

- 235 ANDREJ BOTEK – RÓBERT ERDÉLYI – PAVOL PAULINY – BARBORA VACHOVÁ: Poznámky k záverom archeologického výskumu kostola reformovanej cirkvi v Šamoríne
- 241 Bemerkungen zu den Schlussfolgerungen der Archäologischen Grabung der Reformierten Kirche in Šamorín
- 243 MÁRIO BIELICH – ZORA BIELICHOVÁ – MICHAL ŠIMKOVIC : Prvá sezóna archeologického výskumu na Plaveckom hrade v Malých Karpatoch
- 255 Die erste Saison der archäologischen Grabung auf der Burg Plavecký hrad in den Kleinen Karpaten
- 257 ZDENĚK FARKAŠ – IGOR CHOMA: Vyobrazenie „pudendum femininum“ v štítovom poli na keramike z hradu Čeklís
- 264 Abbildung „Pupendum Femininum“ im Schildfeld an der Keramik aus der Burg Čeklís
- 267 MAREK BUDAJ: Razidlá a zvyšky falzátorskej dielne z 15. storočia v Brusníku
- 272 Prägestempel und Reste einer Fälscherwerkstatt vom 15. Jahrhundert in Brusník
- KOLOKVIUM
- 275 VLADIMÍR TURČAN: Sedemnásťte kolokvium k otázkam rímsko-germánskej archeológie
- 277 Siebzehntes Kolloquium zu den Fragen der Römisch-Germanischen Archäologie
- 279 TOMÁŠ DRAGUN: Vleštovaná keramika z neskoroantickéj pevnosti v Bratislave-Rusovciach
- 284 Burnished Ceramics from the Late Antique Fortlet in Bratislava-Rusovce
- 287 VLADIMÍR TURČAN: Germánsky sídliskový objekt z Dunajskej Lužnej
- 299 Germanisches Siedlungsobjekt aus Dunajská Lužná
- RECENZIA
- 301 Vladimír Turčan: Kristián Elschek: Bratislava-Dúbravka im 1. bis 4. Jahrhundert n. Chr. Germanische Fürstensitz mit römischen Bauten und die germanische Besiedlung
- 303 Skratky časopisov a periodík – Abkürzungen von Zeitschriften und Periodika

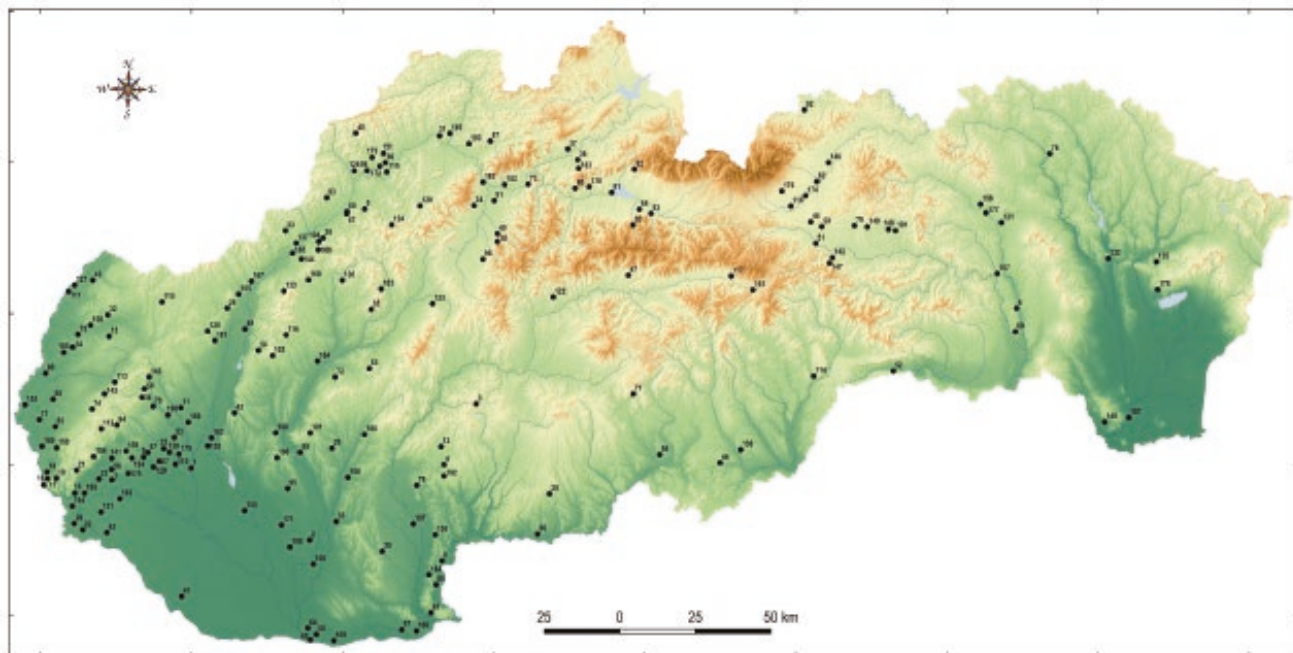
ZDROJE KOVU V KELTSKÝCH MINCOVNIACH NA SLOVENSKU

EVA KOLNÍKOVÁ – FRANTIŠEK BAKOS – PETER PAUDITŠ

Keywords: Slovakia, La Tène period, coins, source of metal, numismatic and geological research**Abstract:** Sources of metal in Celtic mints in Slovakia. Numismatic research evaluates numerous finds of Celtic coins and contemporary coins of a different origin, the occurrence of which is recorded in a La Tène settlement on the territory of present-day Slovakia, in particular from the point of view of the minting typology, chronology, iconography, technique and technology. It also looks for answers to the question of the sources of metal used for minting. It also relies on cooperation with geological research; the results of this research are the subject of this article.

Odvtedy, čo sa na stránkach odbornej literatúry začali zaznamenávať nálezy keltských mincí z územia dnešného Slovenska, až dodnes sa riešia otázky ich typológie, ikonografie, chronológie, techniky a technológie razby, funkcie a celý rad ďalších problémov. Aj keď sa numizmatickému výskumu darí na ne hľadať odpovede, často však ešte bez definitívnej podoby, otvorené zostávajú najmä tie problémy, ktoré súvisia s pôvodom a metalurgiou mincového kovu. Bez príslušnej odbornej pomoci by tento problém narastal, keďže posledné roky priniesli nebyvalý počet nových objavov keltských mincí. Preto bolo treba pristúpiť k spolupráci numizmatika s geológmi, výsledok predstavuje tento príspevok. Ani tentokrát však neznamená konečné riešenie problému, iba náčrt postupov, ktoré budú nové prírastky keltských mincí spresňovať, dopĺňať a staršie názory dozaista aj korigovať.

V posledných rokoch pribudli teda do nálezového fondu keltských a s nimi súčasných mincí z laténskeho sídelného prostredia na dnešnom Slovensku početné nové, v mnohom smere pozoruhodné prírastky (mapa 1, príloha 1)¹. Výrazne zmenili doterajší obraz o mincovníctve Keltov na tomto území. Nedá sa pri tom vyhnúť konštatovaniu, že zatiaľ čo spočiatku to boli cudzí autori prvých záznamov o mincových nálezoch, napr. Ö. Gohl (1900, 1909), či M. Dessewffy (1910, 1914), ktorí zverejňovali najmä prehľady mincí s typologickými a metrologickými údajmi, postupom času sa tým-

Mapa 1. Náleziská keltských a s nimi súčasných iných mincí na Slovensku.

Karte 1. Fundstellen keltischer und mit diesen gleichzeitigen anderen Münzen in der Slowakei.

¹ Tento príspevok sa opiera o nálezovú databázu keltských a s nimi súčasných iných mincí evidovaných k 31.8.2018. Vznikol v rámci projektu VEGA 2/0115/18. Nedá sa ale vylúčiť, že aj napriek snahe o úplnosť, nepodarilo sa zaznamenať všetky dosiaľ zverejnené nálezy.

to druhom pamiatok začali venovať aj domáci bádatelia. Prvým bol J. Petrikovich (1901, 1903, 1904), i keď v svojich prehľadoch ich ešte uvádza ako nálezy z územia Uhorska. Až J. Eisner (1927, 1-27) využil dovtedajšie informácie a prvýkrát poskytol prehľad nálezov keltských mincí zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi s vysvetlením: „*sepsal jsem je, abych položil základ k dalšímu jejich spisování a učinil počátek k podrobnému studiu barbarského mincovnictví v obou východních zemích naší vlasti*“. Tento autor už k jednotlivým nálezovým exemplárom okrem opisu hľadal aj prototypy v grécko-macedónskom mincovníctve a ich razbu datoval do 3.-1. stor. pred n. l. Aj keď neskôr, najmä pod vplyvom rakúskeho bádateľa K. Pinka (1939, 1974) sú počiatky východokeltského mincovníctva datované až k stredu 2. storočia pred n. l. Vtedy sa však predpokladala razba priamych napodobení, najmä tetradrachiem Filipa II. Macedónskeho (359-336) a Alexandra Veľkého (336-323). Vznik rôznorodých lokálnych typov mincí sa kládol až do posledných decénií 2. storočia pred n. l. Dnes sa už na základe nových nálezov mincí potvrdzuje oprávnenosť názoru J. Eisnera, ktorý takmer pred sto rokmi upozornil na počiatky tzv. východokeltského mincovníctva už v 3. storočí pred n. l.

Nový prístup k hodnoteniu nálezov keltských mincí zo Slovenska znamenajú príspevky L. Kraskovskej (1947, 104-119) a najmä V. Ondroucha (1961, 5-55). Základom výskumu sa stal jeho detailný súpis nálezov (Ondrouch 1964). Následné pravidelné zverejňovanie nových nálezových exemplárov (Hlinka et al. 1978; Kolníková/Hunka 1994) umožnilo pristúpiť k riešeniu historicko-numizmatického významu keltského mincovníctva na Slovensku z rôznych hľadísk.

Po konštatovaní stavu výskumu a jeho organizačného zabezpečenia (Kraskovská 1994, 12-19; Kolníková 1970, 143-145) sa dnes už riešia otázky významu keltských mincí v dejinách jednotlivých regiónov Slovenska (Kolníková 1980, 23-99), ich obrazové bohatstvo a použitá symbolika úzko súvisiaca s kultom (Kolníková 2004a, 7-28), technika a technológia razby (Kolníková 2012b, 31-57), príčiny výskytu cudzích keltských mincí v laténskom osídlení Slovenska (Kolníková 1982, 13-29; Kolníková 1996, 9-57), a celý rad ďalších problémov (Kolníková 2015a, 253-271). V súčasnosti numizmatický výskum eviduje 193 nálezísk a 25 typov keltských mincí, ktorých razbu predpokladá v laténskom osídlení dnešného Slovenska (obr. 1). Medzitým sa začali stále výraznejšie vynárať otázky pôvodu a zloženia kovu použitého k razbe (Kolníková 2013, 7-24). Vznikli pokusy využiť k tomu metalografické analýzy mincí (prehľad a postupy Kolníková 2015b, 286-292). Dnes už takmer každý autor príspevku o keltských minciach objavených na Slovensku považuje takmer za povinnosť podrobiť zverejnené prírastky metalografickému výskumu. Aj keď sa tak dosiahne výsledok poukazujúci na zloženie zliatiny použitej k razbe (pozri obr. 2, 3, grafické vyjadrenie obsahu Ag a Au v niektorých typoch mincí), vždy je treba brať do úvahy fakt, že analýzy boli získané nedeštruktívnou metódou, zo vzoriek len z povrchu mince. Stranou však pritom zostáva otázka pôvodu kovu. Hľadanie odpovede „*na ložiskový pôvod kovu*“ využívaného v mincových a vôbec v remeselníckych dielňach laténskeho obdobia na Slovensku považuje za základnú úlohu aj archeologický, nielen numizmatický výskum (Pieta 2008, 159)².

Problém mincového kovu a výsledky geologického výskumu

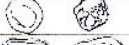

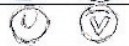

Napriek tomu, že je na Slovensku známych niekoľko sto výskytov a ložísk medi, striebra a zlata, na žiadnej inej lokalite, tak ako v Španej Doline, sa nepodarilo objaviť artefakty dokazujúce staršie ako stredoveké baníctvo. Príčinou je predovšetkým práve veľmi intenzívne stredoveké baníctvo, ktoré zničilo alebo zakrylo stopy po prípadnej staršej ťažbe. Ďalšou príčinou je malý objem výskumov zameraných na montánnu archeológiu (Labuda 1997, 89-96, 105-123; pozri aj Labuda ed. 2005).

Najstarším dôkazom o získavaní kovov na území Slovenska je nález kamenných mlatov a podložiek na vytĺkanie medenej rudy na lokalite Piesky pri Španej Doline. Prvé nálezy z konca šesťdesiatych rokov 20. storočia boli objavené pri spracúvaní hald, ktoré tu vznikli ako odpad pri ťažbe medených rúd a archeológovia ich zaradili do bronzovej doby -1800-1500 pred n. l. (Liptáková 1973, 72-75). Počas výskumných prác Archeologického ústavu SAV v rokoch 1971-1972 sa na tejto lokalite našlo viac ako 150 mlatov, pričom to nie je konečný počet, keďže mnohé sa dostali do rôznych súkromných zbierok a tak unikli evidencii. Objav kamenných podložiek na drvenie rudy a dvoch medených „koláčov“ (jeden z nich má hmotnosť 15,25 kg) sa tu považuje za doklad o spracovaní medi priamo na mieste ťažby. Jej počiatky sa na základe tohto výskumu predpokladajú už v neskorej dobe kamennej - eneolite, s pokračovaním v staršej dobe bronzovej, resp. až do stredoveku a novoveku (Točík/Bublová 1985, 47-135, tu detailná analýza mlatov a obrazová dokumentácia). Sledovaním tohto náleziska boli v ďalších rokoch objavené nové nálezy mlatov (Trgina 1986, 227; Žebrák 1986, 256-257; petrografické analýzy Illášová 1985, 106-108; Illášová 1986, 105-107). Na spracovanie medi mimo ťažobného miesta poukazuje nález zvyškov pražiackej pece s medenou troskou a zrnkami medi v Slovenskom Pravne-Prášnici, pripísaný ľudu s lengyelskou kultúrou (Šalkovský 1977, 261-262, k tomu aj Točík/Bublová 1985, 86; k problému najstaršej ťažby medi na Slovensku Novotná 1955, 70-100; Furmánec 2005, 15-18; k problému metalurgie v staršej bronzovej dobe vo vzťahu k ložiskám farebných kovov na území Slovenska Batora 2009, 195-218).

Na Slovensku je známych vyše 300 výskytov a ložísk medi, z toho najmenej 20 lokalít je známych vystupovaním rýdzej medi (Koděra a kol. 1989; 1990). Ekonomicky významnejšie lokality, ktoré mohli byť aj predmetom predstredove-

² V konečnom dôsledku ide aj o vyvrátenie podobných konštatovaní, napr. že „*Bratislavské oppidum s istotou nekontrolovalo žiadne lokálne zdroje drahých kovov, pretože sa ani v jeho širšom okolí nenachádzajú...*“ (Militký 2013b, 117).

Časový úsek/ región	Typ mince	Kov/ Hmotnosť g	Zobrazenie hlavného typu	Por. č.
A/I-a/1	Pohanská	Ag 0,40-0,50		1
A/I-a/2	Devínska Kobyla	Ag 0,36-0,45		2
A/I-a/3	Hviezda/lýra	Ag 3,90-4,15		3
A/II-a/1-4	S lýnovitou symbolikou: jazdec/lýra lýra-lýra jazdec/lýra triskeles/lýra	Ag 10,20-12,30 10,30-12,30 0,50-0,90 0,80-0,90		4 a b c d
A/III-c/1	Bátovský	Ag 12,50-14,00		5
A/III-c/2	Levický	Ag 11,00-12,00		6
A/IV-d/1	Púťský	Ag 12,20-14,90		7
B/I-a/1-4	Bratislavský statér 1/3 statéra 1/8 statéra tetradrachma drachma obol	Au 6,30-6,50 2,10-2,20 0,80-0,85 Ag 16,70-17,50 1,90-2,50 0,20-0,50		8 a b c d e f

B/II-b/1	Čachtický	Ag 0,30-0,50		9
B/II-b/2	Trenčiansko-bohuslavický	Ag 0,20-0,50		10
B/II-b/3	Lopulkovický	Au 5,10-6,10		11
B/II-b/4	So symbolom V	Au 0,20-0,50		12
B/II-b/5	S krúžkom	Au 5,20-5,50		13
B/II-b/6	Divinský	Ag 0,20-0,50		14
B/II-b/7	Nitriansky	Ag 8,50-12,50		15
B/III-c/1	Slovenský	Ag 9,00-11,60		16
B/III-c/2	S obojstranným koňom	Ag 0,50-0,85		17
B/III-c/3	S remzoidom	Ag 9,85-10,00 3,65-4,25 0,86-0,85		18
B/IV-d/1	Veľkobysterský	Ag 4,10-11,50		19
B/IV-d/2	Liptovskomarský	Cu 1,10-5,70		20
B/IV-d/3	Spíšťský	Ag 1,10-6,80		21
B/IV-d/4	Hrabušický	Ag 1,50-2,50		22
B/IV-d/5	Folkušovský	Ag 2,30-2,90		23
B/IV-d/6	Spíšťská imitácia republ. denára	Ag 1,00-2,00		24
B/IV-d/7	Zemplínsky	Ag 0,60-3,00		25

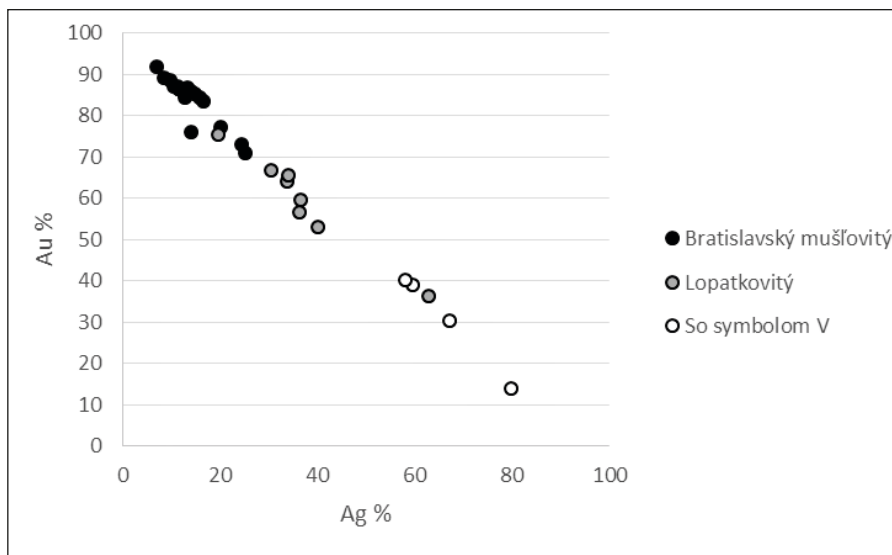
Obr. 1a-b. Prehľad typov keltských mincí razených v laténskom osídlení Slovenska.

Abb. 1a-b. Übersicht der keltischen Münztypen die während der latènezeitlichen Besiedlung der Slowakei geprägt wurden.

kej ťažby a zdrojom kovov na razbu mincí sa nachádzajú v Slovenskom rudohorí v pásme od Banskej Bystrice po Košice a v Nízkych Tatrách, kým ostatné predstavujú väčšinou len mineralogické výskyty. Je možné, že sa rýdza meď v minulosti nachádzala hojnejšie a vo väčšom množstve v dnes už vyťažených oxidačných a cementačných zónach. Predmetom historickej ťažby vzhľadom na značnú hĺbku oxidačnej zóny ložísk v Západných Karpatoch však boli skôr sekundárne minerály medi ako malachit, azurit alebo kuprit. Chalkopyrit a tetradrit, od stredoveku ako hlavné ekonomické minerály medi, vystupujú na ložiskách v hĺbkach >20 m, niekedy aj 50 – 100 m. Určenie zdroja medi na základe chemických analýz artefaktov je mimoriadne náročné až nemožné, pretože prímiesy a stopové prvky na jednotlivých západokarpatských ložiskách medi vzhľadom na metalogenetickú príbuznosť sú veľmi podobné alebo rovnaké. Je preto ťažko rozhodnúť, kde získavala meď mincová dielňa hradiska v Liptovskej Mare (Kolníková 2013, 15), aj keď tu jej pôvod archeologický výskum hľadá v Starých Horách a Slovinkách (Pieta 2008, 71-72). Na základe chemickej analýzy liptovskomarských mincí, podľa ktorej okrem medi mincový kov obsahoval do 1% Ag, Pb, Sn a v stopovom množstve Al, Ca, Fe, Mg, Mn, Si, As, Co, Ni, P, Sb, jej autor dospel iba k názoru, že „mala domáci pôvod“ (Págo 1977). Cín sa však vyskytuje na západokarpatských ložiskách medi len v stopových množstvách a je nereálne, aby sa do mincového kovu dostal inak ako recykláciou bronzových zlomkov alebo ako legovania prímies.

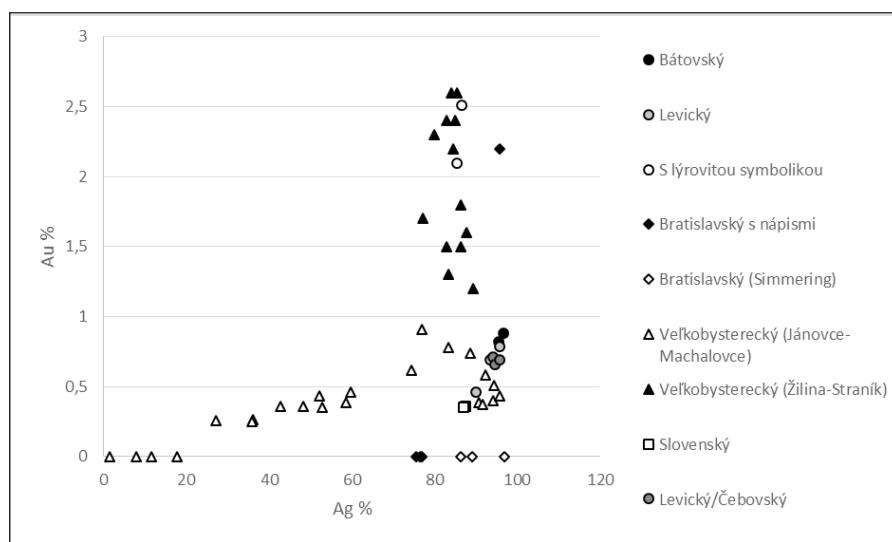
Aj autori chemickej analýzy medenej rudy a určitých medených predmetov z neskoršej doby kamennej a včasnej doby bronzovej objavených na Slovensku (Schreiner/Heyd/Pernicka 2012, 355-366) dospeli k názoru, že ak ide o rovnaké zloženie medi a výrobkov z nej, ide o tunajší pôvod, pravdepodobne v Španej doline.

Práce zaoberajúce sa históriou drahokovového baníctva na území Slovenska už niekoľko desaťročí začínajú konštatovaním, že začiatky ťažby rúd spadajú do čias Keltov a Rimanov (Vozár 1984). Priame dôkazy sa o tom zatiaľ nepodarilo zistiť (potvrďuje to aj Labuda 2016, 28-30). Povzbudivý, ale nepriamy doklad o keltskom rýžovaní je nález keltskej striebornej imitácie gréckej drachmy objavený v roku 2011 v Kokave nad Rimavicou, v priestore rýžovnísk na Bohatom. Nové nálezy imitácie drachmy Alexandra Veľkého z Muráňa a drachmy s postavou bojovníka z okolia Zvolena sa dávajú do súvisu so záujmom Keltov o nerastné bohatstvo v týchto oblastiach stredného Slovenska (Fröhlich, v tlači). Ďalšou nepriamou indíciou sú ojedinelé nálezy laténskej keramiky v zlatonosných náplavoch pri obci Zlatno v Tribeči (Illášová/Ivanovič, 2001). Stopy keltského baníctva na území Slovenska sa objavujú v posledných rokoch v súvislosti s nálezmi železných koláčov (ingot, polotovár alebo obchodný artikel = surové železo skuté do plochého valcovitého alebo bochníkovitého tvaru) v oblasti Gemera a Slovenského krasu. Významný nález železných koláčov pochádza z blízkosti mincového

Obr. 2. Graf závislosti obsahu Ag a Au v zlatých minciach slovenskej proveniencie.

Abb. 2. Der Graph der Abhängigkeit des Inhalts von Ag und Au in Goldmünzen der slowakischen Provenienz

Obr. 3. Graf závislosti obsahu Ag a Au v strieborných minciach slovenskej proveniencie.

Abb. 3. Der Graph der Abhängigkeit des Inhalts von Ag und Au in Silbermünzen der slowakischen Provenienz.

depotu pri Hrhove (Fröhlich 2017a, 16-17). Ústne zmienky o ďalších nálezoch železných koláčov pochádzajú z kaňona Slanej medzi Plešivcom a Rožňavou, Drnavy, Ochtinej, Šivetíc, či Silickej Jablonice.

Zlato sa v Západných Karpatoch zistilo na takmer 200 lokalitách, z toho vyše polovica predstavuje len bezvýznamné mineralogické výskyty alebo nevýrazné šlichové anomálie v riečnej sieti. Najvýznamnejšie výskyty zlata sú viazané na jadrové pohoria (Malé Karpaty, Považský Inovec, Tribeč, Malá Magura, Nízke a Vysoké Tatry), Slovenské rudohorie, stredoslovenské a východoslovenské neogénne vulkanity a náplavy všetkých väčších riek mimo vyššie opísaných pohorí (Dunaj, Váh, Hron, Ipel', Topľa).

Najjednoduchší zdroj zlata s najmenšími vstupnými a prevádzkovými investíciami boli ryžoviská. Zlatonosné náplavy na veľkých riekach boli v podstate nevyčerpatel'né a každoročne sa obnovovali. Najbohatšie a najznámejšie ryžoviská boli na Dunaji a považujeme ich za najpravdepodobnejší zdroj kovu na razbu mincí v predstredovekom období. Je logické predpokladať, že ryžoviská na Dunaji boli známe už v laténskom období. Vzhľadom na vysokú rýdzosť zlata z tohto zdroja mohli byť pravdepodobne razené aj zlaté mince Bratislavského oppida. Významné mohli byť tiež desiatky ryžovísk na potokoch a menších riekach v Považskom Inovci, Malej Magure, Kokave nad Rimavicou, atď. (Labuda 1999, 393-396). Menej pravdepodobným zdrojom zlata sú lokality s primárnou zlatou mineralizáciou. Zvetrané časti ložísk s tzv. mäkkou rudou sa mohli ťažiť povrchovo, čomu nasvedčujú dobývky v Pukanci, Novej Bani, Kremnici a v okolí Banskej Štiavnice. Stopy po povrchových a podpovrchových starých bankých prácach s nálezmi typických železok, čakanov a motýk v Banskej Štiavnici svedčia o stredovekom prieskume a ťažbe (Labuda 1997, 107).

Znáмым fenoménom pri procese zvetrávania ložísk zlata ako aj samotných zín prírodného zlata (zlatiniek, nugotov) je vyrýdzovanie, resp. vznik vysokorýdzeho lemu na povrchu zlatiniek (*Bakos/Chovan/Žitňan a kol. 2017*). K tomuto procesu za vhodných podmienok (čas a cirkulácia roztokov) dochádza aj na povrchu zlatých artefaktov, čo môže viesť ku skresleným chemickým analýzám realizovaným nedeštruktívnymi analytickými metódami z povrchu.

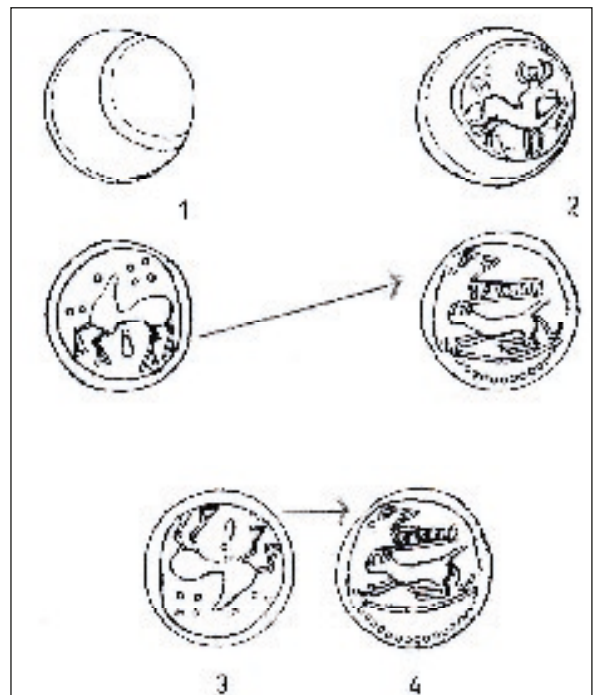
Ložiská a výskyty **striebra** sú geneticky späté so zlatou mineralizáciou v stredoslovenských a východoslovenských neogénnych vulkanitoch alebo s medenou mineralizáciou v Slovenskom rudohorí a jadrových pohoriach. Striebro v rýdzej forme sa zistilo, podobne ako meď na 20 lokalitách. Ložiská s výskytom rýdneho striebra však nemohli poskytnúť dostatok kovu na razbu mincí, pretože >99 % striebra je viazané na sulfidy a sulfosoli Ag. Na ložiskách v jadrových pohoriach a Slovenskom rudohorí je dokonca viazané na komplexnú sulfosol' - tetraedrit. Získavanie medi a striebra z tetraedritu sa zvládlo už v stredoveku (*Agricola 1556*), ale či bola táto komplikovaná hutnícka metodika známa už predtým je otáznе. Zaujímavé je, že väčšina keltských mincí razených na území Slovenska je zo striebra, čo nastoľuje otázku, či Kelti zvládli metalurgiu strieborných rúd alebo či si nepomáhali roztavovaním cudzích mincí.

Pri hľadaní zdroja striebra v Západných Karpatoch na základe chemického zloženia mince alebo iného artefaktu je možné uvažovať o dvoch hlavných genetických typoch ložísk. Teoreticky, ak sa získaný kov ďalej nezušľacht'oval, strieborné predmety so zvýšeným obsahom Cu (>10 %) a stopami Sb budú pochádzať zo žíl so sideritovo-sulfidickou mineralizáciou z lokalít v Slovenskom rudohorí alebo v jadrových pohoriach. Naopak surové striebro s vyššou rýdzosťou a stopami Pb, Zn bude pravdepodobne pochádzať zo žíl s drahokovovou mineralizáciou zo stredoslovenských neovulkanitov (Štiavnické vrchy, Kremnica).

Porovnávanie chemických analýz prírodnej rýdzej medi alebo striebra z výskytov na Slovensku za účelom hľadania zdroja kovov artefaktov nemá väčší praktický význam. Z týchto minerálov pre ich obmedzený výskyt v Západných Karpatoch sa výrobky pravdepodobne nevyrábali vo väčšom množstve. Porovnávanie obsahu prímies a stopových prvkov v mineráloch medi a striebra s chemickými analýzami medených a strieborných artefaktov je z dôvodu geochemie týchto minerálov a metalurgických technológií tiež slepá ulica.

Zaujímavé výsledky je možné dosiahnuť analýzou zloženia zlatých artefaktov a prírodného zlata. Doterajšie mineralogické výskumy však ukázali, že bežne používaná metodika elektrónových mikroanalýz alebo novšia nedeštruktívna metodika semikvantitatívnych XRF analýz na tento účel nestačia. Nedostatkom týchto analýz je presnosť meraní, ktorá pri elektrónových mikroanalýzach dosahuje niekoľko desiatín %, maximálne niekoľko stotín %, čo v praxi znamená spoľahlivé analýzy obsahov Au, Ag, Cu a Hg. Elektrónovými mikroanalýzami zlata z niekoľkých desiatok lokalít na Slovensku sa zistilo, že nízku rýdzosť (vysoký obsah Ag od 20 do 50 %) dosahuje zlato z epitermálnych mineralizácií v stredoslovenských a východoslovenských neogénnych vulkanitoch (*Bakos/Chovan/Žitňan a kol. 2017*). Zlato z jadrových pohorí a Slovenského rudohoria má nižší obsah Ag. Niektoré lokality západnej časti Slovenského rudohoria so supergennou Au mineralizáciou (Podrečany, Divín, Lovinobaňa) majú zvýšený obsah Hg (niekoľko % až desiatky %). Cu v zlato z západokarpatských lokalít pre homogénnosť obsahov nie je vhodným typomorfným prvkom. Obsahy ostatných prvkov dosahujú stotiny %, čo je pod medzou stanoviteľnosti elektrónovej mikroanalýzy a hlboko pod medzou stanoviteľnosti semikvantitatívnej XRF analýzy. Nová metodika LA-ICP-MS umožňuje stanovenie širokej škály väčšiny prvkov s presnosťou na 0,000X % (*Žitňan et al., 2010*). Metódou LA-ICP-MS sa doteraz študovali vzorky zlata zo Slovenska z 18 lokalít. Najvýraznejšie rozdiely v rámci slovenských lokalít sa potvrdili v stopových obsahoch Sb, Pb, As, Mn, Cd, Se, Te, Bi, Sn a REE. Jednotlivé lokality alebo metalogeneticky blízke skupiny ložísk majú svoju typickú asociáciu prvkov, čo ich umožňuje uspokojivo identifikovať. Vďaka tomuto výskumu sa podarilo identifikovať zdroj zlata z rozsypov, ktorých primárny zdroj je zatiaľ neznámy alebo bol odstránený eróziou (napr. veľké ryžoviská v Považskom Inovci, Tribeči a Malej Magure). Ďalšie zaujímavé zistenie bolo, že napr. zdroj zlata v ryžoviskách na Hybici je úplne iný, ako sa predpokladalo (za zdroj sa považovali kriváňske antimónovo-zlaté žily). Podobným spôsobom by sa touto metodikou mohli analyzovať zlaté artefakty, čo by umožnilo identifikovať aspoň metalogenetický typ zlatej mineralizácie, v šťastnom prípade aj skupinu lokalít.

Na základe chemickej analýzy depotu zlatých šperkov (5 kusov, z objektu č. 450) zo staršej bronzovej doby, z významné-

Obr. 4. Ukážka prerazby tetradrachmy veľkobysterského typu nitrianskym typom.

Abb. 4. Veranschaulichung der Überprägung der Tetradrachme vom Typ Velký Bysterec durch dem Nitra Typ.

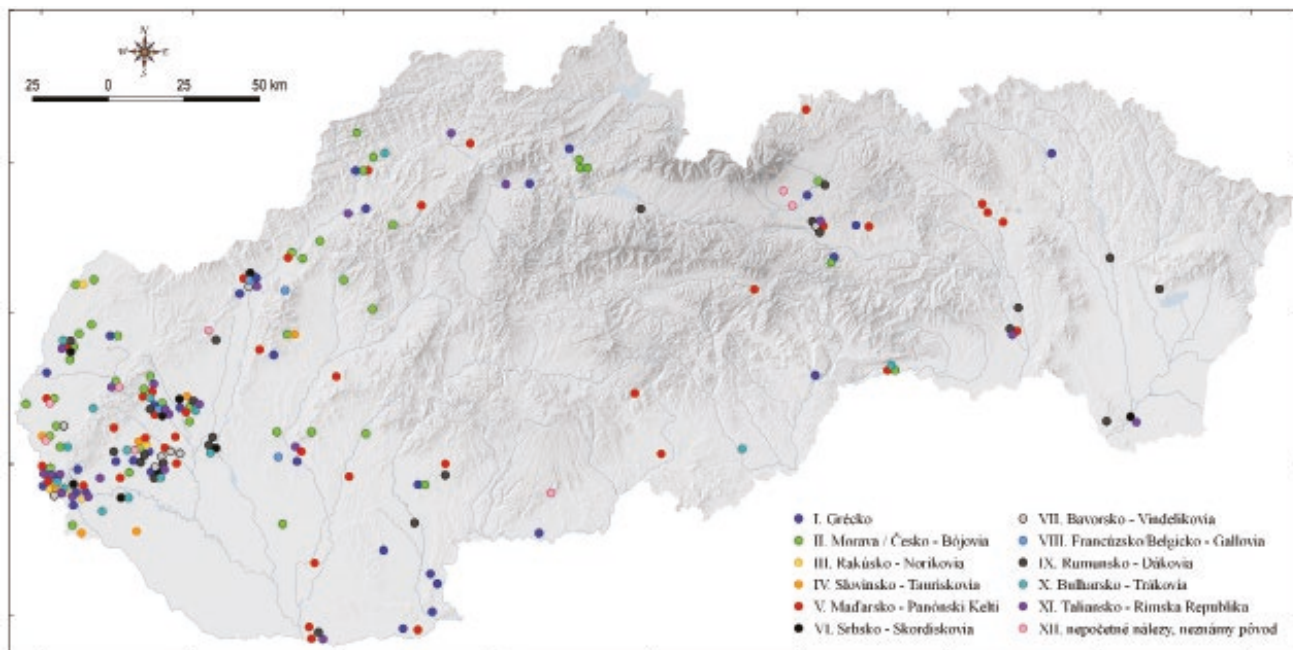
ho východoslovenského náleziska v Nižnej Myšli (Au 83,22--92,4%, Ag 7,06-14,33%, Cu 0,22-0,42%, Mn 0,05-2,67%, Fe 0,03-0,67%) a výberu šiestich šperkov z hrobov (Au 79,52-94,4%, Ag 5,6-14,65%, v dvoch z nich sa konštatuje aj zastúpenie Fe 1,72 a 0,82%, Cu 2,24 a 2,44%, Zn 2,47 a 2,57%) autori predpokladajú ich zhotovenie z ryžovaného zlata "z potokov pozdĺž Slanských vrchov" alebo "z neďalekej maďarskej lokality Telkibánya" (Olexa/Nováček 2012, 275-276, obr. 4 a 9, pozri aj Mihok/Olexa/Briančin 1998, 77-89). Toto konštatovanie posúva názory o počiatkoch získavania zlata na území Slovenska hlboko do praveku, do staršej bronzovej doby. Lenže v Slanských vrchoch ani v oblasti ložiska Telkibánya sa nenachádzajú žiadne náplavy, v ktorých by sa konštatovalo zlato v koncentrácii vyššej ako ojedinelé zlatinky. Navyše prítomnosť zinku sa zatiaľ v aluviálnom zlate napriek intenzívnemu geologickému výskumu zlatých mineralizácií v Západných Karpatoch nepotvrdila.

Žold keltských bojovníkov - zdroj mincového kovu

Dnes je už všeobecne známe, že podnet k vzniku keltského mincovníctva súvisel so žoldníerstvom, s výpravami Keltov do vtedajšieho civilizovaného sveta. Historické písomné pramene, v mnohom smere potvrdené archeologickým výskumom naznačujú, že Kelti si zo žoldnierskych služieb a drancujúcich výprav do vyspelých oblastí prinášali nielen rôzne materiálne hodnoty, teda aj mince, ale i mnohé civilizačné poznatky. Patria k nim aj razba a používanie vlastných razených peňazí. Staroveké písomné pramene sa zmieňujú aj o výške žoldnierskych zárobkov Keltov bojujúcich v armádach macedónskych vládcov a vojvodcov. Ako výstižne uvádza J. Kysela (2016, 197), títo dostávali denne na stravu a na ostatné výdavky (sitos) približne 3 oboly, po skončení vojrovej akcie odmenu (misthos) v striebre (4-8 obolov za deň, čo predstavovalo 200-400 drachiem za rok), odmeňovaní ale boli aj v zlate (pozri napr. Castelin 1965, 5, pozn. 10-11). Možno predpokladať, že po ukončení takejto služby prinášali žold alebo aspoň jeho časť do svojich sídiel v stredodunajskej oblasti v podobe mincí Filipa II. Macedónskeho, Alexandra Veľkého, či ďalších predstaviteľov mocností, pre ktoré pracovali. Objavujú sa aj v nálezoch na Slovensku (Soják/Kolníková 2017). Samozrejme, treba tu počítať aj s inou formou prísunu gréckych mincí do stredodunajských oblastí, napr. prostredníctvom obchodu (Kysela 2016, 194). No to iba vtedy ak boli osady, napr. v laténskom osídlení dnešného Slovenska pripravené na širšie obchodné kontakty s gréckym svetom. Ak aj áno, tak zrejme až v neskorolátenskom období. Na juhozápadnom Slovensku v tom čase rozvíjali remeselnícku i poľnohospodársku, zároveň aj obchodnú činnosť viaceré osady rozložené za východnými svahmi Malých Karpát (napr. Slovenský Grob - Budaj/Čambal 2013, 209-222; Chorvátsky Grob - Pieta 2008, 48). Z ich prostredia je značná časť nálezov gréckych mincí (Soják/Kolníková 2017). Keďže ide najmä o drobné mince, navyše väčšinou vyrazené z medených zliatin nie z drahých kovov, v laténskom prostredí sa im pripisuje predovšetkým úloha suroviny určenej k ďalšiemu spracovaniu (Kysela 2016, 197). No drobných, často len niekoľko gramových medených mincí by na takýto účel bolo treba použiť značné množstvo. Preto sa ich využitiu pripisuje skôr kultový význam. Keltskí navrátilci z vojenských služieb v gréckych oblastiach nimi zvyrazňovali vďaku za šťastný návrat, vkladali ich ako votívne dary na obetiská v svojich osadách (Noeske 2010, 687). Mince napr. slúžili na účely vďakvyzdania za šťastný prechod obchodných karaván cez vysokohorské prekážky, ako to dokladá výnimočný nález v Mallnických Taurách (Lippert/Dembski 2000, 251-268; Dembski 1977, 33-32). Na území Slovenska sa keltské obetiská s nálezmi mincí nachádzali na hrebeňoch viacerých pohorí a kopcov, blízko opevnených sídiel a na horských prechodoch (Kolníková 2003, 223-246). Nie je však vylúčené, že niektoré mince plnili prostredníctvom obrazov a symbolov aj úlohu „nositeľov ikonografického posolstva“ (Kysela 2016, 198). Tak sa to javí napr. v súvisi s nálezom rímskeho *aes grave* s hlavou boha Jánuša v laténskom objekte v Nitre (librový as - typ Janus/prova vpr., 239,42 g), keďže sa Keltom pripisuje uznávanie dvojhľavých božstiev (Kolníková 1964a, 391-408, pozn. 47). Ako surovina, jednak k razbe vlastných keltských mincí alebo k zhotovovaniu iných predmetov, slúžili však skôr grécke zlaté a strieborné mince, ktoré predstavovali hlavnú súčasť mzdy keltských žoldnierov (Kysela 2016, 197). Ich pretavovanie v keltských remeselníckych, či mincových dielňach naznačuje aj ich nepočítaný výskyt v stredodunajských laténskych nálezoch. V tejto súvislosti treba však počítať aj s neochotou nálezcov a majiteľov zbierok poskytnúť najmä zlato k odbornému spracovaniu, pretože má pre nich vyššiu trhovú hodnotu než drobné medené mince.

Grécke mince možno teda považovať za jeden zo zdrojov mincového kovu v domácej keltskej razbe na území Slovenska. Tento predpoklad vyplýva z početných nálezov, ktoré sa tu najmä v posledných rokoch zaznamenávajú (príloha 3, mapa 2). Tak je to aj v iných oblastiach s keltským mincovníctvom. Využitie roztavených mincí helénskych kráľov (Filipa II. Macedónskeho, Alexandra Veľkého, Antigona Gonatasa a ďalších) k vlastnej mincovej razbe sa predpokladá napr. u Skordiskov, na dnešnom srbskom území (Popović 1987, 68). Tu však treba počítať aj s obzvlášť výrazným prísunom gréckych mincí v súvisi so žoldníerstvom Skordiskov a najmä so vzájomným intenzívnym obchodom (Ujes Morgan 2002, 29-30).

Pri analýzach kovu keltských mincí uložených v zbierke Rímsko-germánskeho centrálného múzea v Mainzi A. Hartmann zistil v obsahu niektorých okrem základných prvkov zlata, striebra a medi aj platínu. Nameral ju, i keď v nízkych hodnotách, napr. v starších českých keltských (bójskych) statéroch. Vyslovil názor, že boli razené z roztavených mincí Alexandra Veľkého, keďže tieto obsahujú platínu. A to na rozdiel od statérov jeho otca Filipa II. Macedónskeho bez tohto prvku. Na razbu Alexandrových mincí sa v jeho mincovniach použilo zlato s obsahom platiny získané

Mapa 2. Náleziská cudzích mincí v laténskom osídlení Slovenska.

Karte 2. Fundstellen fremder Münzen in der latènezeitlichen Besiedlung der Slowakei.

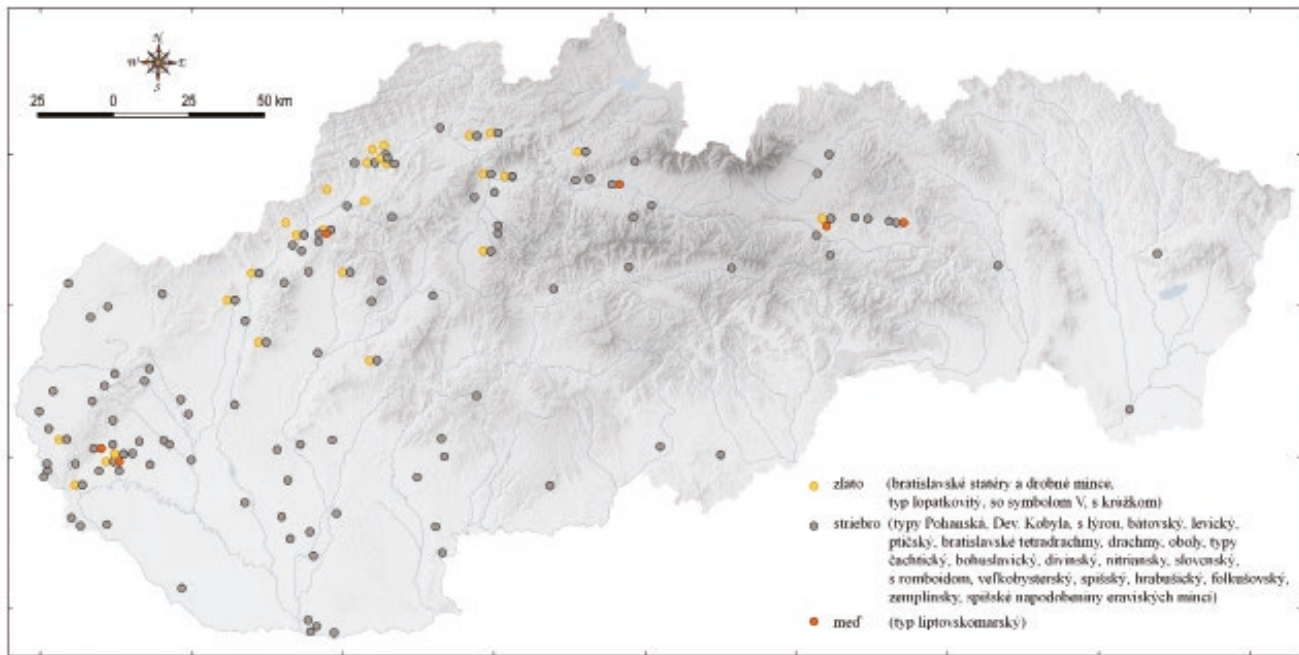
vo veľkom množstve počas jeho výprav do Prednej Ázie (Hartmann 1985, 661-662, 672). Dnes sa však už na českom území konštatuje výskyt zlata „z rozsypov pri obciach Černošice a Klíneč s prímiesou kovu platinovej skupiny palladia“, čo naznačuje jeho využitie na razbu bójskych mincí, v ktorých kovovom obsahu sa zisťuje (Venclová et al. 2008, 80, tu aj o výskyte striebra na českom území). Problému pôvodu kovu použitého k razbe keltských mincí sa venuje aj výskum v susedstve Slovenska (pozri napr. Waldhauser 1988, 7-30; Waldhauser 1995, 619-620, najmä Lehrberger et al. 1997).

Mincovne v laténskom osídlení Slovenska však mohli čerpať mincový kov aj roztavovaním cudzích keltských mincí, i keď zatiaľ možno tento predpoklad oprieť len o nepatrný počet priamych dôkazov.

Cudzie keltské mince - materiál pre mincové dielne

Okrem domácich razieb sa v laténskom osídlení územia Slovenska vyskytujú aj početné cudzie mince. Popri gréckych, o ktorých sme sa už zmienili v súvisi so žoldnierstvom Keltov, sú to razby bójske, norické, taurické, vindelické, skordiské, panónske keltské, eraviské, keltsko-dácke, mince z územia Galie a denáre Rímskej republiky (príloha 3, mapa 2). V odbornej spisbe sa väčšinou konštatuje, že sa v nich odzrkadľujú rozsiahle kontakty medzi keltským obyvateľstvom usídleným v európskom priestore. Pri hľadaní príčin, v dôsledku ktorých sa mince z tej-ktorej keltskej oblasti ocitli na území dnešného Slovenska sa uvádzajú politické (vojny, sťahovanie obyvateľstva, výkup zajatcov), ekonomické (obchod) alebo spoločenské (dary, sobáše, veno) udalosti. Ukazuje sa však, že cudzie keltské mince tu mohli mať aj inú funkciu, poslúžili ako výhodný zdroj mincového kovu. Samozrejme, laténske mincové dielne tu k razbe mincí využívali aj miestne rudné zdroje - zlato, striebro, meď (mapa 3). Prevala strieborných mincí v doterajšom nálezovom fonde (príloha 5) je dôkazom, že sa tu razilo najmä zo striebra. V početnosti nálezových exemplárov sa na druhom mieste ako mincový kov umiestňuje zlato. Jedine hradisko púchovskej kultúry v Liptovskej Sielnici - Liptovskej Mare razilo mince z medi. No aj popri minciach určitého typu razených zo striebra či zo zlata sa objavujú, i keď zriedkavo, aj medené mince. Príčina sa hľadá v nedostatku drahého kovu, uvažuje sa aj o úmyselnom zhotovení jadra mince z obecného kovu a o jeho následnom pozlátení či postriebrení. Pritom ale ťažko rozhodnúť, či medené jadro mince určitého typu razeného pôvodne zo zlata či zo striebra znamená len východisko z núdze v danej mincovni alebo ide o falšovateľský zámer. Takéto medené exempláre sa vyskytli napr. medzi striebornými bratislavskými tetradrachmami a drachmami (napr. Paulsen 1933, č. 755-757, s nápisom BIATEC), zaznamenala sa aj medená tetradrachma pôvodne strieborného levického typu (Fröhlich 2017c, 17-18), medzi striebornými tetradrachmami veľkobysterského a spišského typu sú tiež viaceré vyrazené z medi (Kolníková 2004b, 30). Mnohé z nich mali byť v ďalšom procese postriebrené alebo pozlátené, k čomu už však nedošlo, ako naznačujú tie, na ktorých sa olúpal drahokovový povrch a tak sa ukázalo, že majú medené jadro.

Na nedostatok kovu v niektorých mincových dielňach poukazujú aj tzv. prerazby jedného mincového typu na druhý. Náorne to dokumentujú niektoré tetradrachmy nitrianskeho typu prerazené na veľkobysterských (obr. 4). Razič sa totiž nenamáhal pred razbou obraz veľkobysterských úplne zlikvidovať. Zostali z neho na nitrianskych tetradrachmách nefunkčne umiestnené trojuholníkové kopytá, ponechal aj hrboľ typický pre veľkobysterské mince (Kolníková 1973, 20-21; Kolníková 1984, 174-175, obr. 4). Podobný postup, prerazba jedného mincového typu na druhý, sa zaznamenáva aj

Mapa 3. Prehľad nálezísk podľa kovu použitého na razbu keltských mincí.

Karte 3. Übersicht der Fundstellen nach dem verwendeten Metall für die Prägung keltischer Münzen.

v iných oblastiach keltského mincovníctva. Tak napr. na území Maďarska je typ Velem často prerazený na taurických tetradrachmách typov Đurđevac a „s hlavou en face“ (Torbágyi 1997, 14).

V takýchto súvislostiach vystupuje dopredia otázka, na čo vlastne „slovenskí“ Kelti potrebovali cudzie mince, ktoré sa tu evidujú v tak vysokých počtoch a sú rôzneho pôvodu (príloha 3). Mohlo by sa uvažovať, že ich spätne používali v obchodných kontaktoch. Nedá sa však ani vylúčiť, že končili v remeselníckych dielňach a po roztavení, ako ľahko prístupný materiál napr. aj k razbe mincí. Do akej miery sa pri overení tohto predpokladu možno oprieť o výsledky chemických analýz, porovnaním analyzovaných domácich mincí (tab. 1) s cudzími (tab. 2), ukáže ďalší výskum. Tu však bude treba počítať so skreslenými poznatkami, keďže nateraz vyplývajú len z nedeštruktívnych analýz, zo vzoriek odobratých z povrchu mincí, ako sme už na to poukázali v predchádzajúcej kapitole. A upozornili sme aj na nedostatky dosiaľ používaných metód, aplikovaných pomocou ručných či elektrónových prístrojov. Skreslené výsledky súvisia aj s rôznymi úpravami mincového kovu skôr, než bol použitý k razbe. Na tie môžu do istej miery poukázať dosiaľ realizované a prezentované analýzy. Každopádne však pri riešení problému zdroja mincového kovu bude treba počítať s roztavovaním cudzích mincí v keltských mincovniach na území dnešného Slovenska. Určitou vzorkou pri tom budú aj nálezy kovových zliatiek, sekančov, odpadu z razobnej činnosti a ingoty (príloha 4, tab. 3). Nálezy ingotov naznačujú dovoz kovu do mincových a iných remeselníckych dielní buď zo vzdialených alebo zo susedných oblastí, predstavujú významnú obchodnú komoditu. K takým patrí aj najnovší výnimočný objav medeného ingotu v priestore pozostatkov „keltsko-rímskej“ stavby II na akropole Bratislavského keltského oppida, s rozmermi 102x10,5 cm, s hmotnosťou 11,9 kg, „podľa predbežnej analýzy zhotovený z čistej meďi“ (Resutík 2014, 160-161, pozn. 26).

Centrá keltského mincovníctva na Slovensku

Pri riešení problému zdrojov kovu potrebného k razbe mincí treba v prvom rade upozorniť na fakt, že v latenskom osídlení územia dnešného Slovenska neexistovala spoločná, jednotná mena, neboli razené rovnaké mince. Svedčia o tom nálezy mincí a ich typologická rôznorodosť, rozdiely viažuce sa k jednotlivým regiónom Slovenska (príloha 2, mapy 4-8). Ukazuje sa totiž, že každé regionálne centrum razilo vlastné mince, pravdepodobne ako výraz hospodársko-politickej suverenity. Razený kov reprezentoval bohatstvo kmeňa, zvyrazňoval osobnú prestíž a nezávislosť jeho predstaviteľov. Využíval sa na tvorbu kmeňového pokladu, na odmeňovanie verných, najmä bojovníkov, na väčšie obchodné alebo spoločenské transakcie a k rituálnym účelom. V bežných obchodných vzťahoch najmä spočiatku fungovala zrejme naturálna výmena, tak ako to bolo v predchádzajúcich obdobiach praveku. Úlohu každodenného obeživa neskôr plnili drobné mince. Možno predpokladať, že rozhodnutie predstaviteľov spoločenstva zriadiť vlastnú mincovú dielňu sa opieralo aj o získanie poznatkov o možných a najbližších zdrojoch suroviny potrebnej na razbu mincí.

Miesta, na ktorých sa na území dnešného Slovenska nachádzali keltské mincovne, pokiaľ nie sú k dispozícii priame doklady o razbe (odlievacie formy, zvyšky kovu, razidlo), možno nateraz hľadať len na základe koncentrácie nálezov mincí určitých typov v tom-ktorom regióne. A najmä ak sa v ňom konštatuje intenzívne osídlenie v latenskom období. Na

Tab. 1. Prehľad výsledkov XRF analýz vybraných keltských mincí razených na území dnešného Slovenska.

Taf. 1. Übersicht der Ergebnisse der XRF Analysen ausgewählter keltischer Münzen die im Gebiet der heutigen Slowakei geprägt wurden.

Typ	Nominál	Ag	Au	Cu	Pb	Sn	Bi	Fe	Zn	Nálezisko
s lýrou	tetradrachma	86,51	2,51	10,21	0,91					Pov. Bystrica-ok.
	tetradrachma	85,41	2,1	11,4	1,11					Pružina
bátovský	tetradrachma	95,52	0,82	3,23	0,33		0,11			Neznáme
	tetradrachma	96,53	0,88	2,29	0,22		0,07			Neznáme
levický	tetradrachma	93,52	0,69	4,65	1,02		0,12			Levice?
	tetradrachma	95,77	0,79	2,55	0,75		0,14			Neznáme
čebovský	tetradrachma	94,03	0,71	3,67	1,48		0,11			Čebovce-ok.
	tetradrachma	94,58	0,66	3,61	1,08		0,07			Čebovce-ok.
mušľovitý	statér	24,35	73,05	2,6						Stupné
	1/3-statéra	20,01	77,21	2,81						Stupné
	statér BIATEC	12,7	84,5	2,8						BA-hrad
	statér BIATEC	9,7	88,6	1,7						BA-hrad
	st. NONNOS	11,3	87,1	1,6						BA-hrad
	st. NONNOS	7	92	1						BA-hrad
	st. bez nápisu	8,5	89,3	2,2						BA-hrad
s nápismi	tetr. BIATEC	75,6		0,7				Cl 23,7		BA-hrad
	tetr. NONNOS	95,8	2,2	0,6				Cl 1,4		BA-hrad
Simmering	drachma	89,1		5,6	5,3					BA-hrad
	drachma	96,8		2,8				C1 0,4		BA-hrad
Karlstein	obol	97,25		2,16	0,6					BA-Nám.4. aprla
	obol	91,5	7,48	1,02						BA-Nám.4. aprla
VBT	tetr. B	83,336	0,778	15,089	0,732					Jánovce-Machal.
	tetr. F	92,318	0,583	3,241	0,922	2,516		0,273		Jánovce-Machal.
	tetr. E?	94,431	0,508	3,051	1,841					Jánovce-Machal.
	tetr. C?	95,61	0,431	2,711	0,637	0,619				Jánovce-Machal.
	didr. Aa	11,625		36,642	30,201	19,157				Jánovce-Machal.
	didr. Bb	1,399		41,61	24,512	28,569		0,674	0,181	Jánovce-Machal.
	tetradrachma	82,9	2,4	10,4	4,3					Žilina-Straník
	tetradrachma	83,3	1,3	12,01	3,5					Žilina-Straník
	tetradrachma	79,8	2,3	16,6	1,3					Žilina-Straník
	tetradrachma	86,2	1,8	9,8	2,2					Žilina-Straník
slovenský	tetradrachma	87,52	0,36	3,91	3,84	4,37				Bohdanovce
	tetradrachma	86,95	0,35	4,11	3,91	4,69				Bohdanovce
folkušovský	drachma	80,59	2,31	14,25	2,28		0,59			Folkušová
lopatkovitý	statér	36,56	59,71	3,72						Stupné-Žeravica
	statér	19,68	75,37	4,95						Žilina-okolie
	statér	62,9	36,46	0,52	0,12	n/d		n/d		Neznáme
	statér	40,19	53,01	6,66	0,1	n/d		n/d		Neznáme
	statér	36,19	56,53	6,79	0,19	0,3		n/d		Neznáme
	statér	30,4	66,82	2,51	0,14	0,13		n/d		Neznáme
	statér	33,88	64,08	1,93	0,11	n/d		n/d		Neznáme
	statér	33,91	65,55	0,46	0,07	n/d		n/d		Neznáme
s V	1/16 st.?	67,13	30,48	1,81	0,17	0,41		n/d		Košeca-Nozdr.
	1/16 st.?	79,84	13,94	4,79	0,38	n/d		0,99		Nimnica
	1/16 st.? Av.	59,55	39,12	1,33						Pov. Bystrica
	1/16 st.? Rev.	58,18	40,27	1,55						"

Pozn.:

Údaje prevzaté z publikácií: *Budaj 2016; Čambal/Budaj 2016; Fröhlich 2013b; 2015a; 2016a, Hložek/Musilová 2014; Musilovič et al. 1990a-b, Ručka 2012a*

Mince VBT z Jánoviec-Machaloviec obsahujú stopové prvky Ir,Ti,Zn,Ga,Pd,Rh,Cd,Cr

základe doterajších nálezov sa tak už rysuje obraz o mincovníctve Keltov na území dnešného Slovenska, pričom ho možno sledovať v dvoch časových úsekoch. Starší úsek mincovej razby (A) sa predpokladá zhruba od 3. do polovice 2. storočia, mladší (B) od polovice 2. do konca 1. stor. pred n. l., prípadne presahuje až do začiatku nového letopočtu.

Tab. 2. Výsledky analýz vybraných cudzích mincí z nálezov na Slovensku

Taf. 2: Übersicht der Ergebnisse der XRF Analysen ausgewählter fremder Münzen in den Funden auf dem Gebiet der Slowakei

Grécko	Ag	Cu	Sn	Pb	Ir	Au	Fe	Zn	Ni	Co	Nálezisko
Euboia, Histeia	94,987	3,463	0	0,019	0	0	0,11	0,351	1,053	0	Bohdanovce
Illyria, Apollónia	91,944	6,829	0	0,571	0	0,497	0,111	0,051	0	0	"
Macedónia, Kassander	0,061	65,153	13,558	19,852	0	0	1,203	0,11	0	0,064	"
Macedónia, Thessalonika	0,034	66,27	11,373	20,403	0,463	0	1,01	0,269	0,094	0,053	"
Macedónia, Filip II.	0,117	54,786	42,328	0,243	1,179	0	0,421	0,162	0,039	0,025	Bratislava-ok.
Macedónia, Alexander III	0,041	66,547	26,234	4,721	0,615	0	1,422	0,197	0	0,026	"
Macedónia, Alexander III	84,219	15,153	0	0,126	0	0,23	0,125	0,033	0,068	0	Košolná
Macedónia, Amphipolis	0	65,684	31,832	0,568	0,511	0	0	0,204	0	0,802	Bratislava-ok.
Thrácia, Lemnos	0,034	70,336	15,225	12,549	0	0	1,406	0,212	0,036	0,025	Smižany/SNV
Morava, Česko, Bójuvia											
Athena/Nike, statér	2,18	0,31	0	0	0	97,34	0	0	0	0	Němčice n/H
Athena Alkidemos, statér	0,79	0,24	0	0	0	98,78	0	0	0	0	"
Athena Alkidemos, 1/3st.	0,45	0,21	0	0	0	99,22	0	0	0	0	"
Athena Alkidemos, 1/8st.	1,44	0,34	0	0	0	98,11	0	0	0	0	"
Athena Alkidemos, 1/24st.	0,77	0,18	0	0	0	98,97	0	0	0	0	"
hlava/torques	3,35	0,41	0	0	0	96,13	0	0	0	0	"
Roseldorf/Němčice, obol A	94,82	2,07	0	0,42	0	1,18	0,37	0,21	0	0	"
Bavorsko, Vindelikovia											
s vtáčou hlavou, statér	38,88	2,84	0	0	0	58,28	0	0	0	0	Reca
s vrtuľou, kvinár	95,48	3,67	0	0,35	0	0,5	0	0	0	0	neznáme
Slovinsko, Tauriskovia											
Đurđevac, tetradachma	43,88	47,99	4,98	2,09	0	0,19	0,88	0	0	0	Blatné
Đurđevac, tetradachma	60,16	21,2	13,65	0	0	0,41	0	0	0	0	Bohdanovce
Maďarsko, panónski Kelti											
s Y na postamente	97,01	1,8	0	0	0	1,2	0	0	0	0	Hrhov
s audoleonským monogr.	97,61	1,11	0	0	0	1,31	0	0	0	0	"
s trojuhol. symbolom	96,71	2,11	0	0	0	1,21	0	0	0	0	"
Lapujtó, tetradrachma	94,06	3,78	0,84	1,28	0	0,84	0	0	0	0	Hrnčiarovce n/P
Kapos, drachma	66,47	24,92	2,93	5,68	0	0	0	0	0	0	Borský Sv. Jur
Kapos, drachma	8,58	78,2	7,51	4,45	0	0	0	0,8	0	0	"
Velem, tetradrachma	85,39	4,09	3,3	1,00	0	0,34	0	0	0	0	"
Athena Alkidemos, obol	94,2	3,4	0	1,25	0	1,15	0	0	0	0	Hor. Orešany
Eraviskovia, denár	97,38	1,84	0	0,09	0	0,69	0	0	0	0	"
Srbsko, Skordiskovia											
Srem, tetradrachma	28,81	57,51	12,38	1,07	0	0	0	0	0	0	Bohdanovce
Srem, drachma	91,04	2,86	2,91	2,61	0	0,58	0	0	0	0	"
Srem, drachma	24,37	50,35	13,37	6,52	0	0	0	0	0	0	"
Krčedin, drachma	78,58	5,6	14,65	0,86	0	0,31	0	0	0	0	Borský Sv. Jur
Krčedin, drachma	23,13	68,76	7,68	0,43	0	0	0	0	0	0	"
Rumunsko, Dákovia											
Huși-Vovriști	97,74	1,27	0	0,23	0	0,5	0	0	0	0	Reca
Crîșeni-Berchieș	91,05	7,23	0	1,21	0	0,51	0	0	0	0	Sereď-VM
Ocnîța-Cărbunești	92,07	5,38	0	2,01	0	0,53	0	0	0	0	"
Tonciu	91,79	6,15	0	1,56	0	0,5	0	0	0	0	"
Rímska republika											
S. Afranius, 155-120	97,43	0,73	0	1,31	0	0,54	0	0	0	0	Zvončín
L. Memmius, 109-108	98,53	0,6	0	0,73	0	0,13	0	0	0	0	Reca
L. Iulius Bursio, 83	98,71	0,7	0	0,14	0	0,45	0	0	0	0	Zvončín
L. Lucretius Trio, 74	97,61	1,47	0	0,68	0	0,24	0	0	0	0	"
C. Considius Paetus, 45	96,1	2,75	0	0,67	0	0,47	0	0	0	0	"
Marcus Antonius, 32-31	89,53	9,24	0	0,74	0	0,49	0	0	0	0	Hor. Orešany

Pozn.: Výsledky prevzaté z publikácií Soják/Kolníková 2017; Soják 2016; Fröhlich 2016a, 2017a; Fikrlé/Frána 2012; Tírpák, nepubl. rukopis.

Tab. 3. Výsledky analýz zliatkov kovu a ingotov

Taf. 3: Ergebnisse der XRF Analysen der Metallschmelzstücke und Ingote

Nálezisko	Druh/Tvar	Ag	Cu	Sn	Pb	Au	Fe	Zn	As	Podľa
Bohdanovce n/T	hrudka kovu	0	76,77	18,88	1,47	0	0,38	2,45	0,61	Tirpák 2018
Bohdanovce n/T	nerazený kotúčik	0	86,2	5,41	3,25	0	2,13	3,01	0	"
Bohdanovce n/T	nerazený pliešok	0	72/71	9,42	8,44	0	0,47	7,29	1,67	"
Bohdanovce N/T	nerazený kotúčik	43,97	54,91	0	0,45	0,26	0	0	0,41	"
Bohdanovce n/T	okrúhly zliatok	0	1,11	74,28	20,97	0	2,04	0,14	0	"
Bohdanovce n/T	oválny zliatok	77,91	15,52	0	1,55	0,91	4,11	0	0	"
Bohdanovce n/T	guľovitý zliatok	42,06	8,03	0	0	49,91		0		"
Horné Orešany	hrudka kovu	73,52	0,43	0	0	26,05	0	0	0	"
Košolná	guľovitý zliatok	58,98	4,53	0,74	0,48	1,03	34,24	0	0	"
Košolná	nerazený kotúčik	0,48	56,21	25,25	13,91	0	0	0,88	1,86	"
Košolná	nerazený kotúčik	60,12	1,87	0	0	38,01	0	0	0	"
Jhz, Slovensko	oválny zliatok	94,4	3,33	1	0,71	0,56	0	0	0	"
Slovenský Grob	ingot	0,9	0	0	0	99,1	0	0	0	Budaj/Čambal 2013
Neznáme	ingot	93,2	5,55	1,24	0	0	0	0	0	Militký 2013b,101

V staršom úseku (A) sa mince razili prevažne v južných regiónoch dnešného Slovenska (mapa 4). Razilo sa tu len zo striebra. Na krajnom juhozápade, v regióne Záhoria (A/I) sa niektoré hradiská pokúšali raziť drobné mince typov Pohanská a Devínska Kobyla (a/1-2). Azda tu sa razili aj drachmy s hviezdou a lýrou (a/3), i keď nie sú tu zatiaľ pre to relevantné dôkazy v podobe mincových nálezov. V regióne medzi juhovýchodnými svahmi Malých Karpát a dolným tokom Váhu a Nitry (A/II) sa koncentrujú nálezy mincí s lýrovitou symbolikou (b/1-4). Na juhu stredného Slovenska, na strednom a dolnom Pohroní (A/III) sa konštatuje razba tetradrachmiem bátovského a levického typu (c/1-2). Na východe Slovenska (A/IV), medzi dolným tokom Torisy, Hornádom a horným Potisím sa predpokladá beh keltsko-dáckych mincí ptičského typu (d/1).

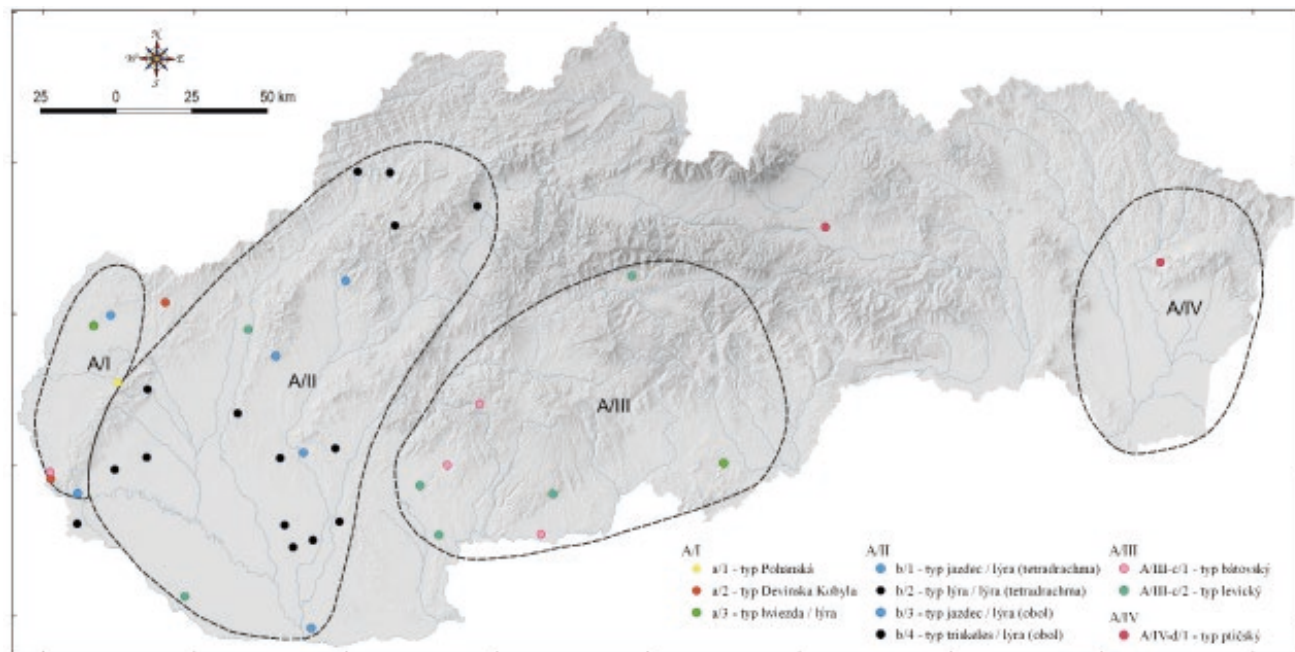
V mladšom úseku (B) sa razba mincí rozšírila takmer po celom území dnešného Slovenska. Zatiaľ čo v staršom období sa razilo len zo striebra, v mladšom sa k razbe využívalo už aj zlato a meď. Na juhozápadnom Slovensku, v bratislavskom regióne (B/I) sa rozvinulo významné mincovníctvo Bratislavského oppida (a/1-4, mapa 5). Viaceré hradiská, či iné centrá na strednom a v časti horného Považia (B/II, mapa 6) razili mince čachtického (b/1), trenčianskobohuslavického (b/2), lopatkovitého (b/3) typu, mince so symbolom V (b/4), mušlovité statéry s krúžkom (b/5), typy divinský (b/6) a nitriansky (b/7). V oblasti východne od stredného Váhu po tok Hrona (B/III), v hornom Ponitří a Požitaví (mapa 7), sa objavujú mince tzv. slovenského typu (c/1), typy s obojstranne zobrazeným koňom (c/2) a s romboïdom (c/3). Bohatá razba mincí sa zaznamenáva na severnom a severovýchodnom Slovensku (B/IV) v centrách s púchovskou kultúrou, na časti stredného a na hornom Považí, na Spiši a čiastočne aj na východnom Slovensku (mapa 8). Evidujú sa tu typy veľkobysterský (d/1), lipoťovskomarský (d/2), spišský (d/3), hrabušícký (d/4), folkušovský (d/5) a spišské imitácie eraviských denárov (d/6), resp. aj mince zemplínskeho typu (d/7). Predpoklad, že drobné mince zemplínskeho typu majú pôvod v regióne východného Slovenska, vyplývajúci z ich prvého a dlho jediného výskytu na keltsko-dáckom hradisku v katastri obce Zemplín (*Lamiová-Schmiedlová 1984, 105-111*), najnovšie spochybňuje ich výrazný výskyt v areáloch severoslovenských hradísk púchovskej kultúry.

Stav a problémy výskumu mincí v regiónoch Slovenska

A) Starší úsek keltského mincovníctva (3.- pol. 2. stor. pred n. l.)

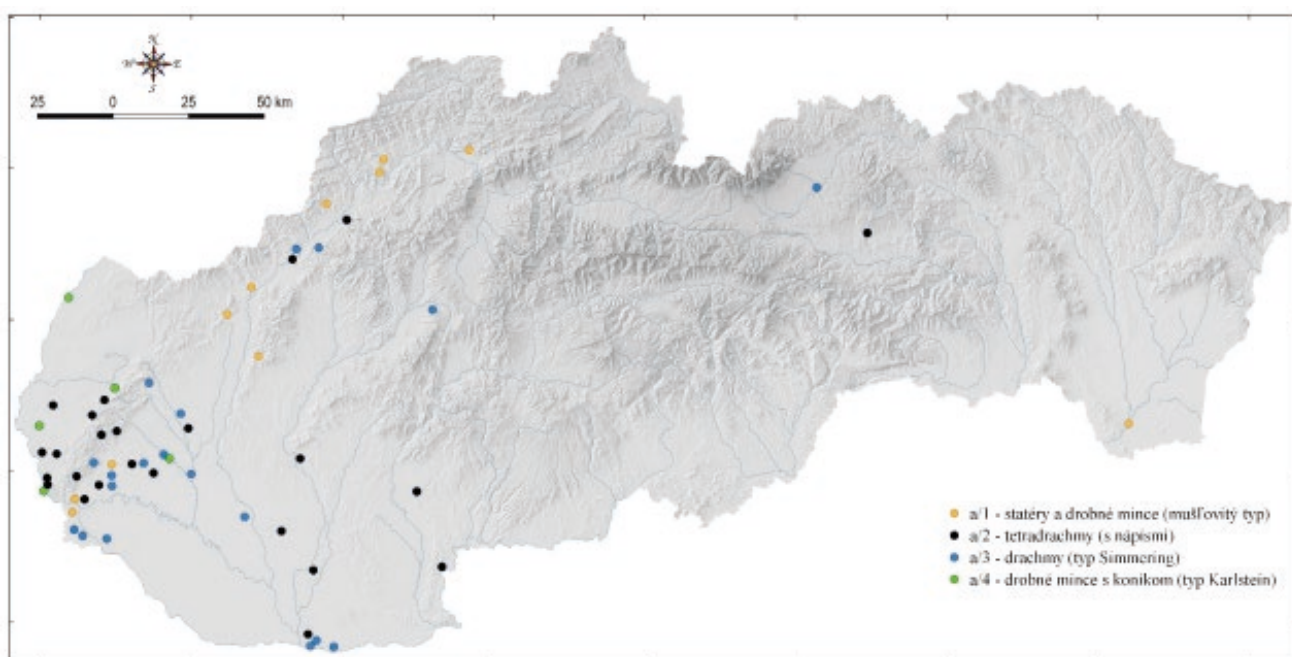
A/I - západné Slovensko - Záhorie, región medzi tokom Moravy a Malými Karpatmi

a/1 - typ Pohanská (obr. 1: 1, prílohy 1, 2, mapa 4): V areáli laténskeho hradiska Pohanská, v katastri obce Plavecké Podhradie, počas archeologického výskumu v rokoch 1967-1971 (*Paulík 1976*) neboli objavené žiadne mince. Až z činnosti nelegálnych detektorových hľadačov je ich pre odborné hodnotenie k dispozícii 10. Okrem troch importovaných exemplárov (oboly Roseldorf/Němčice a s druidom, 1/24 statéra - razba oppida Staré Hradisko) sa tu našlo 6 domácich drobných mincí s koníkom (*Fröhlich 2012a, 62-64 tab. I: 1-4; Čambal 2014,1; Čambal 2015, 41, obr. 2: 1-2*). K ním zrejme patrí aj siedma minca, pôvodne zaradená k typu Karlstein (*Fröhlich 2012a, 66-67, tab. 1: 5*). Zvláštna štylizácia obrazu (na

Mapa 4. Náleziská keltských mincí časového úseku A v regiónoch I-IV.

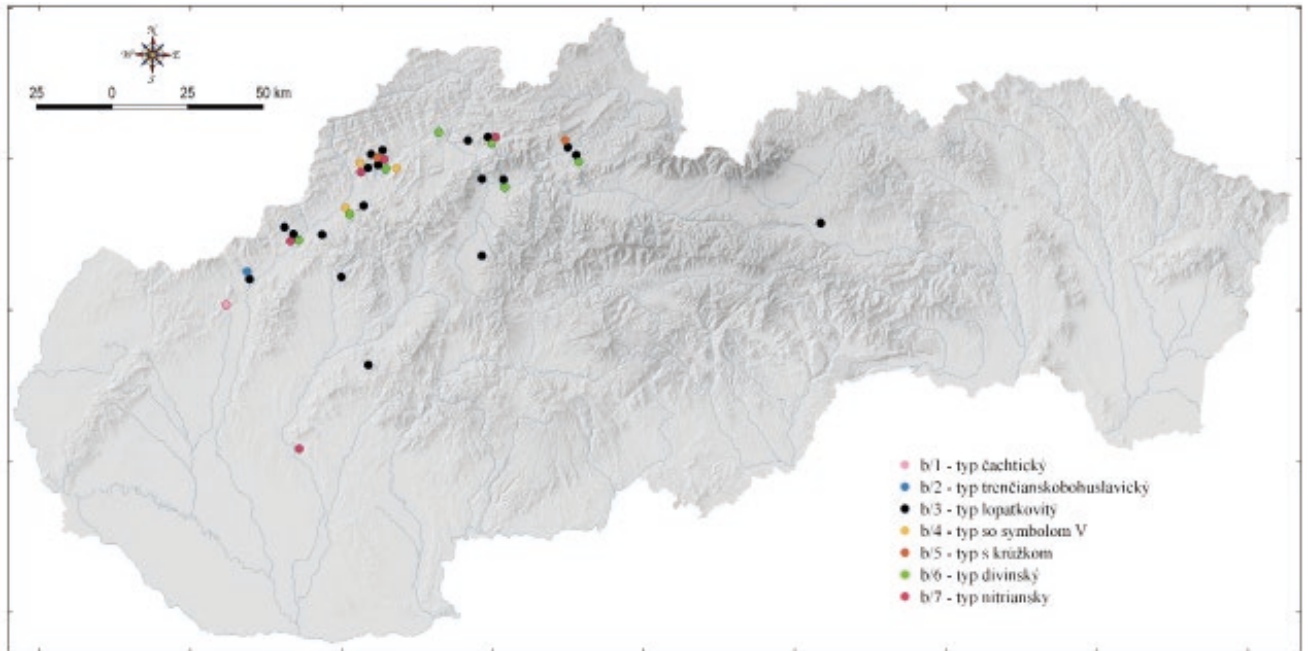
Karte 4. Fundstellen keltischer Münzen vom Zeitabschnitt A in den Regionen I-IV.

Mapa 5. Náleziská bratislavských keltských mincí časového úseku B.

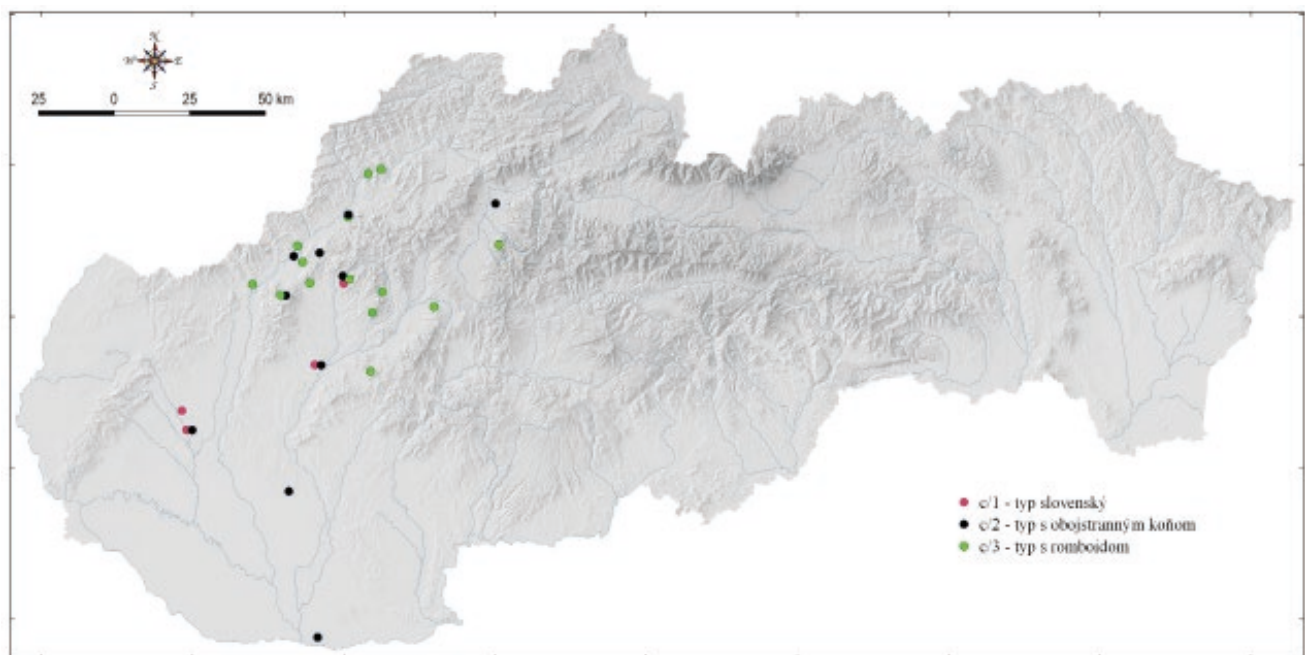
Karte 5. Fundstellen keltischer Münzen von Bratislava im Zeitabschnitt B.

averze sú miesto hlavy nesúmerne umiestnené dvojité krúžky, na reverze je koník), akoby práca neskúseného tvorca, boli dôvodom ich vyčlenenia do samostatnej skupiny, typickej iba pre hradisko Pohanská. Dostali tak názov „typ Pohanská“ (Ag, 0,40-0,46 g). Činnosť mincovej dielne, ktorá ich razila, sa na základe výskytu jedného obolu, pôvodne priradenému k typu Karlstein (ide však taktiež o typ Pohanská), predpokladala v priebehu laténskeho stupňa D1 (*Fröhlich 2012a*, 65). Archeologický výskum na základe doterajších poznatkov datuje existenciu hradiska Pohanská do laténskeho obdobia C1-D1 (*Čambal 2015*, 42). Mince sa tu pravdepodobne razili až v jeho konečnej fáze, (na rozhraní laténskych stupňov C1/D1), v čase keď končilo moravské laténske centrum Némčice, ktorého oboly (typ Roseldorf/Némčice) mincová dielňa na Pohanskej napodobovala. Razba tu však nemala dlhé trvanie. V tom čase sa sem pravdepodobne v rámci obchodu dostali oboly typu Roseldorf/Némčice a s druidom, neskôr aj 1/24 statéra typu Staré Hradisko. Početnosť mincí typu Pohanská rozširujú 2 nálezové exempláre z dolnorakúskej oblasti Weinviertel, z lokality Stripfing (0,43-0,44 g, tu v sprievode obolov Roseldorf I a II, troch 1/24 statéra) a tretí z Roseldorfu (0,42 g), sú to však náhodné nálezy bez archeologického kontextu

Mapa 6. Náleziská keltských mincí časového úseku B na strednom a v časti horného Považia.

Karte 6. Übersicht der Fundstellen keltischer Münzen im Zeitabschnitt B im mittleren und einem Teil des oberen Waagtals.

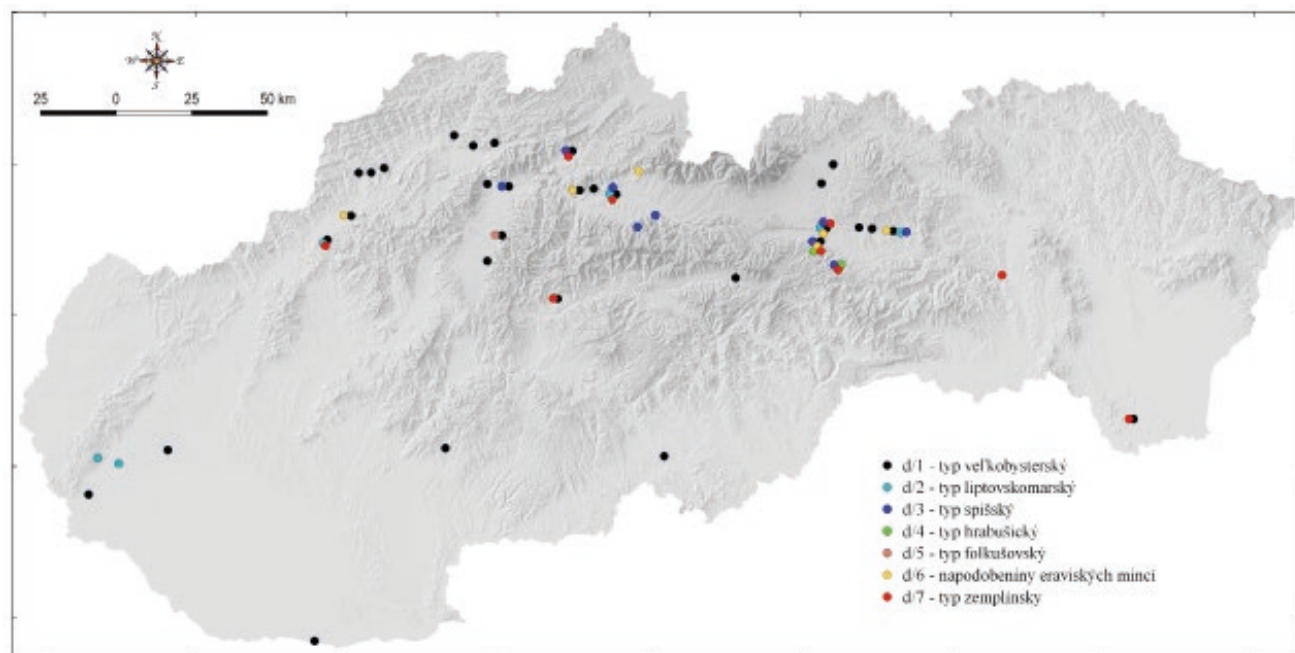

Mapa 7. Náleziská keltských mincí časového úseku B medzi stredným Považím, horným Ponitřím a Horným Požitavím.

Karte 7. Fundstellen keltischer Münzen im Zeitabschnitt B zwischen dem mittleren Waagtal, dem oberen Nitra Gebiet und dem oberen Žitava Tal.

(Dembski 2012b, 79-80). Nález legionárskeho denára Marka Antonia, údajne objavený v katastri Plaveckého Podhradia (príloha 3/XI) naznačuje, že úplný zánik keltského osídlenia tejto oblasti spôsobil prienik Rimanov v čase Tiberiovho ťaženia za Dunaj roku 6 n. l.

a/2 - typ Devínska Kobyla (obr. 1: 2, prílohy 1, 2, mapa 4): Do staršej fázy razby drobných mincí s koníkom, do horizontu Roseldorf/Němčice patria aj 3 exempláre objavené na Devínskej Kobyle, v katastri Bratislavy, i keď by ich hmotnosť pod 0,5 g (Ag, 0,36, 0,44 a 0,45 g) naznačovala neskoršie časové zaradenie. Tak ako v prípade typu Pohanská aj tieto mohli byť razené v čase kolapsu centrálnych osád typu Němčice, teda na rozhraní latenských stupňov C2 a D1 (Budaj/Čambal 2016, 274, 277). Nateraz nie sú k dispozícii dôkazy o mieste razby mincí tohto typu, teda či je to Devínska Kobyla, alebo či sem boli dovezené z iného centra. V priestore tohto náleziska boli objavené aj bratislavské tetradrachmy s nápismi BIATEC, BVSSVMARVS, NONNOS (príloha 2), naznačujú, že osídlenie tu pokračovalo aj v priebehu LTD1.

Mapa 8. Náleziská keltských mincí časového úseku B na hornom Považí, na Spiši a na východnom Slovensku.

Karte 8. Fundstellen keltischer Münzen im Zeitabschnitt B am oberen Waagtal, in der Zips und in der Ostslowakei.

a/3 - typ s hviezdou a lýrou (obr. 1: 3; prílohy 1-2, mapa 4): V rokoch 1975-1977 sa uskutočnil archeologický výskum laténskej osady v polohe Konopníská v obci Šaštíň-Stráže. V jednom z objektov (11/77), datovaným do laténskeho obdobia C2, boli objavené „zlomky dávkovacích platničiek na výrobu polotovarov keltských mincí“, no žiadne mince sa tu nenašli (azda aj preto, že v tom čase nebol ešte súčasťou archeologického výskumu detektor kovov). „Z objektu 2/75 pochádza zlomok téglíka na tavbu kovu, v ktorom sa pomocou röntgenfluorescenčnej analýzy zistili stopy striebra“ (Ščasnár et al. 1984, 133; pozri aj Zachar 1977, 298-299). Pri pokusoch zameraných na zistenie, na aké mince bola forma určená, realizátori dospeli k pozoruhodnému výsledku (na tomto mieste opomenieme proces použitia foriem). Forma slúžila na odlievanie mincových kotúčikov pre strieborné mince s hmotnosťou maximálne do 3,85 g. Pri úvahách, s akým druhom mincí zo známych razieb zo stredolaténskeho obdobia by sa v tejto súvislosti mohlo počítať, autori pokusu naznačili, že to mohli byť drachmy s hviezdou a lýrou (Ščasnár et al. 1984, 138-139).

Na Slovensku však bol zatiaľ objavený iba jediný exemplár tohto typu, a navyše v lokalite značne vzdalenej od Šaštíň-Stráže - v Hodejove, v okrese Rimavská Sobota (Kolníková 1964b, 197, obr. 3: 1). Drachmy s hviezdou a lýrou sú však zaznamenané v nálezoch z Němčíc nad Hanou (Kolníková 2012a, č. 170) a z dolnorakúskeho Roseldorfu (Dembski 2009, 83, obr. B-15), čo umožňuje datovanie ich razby do obdobia LTC1, približne do 1. pol. 2. stor. pred n. l. Miesto ich razby sa vzhľadom na výskyt v Němčiciach a Roseldorfe však hľadá mimo územia Slovenska (Fröhlich 2015a, 55). V Němčiciach boli objavené aj početné oboly s touto symbolikou, štýlovo blízke drachme s hviezdou a lýrou (Kolníková 2012a, Abb. 11-15). Nie je preto vylúčený vzájomný súvis týchto dvoch nominálov a teda ani ich pôvod na západnom Slovensku. Tento problém pomôžu vyriešiť len nové nálezy mincí tohto druhu, najmä pokiaľ ide o predpoklad razby drachmami s hviezdou a lýrou v Šaštíň-Strážach, vyslovený na základe objavu odlievacej formy na mincové kotúčiky (Ščasnár et al. 1984, 138-139).

Predstava, že tetradrachmy, drachmy a oboly s lýrovitou symbolikou tvoria uzavretý mincový systém (Fröhlich 2015a, 56) nemusí znamenať konečné riešenie, jednotlivé druhy týchto mincí môžu byť totiž samostatnou, na tetradrachmách nezávislou razbou niektorých laténskejších osád v širšom regióne Záhoria alebo v príslušných oblastiach.

A/II - juhozápadné Slovensko, región medzi Malými Karpatmi a dolným Pohroním

b/1-2 - tetradrachmy jazdec/lýra a lýra/lýra (obr. 1: 4a-b, prílohy 1-2, mapa 4): V staršom úseku keltského mincovníctva boli na juhozápade dnešného Slovenska razené tetradrachmy so symbolikou v podobe štylizovanej lýry, zo zliatiny s vysokým obsahom striebra, s hmotnosťou do 12,5 g. Nálezy týchto mincí sa koncentrujú predovšetkým v bratislavskom a nitrianskom regióne, s intenzívnym osídlením v laténskom období (Březinová 1999, 66-71).

Tvorca obrazu umiestnil na reverznú stranu tetradrachmami symbol v podobe štylizovanej lýry, a to buď pod koňa s jazdcem (b/1) alebo ním jazdca nahradil (b/2), a tak je lýra nad i pod koňom (Kolníková 1964b, 195-206). Lýra sa považuje za atribút boha Apollóna, na averze tetradrachmami je jeho hlava bez brady (bezbradá hlava je aj na drachmách a oboloch s lýrovitou symbolikou), na rozdiel od bradatej hlavy Dia na väčšine keltských mincí (Ziegeus 2010, 172). Názor, že nejde o lýru, ale rastlinný, či kvetinový motív a nie o hlavu Apollóna, ale „portrét konkrétnej osoby“ (Fröhlich 2015a, 45) opomína kultové pozadie symboliky v keltskom mincovníctve a často silnú štylizáciu symbolov, teda aj lýry.

Pre časové určenie razby mincí tohto typu je dôležitý objav tetradrachmy s jazdcom a lýrou v laténskom centre v Nitre (Martinský vrch). Tu sa vyskytla spolu s rímskou republikánskou mincou z rokov 235-220 pred n. l. (aes grave, librový as - typ Janus/prova vpr., 239,42 g), ktorá naznačuje dobu existencie nitrianskeho keltského centra koncom 3. a v 1. pol. 2. stor. pred n. l. V tomto období boli razené tetradrachmy s lýrovitou symbolikou (k datovaniu laténskej osady v tejto lokalite *Březinová et al. 2013*, 111, 113). Rímska republikánska minca tu zároveň naznačuje prítomnosť keltských žoldnierov po ich návrate z Itálie, z účinkovania v 2. punskej vojne na strane kartaginského vojvodu Hanibala, vedenej proti Rímu (*Kolníková 1964a*). Datovanie mincí s lýrovitou symbolikou sa môže oprieť aj o ich výskyt v ďalších archeologických súvislostiach, a to v hroboch z Bánova (dve tetradrachmy variant lýra/lýra) a Palárikova (obol triskeles/lýra), z predpokladaného obdobia razby týchto mincí koncom 3.- v 1. pol. 2. stor. pred n. l. (*Benadik 1984*, 97-104; pozri k tomu *Fröhlich 2015a*, 57-58). Dôležitým oporným bodom pre ich datovanie je výskyt v moravskom keltskom centre Nēmčice nad Hanou (*Kolníková 2012a*, 2425, Abb. 11: 169, 171).

Nález formy na odlievanie mincových kotúčikov v laténskej osade v Nitre-Šindolke (*Březinová 2000*; *Březinová 2007*, 31-40) naznačuje, že pravdepodobne tu sa nachádzala mincovňa, či jedna z mincových dielni na tetradrachmy s lýrovitou symbolikou.

b/3-4 – oboly s jazdcom a lýrou, s triskelesom a lýrou (obr. 1: 4c-d; prílohy 1-2, mapa 4 V laténskej osade v Nitre sa našli aj dva oboly (Ag, 0,83 a 0,85 g). Na reverze týchto mincí je lýrovitý symbol pod koňom, nad ním je triskeles (b/4). Považujú sa za drobné mince tetradrachmiem s lýrovitou symbolikou (*Fröhlich 2015a*, 54, typ D/a-d). Za také sa určujú aj oboly na averze s esovitými motívmi, na reverze s jazdcom a lýrovitým symbolom (*Fröhlich 2015a*, 49, typ B/b), i keď môžu predstavovať samostatnú razbu niektorého z laténskych centier na západnom Slovensku.

Tetradrachmy a drobné mince so štylizovanou lýrou sú zastúpené aj v nálezoch z moravského laténskeho centra Nēmčice nad Hanou s najväčším rozmachom osídlenia koncom 3. a v 1. pol. 2. stor. (*Čížmář et al. 2010*, 664). Potvrďuje sa tak aj časové zaradenie nálezových exemplárov z laténskeho centra v Nitre a predpokladaná doba razby týchto mincí.

V nitrianskom centre bola objavená aj drobná strieborná minca s bojovníkom typu Athena Alkidemos (Ag, 0,967 g). V čase objavu, keďže išlo o prvý a jediný nálezový exemplár, vznikol názor o možnej razbe takýchto mincí na juhozápade Slovenska. Tento druh sa však v poslednom čase vyskytuje najmä v laténskom nálezovom prostredí južného Maďarska, v župe Tolna (Bónyhad) a v okolí Pécsu, kde sa predpokladá jeho razba. Tým sa mení názor o pôvode tejto mince v laténskom osídlení Slovenska (*Kolníková 1963*, 129-133). Datovanie tohto druhu mince z laténskeho objektu v Nitre do 1. pol. 2. stor. pred Kr. (*Kolníková 1964a*, 397-398) potvrdzuje exemplár objavený v Rakúsku, „na pravom brehu Moravy, asi 20 km od jej ústia do Dunaja“, v súbore ďalších mincí charakteristických pre tunajšie predoppidálne centrum Roseldorf (*Dembski 2012a*, 18, 19).

A/III - južné Slovensko - región medzi Hronom, Ipľom a Slanou

c) filipovsko-audoleonské typy

Na podnet J. Fröhlicha (*2017a*, 73) sa mince s nápismi ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ a ΑΥΔΩΛΕΟΝΤΟΣ alebo s ich pozostatkami označujú ako filipovsko-audoleonské typy. Dosiaľ sa členili na dve samostatné skupiny, buď na filipovské alebo na audoleonské napodobeniny. Na viacerých mincových typoch je však z každej takejto predlohy využitý určitý obrazový prvok. Hlava Dia je prevzatá z Filipových, nápis z Audoleonových mincí. M. Torbágyiová (*1997*, 8, 9) dokonca konštatovala, že ak na reverze mince má kôň zdvihnutú ľavú prednú nohu ide o napodobeninu Filipových mincí, ak pravú prednú nohu napodobuje Audoleonove mince. Početné filipovsko-audoleonské napodobeniny sa členia na typy, podľa určitých prídavných prvkov. Na základe hromadného nálezú mincí z lokality Egyházasdengeleg v Maďarsku (*Bíróné Sey 1973*, 29-34), uložených v nádobe z laténskeho obdobia C1, je začiatok razby filipovsko-audoleonských typov datovaný do 2. pol. 3. stor. pred n. l. (*Szabó 1983*, 43-56).

V nálezoch z územia Slovenska sú zastúpené viaceré z nich, no iba o niektorých sa dá predpokladať, že majú pôvod v tunajšom laténskom osídlení. Ide o tie, ktorých výskyt sa koncentruje v regióne južného Slovenska. Sú to predovšetkým typy bátovský a levický.

c/1 - typ bátovský (obr. 1: 5; prílohy 1-2, mapa 4): V roku 1845 bol v Bátovciach, v levickom okrese, objavený hromadný nález cca 50 keltských tetradrachmiem (Ag, 13,33-13,76 g). Keďže ide o prvý nálezový súbor mincí tohto typu na území Slovenska dostal pomenovanie podľa tohto náleziska - bátovský typ (*Kolníková 1993*, 252). K. Pink ho nazval hontským typom, pretože pôvod predpokladal v bývalej župe Hont (*Pink 1974*, 64, č. 377-380, tu starý názov náleziska Disznós). Na averze mincí bátovského typu, tak ako na iných filipovsko-audoleonských napodobeninách je bradatá hlava Dia, na reverze kôň s jednorukým jazdcom a pozostatky nápisu. Pod ľavou zdvihnutou nohou koňa je grécke písmeno Δ. Bátovský typ charakterizuje štvorcová kontramarka na krku koňa (*Torbágyi 1997*, 9 predpokladá, že ide o akceptáciu cudzej mince v domácom prostredí), pod koňom hrubý klinovitý zásek považovaný za skúšku kvality kovu (*Fröhlich 2017a*, 75). Keďže mince z hromadného nálezú v Bátovciach boli po objave rozptýlené do viacerých súkromných a múzejných zbierok dnes nie je známy jeho presný obsah. Je však zrejme, že obsahoval aj tetradrachmy s trojzubcom a triskelesom (typ *Pink 415*, pozri *Bíróné Sey 1973*, 30, pozn. 7, tab. 1; *Kolníková 1993*, 249-250, Abb. 2: 1, 252, Abb. 4, tu je takáto minca označená

ako typ Bátovce, na omyl poukázal Fröhlich 2013b, 10). Upozorňuje na to E. Fiala s odvolaním na zbierky Windischgrätza č. 2844-2845 a M. Dessewfyho, tab. XXVI, č. 405-406 (Fiala 1910). Medzi pätnástimi exemplármi z tohto nálezu uloženými v zbierke Umeleckohistorického múzea vo Viedni sú však zastúpené iba tetradrachmy bátovského typu s hmotnosťou 13,11-13,90 g (Dembski 1998, č. 1300-1303, 1305-1313, 1316-1317), čo samozrejme neznamená, že neobsahoval aj iné mince. Dosiaľ evidované nálezové exempláre bátovského typu, okrem hromadného nález z Bátoviec a dvoch tetradrachmiem z Banskej Štiavnice-Starého Mesta (Labuda 2016, 10, 11, obr. 4), sa vyskytli aj v bratislavskom regióne. Výskyt sa zaznamenal aj v severnom Maďarsku, v župe Nógrad (Pink 1974, 64). Tri tetradrachmy so zásekmi mali byť zastúpené aj v hromadnom náleze zo Zichyújfalu v Maďarsku (neoverený nález - Torbágyi 1997, 11). Predpoklad, že mincovňa tetradrachmiem bátovského typu sa nachádzala na juhu stredného Slovenska nemá zatiaľ oporu v početnejšom zastúpení nálezov v tomto regióne. Nie je však vylúčené, že sa nachádzala v blízkosti banskoštiavnických zdrojov striebra.

c/2 - typ levický (obr. 1: 6; prílohy 1-2, mapa 4): Dôkaz, že sa v razbe mincí bátovského typu pokračovalo poskytuje hromadný nález z Levíc, z roku 1930. Obsahoval 153 tetradrachmiem a 5 bójskych statérov uložených v hlinenej nádobe (Pink 1974, 64, obr. 30; Ondrouch 1937; Fröhlich 2013b, 10-11, obr. 1: 4 - tu ďalší, dosiaľ neevidovaný exemplár údajne z levického hromadného nálezú). Podľa archeologických kritérií je nádoba datovaná do laténskeho obdobia C1, cca k roku 200 pred n.l. Podobná nádoba je z hrobu 331 v Malých Kosihách, resp aj z hrobov 11 a 14 v Mani (Bujna 1995, Taf. 37: 3).

Rovnaká ikonografia ako na minciach bátovského typu, i keď v mierne odlišnom prevedení (napr. jazdec má obidve ruky) naznačuje, že boli razené v tej istej mincovnej dielni, z kvalitného striebra, no už so zníženou hmotnosťou na 10,56-11,95 g (Ondrouch 1937, 11-16). Vzhľadom na výrazné laténske osídlenie levického regiónu (pozri napr. Samuel 2007, 173, 174) možno predpokladať, že tu sa nachádzalo laténske sídelné centrum s mincovňou. Neprotirečí tomu ani fakt, že tieto mince boli zásekmi podrobené skúške kovu. Nie je to totiž jednoznačný dôkaz, že neboli razené v levickom regióne, ale sem len privezené a preskúšané kvôli kvalite kovu (názor J. Fröhlicha 2017a, 100). Skúška kovu týchto mincí sa totiž mohla pre zákazníka uskutočniť aj priamo v mincovni, a nie je celkom vylúčené, že záseky boli realizované z iného (napr. kultového) dôvodu. Súvis mincí tohto typu s latenským osídlením levického regiónu naznačuje aj niekoľko nálezových exemplárov z tohto priestoru. Na niektorých tetradrachmách levického typu je medzi prednými nohami koňa symbol Δ vytvorený z troch plných krúžkov. J. Fröhlich ho podľa náleziska nazval variantom Čebovce (Fröhlich 2013b, 11-13, obr. 1: 5). V tejto lokalite, v polohe Zelený hrad, je zaznamenané laténske osídlenie (Čambal/Kovář 2014, 305-306), mohla tu teda fungovať aj mincovňa dielňa.

A/IV - východné Slovensko, región medzi Torysou, Topľou a Uhom

d/1 - typ ptičský (obr. 1: 7; prílohy 1-2, mapa 4): Vo východoslovenskom regióne, v nadväznosti na prilahlé oblasti Zakarpatskej Ukrajiny a severovýchodného Maďarska, obiehali filipovsko-audoleonské tetradrachmy ptičského typu. Názov dostali podľa hromadného nálezú v obci Ptičie, v okrese Humenné, z roku 1950. Podarilo sa z neho zachrániť 237 tetradrachmiem (Ag, 12,21-14,89 g). Na averze je zobrazená hlava Dia, na reverze kôň s rôzne štylizovaným jazdcem. V súbore je tak zastúpených viacero variantov tohto mincovného typu (Kolníková 1980, 23-98). Mincovňa, ktorá ich razila sa pravdepodobne nachádzala vo významnom metalurgickom (hutníctvo železa) a obchodnom centre v Gališ Lovačke pri Mukačeve, v dnešnej západnej Ukrajine (Miroššayová 2012, 1331-1333). Naznačujú to zlomky odlievacích foriem na mincové kotúčky, ktoré tu boli objavené spolu s mincou podobnou ptičským tetradrachmám (Bidzilja 1971, 86, obr. 38, č. 1, 140-141). O obchodno-remeselnom význame tohto centra svedčia aj tunajšie nálezy veľkého počtu keltských mincí rôzneho pôvodu (Kolníková 2002a, 99-115). Ptičský súbor mincí bol pravdepodobne určený na obchodné účely. Svedčí o tom aj poloha náleziska medzi Vihorlatom a tokom Laborca. Z Potisia popri Laborci viedla obchodná trasa k priesmykom v Nízkych Beskydách, odkiaľ pokračovala ďalej na sever. Oblasť časti východného Slovenska patrila zrejme do sféry záujmu mukačevského centra. Nateraz nie sú známe početnejšie nové nálezy mincí ptičského typu. Objavujú sa však na numizmatickom trhu bez uvedenia náleziska (napr. 2 exempláre boli v ponuke aukcie firmy Nummus Olomouc 19.2.2011 pod č. 89-90), evidujú sa aj v niektorých súkromných zbierkach (napr. Kostial 1997, 135, č. 765).

B) - Mladší úsek mincovnej razby - pol. 2.-1. stor. pred n. l.

B/I - juhozápadné Slovensko, región medzi tokom Moravy, Nitry a dolným Hronom

Zatiaľ čo v staršom období sa razba keltských mincí sústreďovala v južných regiónoch Slovenska, v priebehu druhej polovice 2. storočia nastali zmeny. Vznikol celý rad nových mincových typov, ich výskyt sa koncentruje v priestoroch viacerých hospodársko-správnych latenských centier a na výšinných hradiskách (Kolníková 2003, 223-246). Typologicky rôznorodé mince svedčia o snahe ich predstaviteľov raziť vlastné, od ostatných nezávislé mince. Keltské spoločenstvo tu nepristúpilo na používanie jednotnej meny. Koncentrácia nálezov mincí určitého typu v danom regióne dovoľuje predpokladať miesto razby. Výskyt mimo regiónu naznačuje rozsah a príčiny vzájomných kontaktov. Mincové dielne sa tu zameriavali na razbu zo striebra, no v niektorých regiónoch sa razilo aj zo zlata, či z medi.

a) Mincovníctvo Bratislavského oppida

O najväčší rozmach mincovej razby sa zaslúžilo keltské oppidum na území dnešnej Bratislavy. Bratislavské keltské mince predstavujú vrcholnú etapu keltského mincovníctva na dnešnom území Slovenska, ale aj v celom stredoeurópskom priestore. Na predchádzajúcom stredolatenskom osídlení (*Pieta/Zachar 1993, 145*), keď v bratislavskom, či nitrianskom regióne razili tu usadení Kelti mince „s lýrovitým symbolom“ (*Kolníková 1964b, 194-206*), na sútoku Moravy s Dunajom vyrástlo významné hospodársko-politické centrum - oppidum s vlastným mincovníctvom (*Pieta/Zachar 1993, 148-209*). K jeho hospodársko-politickému rozmachu prispela výhodná poloha na trase dunajskej obchodnej cesty, ktorá ho spájala s okolitými keltskými susedmi i so vzdialeným antickým svetom. Darilo sa aj jeho kontaktom severným smerom. Tok Moravy bol prirodzenou hranicou medzi tunajším pôvodným keltským obyvateľstvom a moravskými Keltmi. Výhodná poloha súvisela aj so širokým poľnohospodárskym zázemím oppida a s blízkosťou malokarpatských surovinových zdrojov. Koncom 2. alebo na prelome 2. a 1. stor. pred n. l. Bratislavské oppidum začalo raziť mince zo zlata (*Militký 2015, 168, predpokladá razbu statérov v Bratislavskom oppide v 60.-40, či dokonca v 30. rokoch pred zmenou letopočtu*). Keďže v tom čase nadobudli nadregionálny význam statéry mušlovitého tvaru, aké razili českí a moravskí Kelti, k ich razbe pristúpilo aj Bratislavské oppidum. Aj keď zatiaľ nebola na území Bratislavy objavená mincová dielňa na razbu statérov, možno ju predpokladať na Bratislavskom hrade, v priestore akropoly, čo naznačujú doterajšie významné nálezy mincí a iné archeologické dôkazy (prehľad *Musilová et al. 2014*). Podobné zlaté mince mušlovitého vzhľadu razili v tom čase aj iné vtedajšie keltské centrá, napr. na strednom Považí, v regióne s púchovskou kultúrou (mušlovité statéry s krúžkom zastúpené v hromadnom náleze z Veľkého Bysterca - *Čaplovič 1960, 185-186, tab. II, 7-11*), či v Malopoľsku (krakovský typ - *Rudnicki 2012, 1-193*). Pri rozhodnutí raziť tento druh mincí zavázila zrejme aj lunisolárna symbolika, ktorej Kelti pripisovali nadprirodzené vlastnosti. Jednotlivé obrazové prvky na statéroch symbolizujú slnko, mesiac v štádiu dorastania, splnu a cúvania, resp. aj hviezdy (nemožno súhlasiť s názorom, že ide o postupnú barbarizáciu hlavy bohyne Niké - *Čambal/Budaj 2016, 18*).

a/1 - bratislavské mušlovité statéry a drobné zlaté mince (obr. 1: 8a-c; prílohy 1-2, mapa 5): Od českých a moravských mušlovitých statérov sa bratislavské exempláre líšia nižšou hmotnosťou (Au, 6,5-7 g) a nižšou kvalitou zlata (tab. 1). Názor, presadzovaný napr. R. Paulsenom o „mladšej bójskej zlatej razbe“ v Bratislavskom oppide, po vystáhaní Bójev z Česka do Podunajska (*Paulsen 1933, 74-77, č. 678-701*), ktorý sme dlhú dobu uplatňovali aj v slovenskej odbornej spisbe, dnes už stráca platnosť na základe nových objavov. Spracovanie a zhodnotenie mušlovitých statérov z českého oppida Stradonice zmenilo pohľad nielen na dobu trvania ich razby v tomto keltskom centre, ale aj na záverečný horizont českých oppíd. Tieto, vrátane Stradonic, zanikli v priebehu 3. štvrtiny 1. stor. pred n. l. (*Militký 2015, 168*). Neplatný sa tak stal názor

Obr. 5: Hromadné nálezy keltských mincí z nálezísk: 1 Bratislava-Hrad, 2 – Trenčianske Bohuslavice, 3 – Udiča-Klapy, 4 – Skalka nad Váhom.

Abb. 5. Horte keltischer Münzen von den Fundstellen 1 – Bratislava-Burg, 2 – Trenčianske Bohuslavice, 3 – Udiča-Klapy, 4 – Skalka nad Váhom.

o odchode Bójev z českého územia popri Dunaji, po ich zrážke s germánskymi Kimbrami a Teutónmi medzi rokmi 119-114 pred n. l., čo malo spôsobiť zánik českých oppíd. Dnes už stráca platnosť aj názor o zásluže českých Bójev na vybudovaní Bratislavského oppida. Neplatí predpoklad, že Bójovia tu pokračovali v razbe mušľovitých statérov (*Castelin 1965, 209; Paulsen 1933, 74; Pink 1936, 35*), aj keď niektorí autori ich naďalej, dokonca „s istotou“ pripisujú Bójom (*Čambal et al. 2015, 236; Militký 2013a, 167*). Dnes už nemožno pochybovať o samostatnom vývoji Bratislavského keltského oppida a jeho mincovníctva, bez závislosti na českých Bójoch. Neopodstatnená je tak aj teória o Veľkobójoch nastolená R. Göblom (*Göbl 1994*), naďalej uplatňovaná v odbornej spisbe (pozri napr. *Budaj/Čambal 2017a, 89; pozri k tomu Kolníková 2014, 122*).

Bratislavské mušľovité statéry boli razené s nápismi i bez nápisov. Práve nápisy BIATEC a NONNOS, aké sú aj na bratislavských tetradrachmách (resp. aj jediný statér s nápisom DEVIL - *Fröhlich 2011, 3-21*), sú predpokladom ich razby v Bratislavskom oppide. Naznačuje to aj najnovší nálezový súbor (obr. 5: 1) objavený na jeho akropole na Bratislavskom hrade, a to 15 statérov (z toho 4 prvýkrát s nápisom NONNOS), spolu so štyrmi tetradrachmami BIATEC a NONNOS, ako aj tromi drachmami (*Musilová et al. 2015, 253-256*). Popri statéroch boli v Bratislavskom oppide razené aj drobné mince - tretiny (cca 2,15 g) a osminy statéra (cca 0,80 g). Na tých sú skrátene nápisy BIAT, BIA, NONN. Zastúpené sú v hromadnom náleze z rakúskeho náleziska Deutsch Jahrndorf (*Torbágyi, nepubl. rkp., Dembski 1977, 3-64*).

Zlaté mince razené v Bratislavskom oppide slúžili zrejme k reprezentácii jeho predstaviteľov, k zväzňovaniu moci, k dôležitým platbám, k tvorbe kmeňového pokladu, neboli v bežnom obehu (*Kolníková, v tlači*). V nálezoch sa vyskytujú len výnimočne. Tento stav, oproti bohatému výskytu strieborných bratislavských mincí sa vysvetľuje buď nedostatkom zlata pre rozsiahlejšiu razbu statérov alebo rozhodnutím elity Bratislavského oppida raziť zo striebra a tak sa prispôbiť mincovníctvu Norikov, Tauriskov, či panónskych Keltov. Nie je však vylúčené, že k dispozícii mali najmä strieborný pagament vo forme importovaných cudzích mincí.

a/2 - bratislavské tetradrachmy s nápismi (obr. 1: 8d; prílohy 1-2, mapa 5): Bratislavské oppidum razilo tetradrachmy s nápismi (AINORIX, BIATEC, BVSU, BVSSVMARVS, COBROVOMARVS, COISA, COVIOMARVS, COVNOS, DEVIL, EVOIVRIX, FARIARIX, IANTVMARVS, MACCIVS, NONNOS/SONNON, TITTO, jeden druh je bez nápisu). Nový objav tetradrachmy s nápisom LATTV (*Militký 2013a, 161-178*) nie je zatiaľ dostatočne vierohodný (hromadný nález, v ktorom bol údajne zastúpený, je z neznámej alpskej lokality - *Röttger 2015, 195*; minca môže súvisieť aj s norickým mincovníctvom). Objavujú sa aj pokusy o iné znenie niektorých nápisov (*Röttger 2013, 33-39*), než boli dosiaľ interpretované (*Birkhan 1994, 69-76*) a konfrontované so známymi epigrafickými dokladmi (*Hainzmann, M. 1994, 77-87*). Tetradrachmy bratislavského typu predstavujú vrchol stredoeurópskeho keltského mincovníctva aj pre nezvyčajnú ikonografiu odzrkadľujúcu svetonázorové predstavy Keltov. Sú zároveň aj výrazným príspevkom k poznaniu keltského výtvarného prejavu (*Kolníková 2011, 63-68*). Problematiku razby bratislavských keltských mincí riešia už dlhé roky autori početných príspevkov i monografických publikácií, najmä pokiaľ ide o časové zaradenie ich razby, často s neprijateľnými závermi (napr. *Göbl 1994, 39* razbu datuje do rokov 51-41 pred n. l.; *Ritz 1993, 59-61* do rokov 57/55-47/45 pred n. l.; *Röttger 2015, 203* do rokov 40-9 pred n. l.). Všestranný obraz o nich poskytuje monografia V. Ondroucha, i keď niektoré závery sú už prekonané novými nálezmi (*Ondrouch 1958*). S takmer polstoročným odstupom od Ondrouchovej monografie sa problematike bratislavského keltského mincovníctva venuje R. Göbl. Tento autor však obhajovaním tézy o „Veľkobójoch“ - zakladateľoch bratislavského oppida, poskytuje nepravdivý obraz o jeho dejinnom vývoji. Považuje ich aj za tvorcov mincovníctva oppida, najmä veľkých strieborných mincí, podľa neho „hexadrachmiem“, nie tetradrachmiem. Tvrdí, že Bratislavské oppidum razilo aj tretinové peňažné jednotky podľa predatickeho menového systému, a tie podľa neho súvisia jedine s hexadrachmami, nie tetradrachmami (*Göbl 1994, 8*). Dosiaľ sú však k dispozícii len tri „tretinové“ exempláre, a to jediný známy s nápisom SONNON (miesto správneho znenia NONNOS) s hmotnosťou 6,49 g (pozri *Paulsen 1933, 98*, tu ako tretinová minca; *Dembski 1998, č. 620*, tu ako didrachma, ide však pravdepodobne o nevydarenú razbu), a dve mince s nápisom BIATEC s hmotnosťou 6,16 g, s ikonografiou prevzatou z rímskeho denára T. Carisia z roku 46 pred Kr. (*Paulsen 1933, 97* ju považuje za moderné falzum, *Göbl 1994, 14* obhajuje pravosť; pozri *Kolníková 1995, 1-7*; ide pravdepodobne o pokus bratislavskej keltskej mincovne prejsť na rímsky menový systém). Mincovníctvo Bratislavského oppida, razbu statérov a strieborných mincí s nápismi i bez nápisov (tetradrachmy a drachmy), možno rámcovo datovať do obdobia od prelomu 2. a 1. storočia do štyridsiatych rokov pred zmenou letopočtu. Po ukončení razby zlatých mincí - statérov sa tu razilo už len zo striebra. K razbe tetradrachmiem s nápismi a s pozoruhodnou ikonografiou, v mnohom smere prevzatou z rímskeho republikánskeho mincovníctva, boli pravdepodobne prizvaní cudzí majstri. Mohli to byť galskí alebo rímski špecialisti. Napodobenie republikánskych denárov P. Frugihho z rokov 90/89 pri tvorbe averzu tetradrachmiem s nápisom NONNOS, či Q.F.Calena a M. Corda z rokov 70/69 (*Sydenham 1952, 797; Crawford 1974, 403/1*) na minciach s nápisom BIATEC, poskytuje termín pravdepodobného začiatku ich razby, i keď nie je vylúčené, že sa spočiatku razili bez nápisov. Jej záver naznačuje didrachma, ktorej ikonografia je prevzatá z republikánskych denárov T. Carisia z roku 45.

Nebývalý rozsah razby bratislavského keltského mincovníctva dokumentujú najmä početné hromadné nálezy i jednotlivé nálezové exempláre objavené na pôde Bratislavy a v jej zázemí s viacerými laténskymi osadami (prílohy 1-2, mapa 3). Postupne sa rekonštruuje nálezová situácia a spresňuje lokalizácia depotov, najmä najstaršieho z roku 1766 (*Vrtel/Maret-*

ta 2018, 409-427), ktorým sa hneď po objave otvorila diskusia o bratislavskom keltskom mincovníctve a trvá dodnes. Výskyt jeho produktov na územiach dnešného Česka, Moravy, Rakúska, Nemecka, Maďarska, Slovinska, Zakarpatskej Ukrajiny a Rumunska (prehľad *Musilová et al. 2015*, 293-294) odzrkadľuje rôzne ekonomicko-politické udalosti a kontakty.

a/3 - bratislavské drachmy - typ Simmering (obr. 1: 8e; prílohy 1-2, mapa 5): Bratislavská keltská mincovňa razila zo striebra drachmy s hmotnosťou okolo 2,5 g. V odbornej literatúre sa uvádzajú ako typ Simmering, podľa prvého nálezu z roku 1880 v tejto časti Viedne. Vtedy sa podarilo z tohto nálezového súboru zachrániť 261 drachiem, dve s nápisom NONNOS. V súbore boli aj tetradrachmy s týmto a viacerými ďalšími nápismi (*Paulsen 1933*, 117, 118). Tak sa potvrdil ich súvis s bratislavským oppidom. Dokladajú to aj početné nálezy na jeho pôde a v zázemí. Predpokladá sa ich využívanie najmä v bežnom miestnom obeh. Na averze drachiem je časť vavrínového venca. Rôznorodé symboly kultového významu nad základným reverzným obrazom - koňom s prívěskami pod bruchom (symboly plodnosti, znázornenie bohyně Matky) vytvárajú početné varianty bratislavských drachiem (*Göbl 1994*, 34, Taf. 8, č. 25-33). Dovoľujú predpokladať razbu počas celého obdobia fungovania mincovne bratislavského oppida, pravdepodobne vo viacerých dielňach, zároveň s razbou tetradrachiem (iný názor na dobu razby *Göbl 1994*, 36).

a/4 - bratislavské oboly - typ Karlstein (obr. 1: 8f; prílohy 1-2, mapa 5): V 2. polovici 1. stor. pred n. l., pravdepodobne po skončení ťaženia Dákov k strednému Dunaju, razili viaceré keltské centrá na území dnešného Slovenska drobné mince s hmotnosťou do 0,5 g. Ústredným ikonografickým prvkom zostal na rube kôň, líčna strana mincí zobrazuje hlavu alebo je bez razby. Príčiny takéhoto stavu sa hľadajú napr. v nedostatku kovu, striebra či zlata potrebného k razbe. Úpadok hospodárstva a kolaps diaľkového obchodu spôsobili zrejme dácke útoky, i keď oblasti dnešného juhozápadného Slovenska, ani Bratislavského oppida sa pravdepodobne priamo nedotkli. Ochromili však najmä nadregionálne obchodné kontakty. Nevylučuje sa však ani prechod na jednotný peňažný systém drobných mincí v celom strednom Podunajsku, u Vindelikov, Norikov, Bójov, panónskych a slovenských Keltov (*Fröhlich 2012a*, 72-77).

V roku 1905 bol v Karlsteine, v miestnej časti mesta Bad Reichenhall, v rakúsko-nemeckom pohraničí, v sídliskovom objekte VI neskorolátenského oppida objavený hromadný nález 56 drobných mincí. Z tohto počtu bolo 54 na reverze so štylizovaným koňom, zastúpené boli aj 2 mince s krížom - typ Gurina/Magadalensberg (*Kellner 1990*, 180-183, Taf. 21-52). Nálezisko sa nachádza v severozápadnej časti Norika, mince boli označené ako norický typ Karlstein. Okrem mincí sa tu našli zlomky odlievacích foriem, teda dôkaz o existencii mincovnej dielne na karlsteinskom oppide. Podľa archeologických dôkazov tu osídlenie Norikmi trvalo do neskoroaugustovského obdobia. Zmena nastala po rímskych tibériovských ťaženiach, keď sa tunajšie neskorolátenske osídlenie dostalo pod rímsku správu (*Menke 1968*, 27-35). Lokalita sa nachádza na významnej obchodnej spojnici s alpskými a západoeurópskymi username. Svedčia tu o tom početné keltské mince rôzneho pôvodu (*Kellner 1990*, 183-185). Karlsteinské oppidum pravdepodobne sprostredkovalo najmä obchod so soľou z oblasti Salzburgu. Po dunajskej ceste ho realizovalo aj východným smerom. Tak sa dostali norické mince karlsteinského typu do stredodunajských keltských centier, stali sa vzorom pre miestnu razbu. Numizmatický výskum už dlhú dobu rieši problém súvisu týchto mincí s Norikmi (k ich norickému pôvodu a k razbe v neskorolátenskom stupni D2 sa priklonili *Kellner 1969*, 214; *Castelin 1971*, 36; *Kolníková 1996*, 34-38), či Bójmi (*Militký 2015*, 84). Nové nálezy dovoľujú predpokladať, že stredodunajské keltské centrá razili svoje drobné mince podľa norického karlsteinského štýlu, ale v rôznych obmenách pôvodného obrazu. Platí to o bójskych oppidách Stradonice, Staré Hradisko, aj o keltských centrách na západnom Slovensku, v Trenčianskych Bohuslaviciach, Čachticiach. Jedine v Bratislave sa razili mince podľa pôvodného karlsteinského typu (*Kolníková 1996*, 34-38).

Drobné norické mince razené v Karlsteine sa na pôdu Bratislavského oppida dostali koncom 40-tych rokov pred zmenou letopočtu, po vyznení dáckeho ťaženia k strednému Dunaju, ktoré spôsobilo kolaps diaľkového, nadregionálneho obchodu. Zastavila sa tu vtedy razba tetradrachiem, mincové dielne Bratislavského oppida začali raziť drobné mince podľa karlsteinského vzoru. Pravdepodobne za účasti norických majstrov. Podľa bohatého výskytu na pôde Bratislavského oppida a v jeho zázemí, ako aj na základe objavy odlievacích foriem sa tu razili vo viacerých dielňach. Ide o poslednú fázu keltského mincovníctva na území Bratislavského oppida v 3. tretine 1. stor. pred n. l. Svedčí o tom výskyt týchto mincí výlučne v zánikovom horizonte oppida, v objektoch so stopami katastrofy. Dosaď nie sú súčasťou ani jedného hromadného nálezového súboru bratislavských tetradrachiem. Predpokladaný výskyt v hromadnom náleze z roku 1923 (Tatrabanka - *Nálezy I*, č. 63) vyvracia zistenie, že tento súbor sa nenašiel pohromade, mince boli roztrúsené na väčšej ploche. Drobná minca karlsteinského typu sa síce našla v ich blízkosti, ale súvisí skôr s neďalekými neskorolátenskými objektmi na Uršulínskej ulici (*Musilová/Lesák 1996*, 212). Názor, že tieto drobné mince boli v bratislavskom oppide razené počas celého jeho mincovníctva (*Militký 2015*, 84) nemá oporu v nálezovej ani v historickej situácii na území juhozápadného Slovenska v rokoch pred zmenou letopočtu.

B/II - severozápadné Slovensko, región stredného a časti horného Považia

V regióne stredného a v časti horného Považia, na dôležitej trase medzi Dunajom a horskými prechodmi do Povíslia, sa evidujú náleziská viacerých typov mincí. Sú to väčšinou opevnené polohy - menšie hradiská (*Pieta 2008*, 83, obr. 37)

rozmiestnené na pravom brehu Váhu medzi Piešťanmi a Žilinou. Nálezy rôznorodých mincí naznačujú, že v tomto regióne sa neuplatnila spoločná mena. Každý väčší sídelný objekt mal vlastné mince. Predpoklad o mincových dielňach na ich pôde sa zatiaľ opiera len o výraznú koncentráciu nálezov mincí určitého typu, najmä okolo lokalít s laténskym osídlením.

b/1 - typ čachtický (obr. 1: 9, prílohy 1-2, mapa 6): V katastri obce Čachtice (okr. Nové Mesto nad Váhom), pravdepodobne v polohe s ruinami stredovekého hradu, sa v neskorolátenskom období nachádzalo hradisko (*Pieta 2008*, 83, obr. 37, č. 1) s vlastnou razbou mincí. Dôkaz poskytuje 10 zverejnených obolov, na averze bez obrazu, na reverze s koňom zvýrazneným plnými krúžkami a lúčovitou symbolikou. Kresba koňa je schematizovaná, nedokonalá, lúčovitý symbol akoby pripomínal okridleného koňa - Pegasa. Hmotnosť týchto mincí razených zo striebornej zliatiny sa pohybuje medzi 0,28-0,53 g, dosiaľ sa vyskytli len na tejto lokalite. Podľa stručných informácií odtiaľto pochádza aj nález zlatých mincí mušlovitého typu (*Kolníková/Ručka 2013*, 1-8). Neoverená je informácia o objave depotov železných predmetov v Čachticiach (*Pieta 2008*, 207, obr. 101; 307), bez udania presnejšieho miesta nálezu. Hradisko s neskorolátenským osídlením, pravdepodobne na vyvýšenine s ruinami stredovekého hradu a podľa nálezov mincí s mincovou dielňou, tu možno predpokladať na začiatku neskorolátenského obdobia D2, približne v poslednej tretine 1. stor. pred n. l.

b/2 - typ trenčianskobohuslavický (obr. 1: 10, prílohy 1-2, mapa 6): V katastri obce Trenčianske Bohuslavice (okr. Nové Mesto nad Váhom), v polohe Malovecko, sa nachádzajú pozostatky významného neskorolátenského hradiska s dôležitou obchodnou funkciou. Svedčí o tom nielen jeho poloha na trase medzi Váhom a tokom Moravy prekonávajúca horstvo Bielych Karpát, ale aj početné nálezy mincí (evidované sú 3 bratislavské mušlovité statéry, 2 tretinové, 17 osminových statérov; 2 juhonemecké vindelické statéry a 2 kvináre, 3 panónske keltské tetradrachmy typov Velem a Kapos, 4 republikánske asy), medzi ktorými vyniká 140 strieborných obolov karlsteinského druhu (obr. 5: 2). Zatiaľčo drobné mince reprezentujú mincovú razbu na území dnešného juhozápadného Slovenska, niektoré aj dielňu trenčianskobohuslavického hradiska, ostatné dokladajú jeho široké kontakty so stredoeurópskymi laténskymi centrami. Na rozsiahlu činnosť tejto dielne nepoukazuje len počet zachovaných mincí, ale aj rôzne varianty zobrazenia koňa. Keďže v celom rozsahu ide o objav amatérskych hľadačov nie je isté, ktoré mince patrili k hromadnému nálezu a ktoré boli na hradisku objavené jednotlivito. Navyše nie všetky boli poskytnuté k odbornému spracovaniu. Nezaznamenali sa tu, okrem mincí, žiadne iné doklady o činnosti mincovne, môžu o nej svedčiť jedine nálezy zliatkov striebra. Razba tohto druhu mincí sa datuje do laténskeho stupňa D2, na začiatok poslednej tretiny 1. stor. pred n. l. (*Kolníková 1998a*, 11-44). Iné archeologické nálezy z tohto hradiska dokumentujú jeho rozmach v laténskom období C1-D1, nepočetné nálezy spôn však naznačujú trvanie ešte aj v stupni LTD2 (*Pieta 2008*, 77, obr. č. 34, 114; *Pieta 2012*, 1859-1861). Z množstva rôznych variantov drobných strieborných mincí s koníkom z tohto náleziska (*Kolníková 1998a*, 24, obr. 4) sme ako trenčianskobohuslavický typ vyčlenili oboly s koňom orientovaným vpravo, pretože sa zatiaľ vyskytli len na tomto nálezisku (*Kolníková 1998a*, 24, obr. 4: O-V).

b/3 - typ lopatkovitých statérov (obr. 1: 11, prílohy 1, 2, mapa 6): Tento druh zlatých mincí zvláštneho lopatkovitého tvaru, s výnimočnou ikonografiou, s hmotnosťou okolo 6 g, sa v nálezoch z územia Slovenska prvýkrát objavil v hromadnom nález z Dolného Kubína-Velkého Bysterca, z roku 1879. V tomto nálezovom súbore ich bolo 6, našli sa tu spolu so statérmí v strede s krúžkom, s tetradrachmami veľkobysterského typu a drachmou zemplínskeho typu (*Čaplovič 1960*, 185-186, tab. II: č. 1-6). Pôvod lopatkovitých statérov a aj tých s krúžkom však možno predpokladať na inom, než na veľkobysterskom hradisku. Vyskytli sa na viacerých lokalitách najmä na strednom Považí. Aj keď sa zatiaľ na žiadnom z nich nenašli dôkazy o razbe, mincovňu možno zatiaľ predpokladať v tomto regióne. Najväčší nálezový súbor lopatkovitých statérov je z laténskeho hradiska na Skalke pri Trenčíne (obr. 5: 4). Vo väčšom počte boli objavené aj na nálezisku Udiča-Klapy (obr. 5: 3). Keďže mince podobného druhu sa dosiaľ v stredoeurópskom priestore s laténskym osídlením nevyskytli, nie sú známe dôvody razby statérov v lopatkovitom tvare. Na základe zloženia mincového kovu sa uvažuje o vindelickom alebo bójskom vplyve, nie je vylúčená ani účasť cudzieho majstra v mincovni, ktorá razila tieto zvláštne mince (*Kolníková 2001*, 99-104). Navyše tento problém komplikuje aj zložitá ikonografia s kultovo-mytologickou symbolikou (*Kolníková 2002b*, 111-116) a viacero variantov mincového obrazu (napr. *Radoměrský/Štěpková 1957*, 39-48; *Soják/Kurpel 2013*, 187-193). Minca z Dubnice nad Váhom, označená za predchodcu lopatkovitých statérov (*Fröhlich 2017d*, 5), k tomuto typu nepatrí, predstavuje skôr pokus o samostatnú razbu niektorého z hradísk na strednom Považí. Ani zlomok z Jánoviec-Machaloviec charakterizovaný ako dobové falzum (*Soják 2015*, 29) nepatrí k lopatkovitému typu statérov (k tomu *Fröhlich 2017d*, 6), ide skôr o kov v prípravnej fáze na použitie v remeselníckej (šperkárskej alebo mincovej?) dielni.

b/4 - typ so symbolom V (obr. 1: 12; prílohy 1-2, mapa 6): V oblasti stredného Považia sa vyskytli drobné zlaté mince so zvláštnou lúčovitou symbolikou, v podobe písmena V (Au, 0,26 - 0,52 g). Symbol je vyrazený na konkávnej strane, konvexná je bez razby. Vyrazené sú zo zlata s vysokým obsahom striebra (tab. 2). Úvaha, že predstavujú drobné peňažné jednotky (osminy, či šestnástiny?) lopatkovitých statérov sa opiera o podobné zloženie mincového kovu, čo nepredstavuje dostatočný argument pre takéto ich zaradenie, tak ako ani spájanie razby týchto mincí „s Bójmi žijúcimi na juhozápadnom Slovensku“ (*Budaj 2016*, 285). Nepresvedčivé je aj hľadanie určitých podobností v ikonografii týchto mincí a lopatkovitých statérov (*Ručka 2012a*, 55-61). Dosiaľ však tieto drobné mince neboli súčasťou žiadneho hromadného nálezu lopatkovi-

tých statérov, ale ani statérov s krúžkom, takže hľadanie súvislostí aj s týmto druhom mincí nemá opodstatnenie. Každá drobná minca nemusí totiž predstavovať nižšiu jednotku statéra či tetradrachmy. Aj mince so symbolom V sú pravdepodobne samostatnou razbou niektorého z hradísk na strednom Považí.

b/5 - typ mušlovitý s krúžkom (obr. 1: 13; prílohy 1-2; mapa 6): V hromadnom náleze z Dolného Kubína-Veľkého Bysterca z roku 1879 bolo okrem tetradrachmiem veľkobysterského typu, lopatkovitých statérov a drobnej mince zemplínskeho typu aj 5 zlatých mincí podobných bójskym mušlovitým statérom. Veľkobysterské statéry sa od týchto líšia najmä výrazným krúžkom v strede rubnej strany. Tento ikonografický prvok je súčasťou pôvodnej, na týchto minciach nevýraznej lunisolárnej symboliky. Obraz rubnej strany je umiestnený na okrúhlom, mierne konkávnom pozadí, vystupujúcom z okraja mince. V strede lícnej strany je výrazný menší vypuklý hrboľ. Od klasických mušlovitých statérov sa veľkobysterské líšia nižšou hmotnosťou 5,18-5,46 g (Čaplovič 1960, 186, 195, tab. II: 7-11). Tento druh mušlovitých statérov razila mincová dielňa na niektorom hradisku púchovskej kultúry na hornom alebo strednom Považí. Dosiaľ sa však okrem ich zastúpenia v hromadnom náleze z Dolného Kubína -Veľkého Bysterca eviduje iba jeden nepublikovaný nálezový exemplár z hradiska Udiča-Klapy. Tento však predstavuje variant, ktorý má na averze symbol v tvare vetvičky.

b/6 - typ divinský (obr. 1: 14; prílohy 1-2, mapa 6): V regióne severozápadného Slovenska, na prelome horného a stredného Považia, niektoré z centier púchovskej kultúry razilo mince nazvané podľa prvého náleziska - Divinky, v žilinskom okrese. Nie je vylúčené, že miestom razby bolo práve hradisko Veľký vrch v katastri tejto obce. Na základe výsledkov archeologického výskumu je charakterizované ako významné politické a hospodárske centrum Keltov v žilinskej kotline, s dôležitou pozíciou na obchodnej trase Považím (Moravčík 2000, 8). Mince divinského typu, razené zo striebra s hmotnosťou cca 2,5 g sa vyznačujú bizarnou ikonografiou. Silne abstrahovaný obraz hlavy na averze a koňa na reverze sa prirovnáva k tzv. kvinárom pražského typu. Na základe nálezu dvoch takýchto mincí v Prahe na Žižkove sa predpokladalo, že ide o razbu českých Bójov, okolo polovice 1. stor. pred n. l. (Castelin 1962, 114-116; Kellner 1965, 195-207). Za bójske, na českom území razené mince, sa považovali aj napriek výraznému výskytu v Durínsku, kde sa dnes predpokladá ich pôvod (Militký 2015, 132, 133). Na Slovensku nebola zatiaľ objavená ani jedna minca „pražského typu“, preto je otázne jeho použitie ako vzoru pri razbe mincí v Divinke. Možno predpokladať, že sa na ich razbe podieľal migrujúci minciar, možno až z oblasti dnešného Durínska (Kolníková 2000, 80-83).

b/7 - typ nitriansky (obr. 1: 15; prílohy 1-2, mapa 6): V regióne severozápadného Slovenska boli na niektorom hradisku púchovskej kultúry razené tetradrachmy nitrianskeho typu (Ag, 9,30-12,27 g). Tento zvláštny druh mincí sa v múzejných a súkromných zbierkach dlho vyskytoval bez nálezových údajov, čo bránilo hľadať miesto ich razby. Keďže 3 exempláre boli uložené v dávnej minulosti v dnes už zaniknutom Župnom múzeu v Nitre (zbierkové fondy prevzalo múzeum v Bojniciach, spolu s mincami nitrianskeho typu, neskôr sa objavili v súkromných zbierkach) M. Dessewffy, ktorý ich ako prvý zverejnil, predpokladal ich pôvod na území dnešného Slovenska (Dessewffy 1914, 121, 122). Na nitriansky typ ich neskôr pomenoval K. Pink, uvažoval či nemá dácky pôvod (Pink 1974, 66, 67). Rovnako ako M. Dessewffy si ale všimol, že niektoré exempláre sú prerazené na tetradrachmách veľkobysterského typu. Tento fakt predstavuje vážny dôvod predpokladať ich razbu v regióne s púchovskou kultúrou. Pochybnosti o pôvode tohto mincového typu na území dnešného Slovenska vyvracajú nové nálezy a ich koncentrácia na strednom Považí.

Mince nitrianskeho typu sú pozoruhodné z ikonografického hľadiska. Nie je na nich zobrazená symbolika bežná vo východokeltskom mincovníctve, teda hlava Dia a koň, ale na obidvoch stranách sú značne štylizované zvery. Kultový charakter tejto symboliky je nespochybniteľný. Pozoruhodnou súčasťou obrazu na reverze je pseudonápis.

Využitie mincí veľkobysterského typu na razbu nitrianskych tetradrachmiem, ako to dosvedčujú exempláre s pozostatkami pôvodného reverzného obrazu a zvyšky hrboľa na averze (obr. 4), svedčí o nedostatku mincového kovu - striebra v centre, ktoré pristúpilo k ich razbe. Zároveň naznačuje dobu razby, okolo polovice 1. stor. pred n. l. (Kolníková 1973, 13-21; 1984, 166-184).

B/III - severozápadné Slovensko, región medzi stredným Považím, horným Ponitriím a horným Požitavím

c/1 - tzv. typ slovenský (obr. 1:16; prílohy 1, 2; mapa 7): Pod týmto názvom K. Pink eviduje tetradrachmy (Ag, 10-11,5 g) aj napriek tomu, že nepozná žiadne nálezisko (Pink 1974, 75, č. 483). Iba jediný exemplár uložený vo viedenskej zbierke je uvádzaný všeobecne ako nález zo Slovenska (Dembski 1998, 113, č. 1412; tu ako slovenský typ aj mince č. 1408-1410, k nemu však nepatria). Zaradil ho medzi mincové typy Burgenlandu, ako sú Kroisbach a Velem. Tak ako tieto má slovenský typ na averze hlavu bez brady a trojradový perlovcový diadém. Určujúcim prvkom pre zaradenie mincí k tomuto typu je kruh vnútri s drobným plným krúžkom umiestnený na rubnej strane nad koňom. Hlava koňa je znázornená v lýrovitom tvare, s výrazným okom a perlovcovou hrivou. S odstupom času sa počet nálezových exemplárov z územia Slovenska rozšíril, pribudli dve náleziská (Topoľčany a Trnava). Na tomto základe sa hľadá ich pôvod „v oblasti na východ od Váhu, od Nového Mesta nad Váhom po Topoľčany, vo východnej časti stredného Považia“, a predpokladá sa ich súvis s drobnými mincami s obojstranným zobrazením koňa (Ručka 2012b, 132, 133). Za drobné mince slovenského typu sú považované aj exempláre nad koňom so symbolom v podobe romboidu (Jandrasits 2008, 2, obr. 1), ktoré sa však

vyskytujú aj ako tetradrachmy (*Pink 1974*, 75, č. 478, tu ako typ Velem). Na konštatovanie súvisu týchto drobných mincí s tetradrachmami tzv. slovenského typu ale nestačí rovnaký, či podobný štýl zobrazenia koňa, či symbol v podobe krúžku nad koňom na obidvoch druhoch. Podobne stvárnený kôň s krúžkom je napr. aj na minciach typu Srem keltských Skordiskov (*Popović 1987*, tab. 7 a n.; k tomu aj *Jandrasits 2008*, 4). Kôň s podobnou hlavou ako na tetradrachmách slovenského typu sa vyskytuje aj v keltsko-dáckom mincovníctve (*Preda 1973*, Pl. LXVI - typ Toc-Chereluş), a na celom rade ďalších mincových typov. Vzájomnú súvislosť tetradrachmiem slovenského typu a obolov s obojstranným koňom nepodporujú ani metrologické súvislosti. Hmotnosť dosiaľ známych tetradrachmiem slovenského typu (10,5-11,5 g) naznačuje ich razbu v neskoršom období keltského mincovníctva, zatiaľ čo oboly s obojstranným zobrazením koňa (nad 0,5 g) patria do jeho staršej, nemčickej fázy. Pri hodnotení tetradrachmiem slovenského typu bude treba brať do úvahy príbuznosť s panónskym typom Velem, ako ju naznačil už K. Pink a výskyt troch exemplárov v maďarskom Váci (*Pink 1974*, 75).

c/2 - typ s obojstranným zobrazením koňa (obr. 1: 17; prílohy 1-2, mapa 7): V slovenských nálezoch sú oboly s obojstranným zobrazením koňa (Ag, 0,85 g) zastúpené početnejšie než tetradrachmy tzv. slovenského typu. Niektorí autori ich považujú za drobné mince týchto tetradrachmiem (pozri vyššie, slovenský typ). Väčšina nálezov sa koncentruje v regióne východne od stredného Považia. Chronologicky patria do horizontu Roseldorf/Němčice (*Kolníková 2012a*, 183, typ H), razba sa predpokladá okolo polovice 2. stor. pred n. l. Nezvyčajná ikonografia týchto mincí spočíva v zobrazení koňa na obidvoch stranách, nedá sa posúdiť, ktorá predstavuje averz, ktorá reverz. Na jednej strane je kôň orientovaný vpravo, nad chrbtom s dvojitým krúžkom, na druhej strane kôň s perlovcovou hrivou a esovitou ozdobou hlavy kráča vľavo. Hlavy koní majú lýrovitý tvar, kopytá a kĺby nôh sú zvýraznené plnými krúžkami. Dosiaľ známe exempláre vykazujú viacero úprav razidla (*Ručka 2012b*, 127-133). Pravdepodobne ide o samostatnú razbu niektorého keltského centra v hornom Ponitří alebo v hornatých oblastiach Požitavia.

c/3 - typ s romboïdom (obr. 1: 18, prílohy 1-2, mapa 7): V posledných rokoch sa na území Slovenska objavujú mince, ktoré charakterizuje symbol neznámeho významu v podobe štylizovaného romboïdu, umiestnený nad koňom. Aj tento kôň má hlavu lýrovitého tvaru, ako na tzv. slovenskom type, no odlišnú hrivu. Nie je perlovcová, ale realisticky vlasatá. Na averze je štylizovaná hlava s výrazným vavrínovým vencom a veľkým okom. K. Pink tento druh mincí priradil k typu Velem, ich pôvod, tak ako pri tzv. slovenskom type hľadal v rakúskom Burgenlande (*Pink 1974*, 75, č. 478). Môžu teda súvisieť s obchodnými aktivitami Keltov z Burgenlandu smerujúcimi k stredoslovenským rudným zdrojom. Nie je však vylúčené, že výskyt v regióne medzi stredným Považím a horným Ponitřím naznačuje ich razbu na niektorom z tamjších hradísk. Okrem tetradrachmiem (cca 9,777 g) sa tu v nálezoch objavujú aj mince s nižšou hmotnosťou, považované za drachmy (3,665-4,264 g) a oboly (0,815-0,851 g).

B/IV - severné a východné Slovensko, región horné Považie, Spiš, Východoslovenská nížina

d/1 - typ veľkobysterský (obr. 1: 19; prílohy 1-2, mapa 8): V rovnakom čase ako v Bratislavskom oppide, koncom 2. a v prvej polovici 1. storočia pred n. l. pristúpili k razbe mincí aj hradiská ľudu púchovskej kultúry na severe a severovýchode Slovenska. Prvým dôkazom sa stal hromadný nález z lokality Veľký Bysterec (dnes súčasť Dolného Kubína), z polohy Trniny, objavený roku 1879 (obr. 6: 1). Až v roku 1956 sa ho P. Čaplovičovi podarilo získať od súkromného zberateľa do zbierok Oravského múzea v Dolnom Kubíne. Aj napriek tomu, že prvá správa o náleze vyšla na stránkach časopisu *Archaeológiai Értesítő* už v roku jeho objavu a následne ho zverejnil maďarský bádateľ Ö. Gohl (1900, 224-241), o podrobné informácie sa zaslúžil až P. Čaplovič (1960, 183-216). Z jeho výkladu vyplýva, že mince tu neboli objavené na jednom mieste, len postupne ich získavali rôzni kopáči. Je teda otáznne, či skutočne išlo v celom rozsahu o rozptýlený hromadný nález, ako sa definuje v súčasnej odbornej literatúre, alebo o nálezy z viacerých častí hradiska Trniny. Navyše, nie všetci nálezcovia mince odovzdali zberateľovi Mikulášovi Kubínyimu (naposledy ich vlastnil Július Kubínyi). Z lokality Trniny vo Veľkom Bysterci sa tak ako súčasť hromadného nálezu eviduje 6 zlatých lopatkovitých mincí, 5 mušľovitých statérov s krúžkom, 17 tetradrachmiem s hrboľom - typ veľkobysterský, 1 drachma - typ zemplínsky. Mimo neho tu bol údajne objavený neurčený počet mincí Filipa Macedónskeho a tetradrachmiem ostrova Thasos (*Čaplovič 1960*, 185).

V 50. rokoch 20. storočia P. Čaplovič (Archeologický ústav SAV) realizoval na hradisku Trniny archeologický výskum, počas ktorého objavil ďalšiu striebornú mincu veľkobysterského typu (*Čaplovič 1960*, 184). V roku 1985 tu uskutočnili K. Pieta a J. Tirpák (Archeologický ústav SAV) prieskum detektorom a objavili 29 mincí (obr. 6: 2). V tomto hromadnom náleze bolo 7 tetradrachmiem veľkobysterského typu, 21 tetradrachmiem spišského typu, 1 drachma zemplínskeho typu a 1 denár cisára Augusta razený v rokoch 2 pred n.l. až 14 n. l. Rímska minca naznačuje dobu ukrytia tohto mincového súboru (*Pieta/Kolníková 1986*, 383-408).

Najväčším počtom sú na hradisku Trniny vo Veľkom Bysterci zastúpené mince na averze bez razby, s hrboľom, na reverze s koňom s trojuholníkovými kopytami a so symbolom v podobe hracieho kolku alebo prevráteného výkričníka pod jeho bruchom. Tento druh mincí dostal názov veľkobysterský typ podľa prvého náleziska. Vzhľadom na výskyt týchto mincí v dvoch veľkostiach označujú sa ako tetradrachmy (Ag, 7,010-11,25 g) a didrachmy (Ag, 4,10-6,53 g). Na niektorých

Obr. 6: Hromadné nálezy keltských mincí z nálezísk: 1 – Dolný Kubín-Velký Bysterec I, 2 – Dolný Kubín-Velký Bysterec II, 3 – Folkušová, 4 – Jánovce-Machalovce.

Abb. 6. Horte keltischer Münzen von den Fundstellen: 1 – Dolný Kubín-Velký Bysterec I, 2 – Dolný Kubín-Velký Bysterec II, 3 – Folkušová, 4 – Jánovce-Machalovce.

exemplároch, na okraji averzu sa vyskytuje ligatúra písmen TAC, v retrográdnom čítaní CAT alebo CANT (*Kolníková 2004b*, 39). Považuje sa buď za skratku názvu kmeňa Kotini, pravdepodobných nositeľov severoslovenskej púchovskej kultúry (*Gohl 1900*, 237) alebo osobného mena kmeňového náčelníka (*Castelin 1975*, 68).

O dlhodobej a rozsiahlej razbe svedčí nielen veľký počet nálezov, ale aj početné úpravy razidla v podobe rôznych detailných zmien na reverznom obraze. Na tomto základe bolo možné vyčleniť 9 variantov veľkobysterského typu (*Kolníková 2004b*, 14-21), čo však môžu zmeniť nové nálezy. Takým novým variantom je exemplár z neznámeho náleziska s vetvičkou pod koňom miesto kolkovitého symbolu (*Fröhlich 2015b*, 119-121).

Poloha hradiska Trniny vo Veľkom Bysterci predznačuje jeho významné postavenie obchodného centra na trase dôležitej spojnice medzi horným Považím, Oravou a oblasťami južného Poľska. Obchodná trasa viedla popri toku Oravy k horským karpatským prechodom (*Čaplovič 1960*, 195). Iná spojnica smerovala na sever popri rieke Kysuca, cez Jablunkovský priesmyk zdolávala horstvo k prameňu Visly. Svedčia o tom viaceré, aj hromadné nálezy mincí veľkobysterského typu (napr. *Kolníková/Kolník 2004*, 1-34; *Čambal/Budaj 2016*, 11-25). Dosiaľ nie sú k dispozícii dôkazy o razbe mincí veľkobysterského typu na hradisku Trniny. Nález razidla na hradisku Folkušová, kde bol objavený aj depot s vysokým počtom tetradrachiem veľkobysterského typu (obr. 6: 3) však naznačuje, že tu môžu mať pôvod (*Kolníková, v tlači*). Činnosť mincovne tetradrachiem tohto typu sa predpokladá koncom 2. a v priebehu prvej polovice 1. stor. pred n. l. Početné zastúpenie majú v nálezoch na spišskom hradisku Jánovce-Machalovce, kde bol objavený zatiaľ len stručne zverejnený komplex (*Fröhlich 2015b*, 118, obr. 1) viac ako tisíc tetradrachiem veľkobysterského typu (obr. 6: 4). Zmenený tvar obrazu a značne znížená hmotnosť niektorých exemplárov, najmä zastúpených v druhom hromadnom náleze z Veľkého Bysterca, poukazuje na pokračujúcu neskoršiu razbu v 2 pol. 2. stor. a inú mincovú dielňu - označujú sa ako prechodný typ (*Kolníková 2004b*, 21, 22).

d/2 - typ liptovskomarský (obr. 1: 20; prílohy 1-2, mapa 8): Nálezy mincí tohto typu, razených z medi na hrubom mincovom kotúčiku (Cu, 1,09-5,63 g), sa sústreďujú na hradisku Liptovská Mara. Na averze majú hrboľ, ako mince veľkobysterského typu. Aj na reverze je podobný obrazový motív - koň, jazdca nahradzujú drobné pukličky usporiadané nad sebou, pod koňom je kolkovitý symbol. Rozdiel oproti veľkobysterskému typu je v realistickejšom zobrazení koňa, bez trojuholníkových kopýt, bez hrivy, len s výrazným uchom. Prevažný výskyt v Liptovskej Mare dovoľuje predpokladať dielňu na ich razbu na tomto hradisku. Naznačuje to aj výskyt zlomku hlinenej formy na odlievanie mincových kotúčikov – črepu z nádoby s jamkou. Mnohé nálezové exempláre z tejto lokality sú skorodované, viaceré sa zachovali deformované,

poznačené ohňom (Kolníková 2004b, 26, 27). Okrem Liptovskej Mary sa vyskytli väčšinou len na hradiskách púchovskej kultúry, výnimočne aj v iných regiónoch (Kolníková/Tirpák, v tlači b).

d/3 - typ spišský (obr. 1: 21; prílohy 1-2, mapa 8): Pod týmto názvom sa evidujú mince, ktoré tak ako typ veľkobysterský majú na averze miesto hlavy hrboľ, no na reverze mierne zmenenú ikonografiu. Kôň má výraznú hrivu, symboly pred a pod ním majú tvar kolkú, krúžkov, či lýry. Razené sú na menších kotúčikoch a majú nižšiu hmotnosť (Ag, 4,48-6,76 g). Razené boli zo striebra a medi vo viacerých variantoch (Kolníková 2004b, 22-25, obr. 2). Zastúpené sú najmä v druhom hromadnom náleze z Dolného Kubína-Velkého Bysterca a na spišských náleziskách. Mincová dielňa sa pravdepodobne nachádzala na niektorom zo spišských hradísk ľudu púchovskej kultúry, v dobe okolo stredú 1. storočia pred n. l.

d/4 - typ hrabušický (obr. 1: 22; prílohy 1-2, mapa 8): Na hradisku púchovskej kultúry v obci Hrabušice boli prvýkrát objavené drobné mince na averze s hrboľom, razené na tenkom mincovom kotúčiku (Ag, 1,40-2,51 g). Kôň a drobná symbolika na reverze je blízka spišskému typu. Na hrabušických minciach je však jazdec s kopijou (Kolníková 2004b, 27-29). Podobný motív je na rímskych republikánskych denároch L. Manlia Torquatusa z roku 109 pred n. l. (Sydenham 1953, č. 545, tu však jazdec drží aj štít), alebo na norických tetradrachmách s nápisom ECCAIO (Göbl 1973b, 96, tab. 18, č. 40). Z týchto dvoch možností sa norické tetradrachmy javia viac pravdepodobne ako predloha reverzného obrazu mincí hrabušického typu. Najmä kvôli datovaniu ich razby k roku 50 pred n. l. (Göbl 1973b, 29). Nie je vylúčené, že na tvorbe reverzného obrazu norických a hrabušických mincí sa podieľal ten istý majster, niekedy v priebehu 2. polovice 1. stor. pred n. l.

d/5 - typ folkušovský (obr. 1: 23; prílohy 1-2, mapa 8): Mince tohto typu sa k mincovníctvu ľudu púchovskej kultúry radia podľa averzu s hrboľom, ale aj výskytom v regióne severného Slovenska. Zatiaľ však ide najmä o nálezové exempláre z hradiska v obci Folkušová. Tri mali byť súčasťou hromadného nálezu veľkobysterských tetradrachmiem z tohto náleziska (obr. 6: 3), jeden sa údajne našiel v katastri obce, ďalší z neznámeho náleziska zverejnil K. Pink (1974, 62, č. 364). Už tento autor ich kvôli averzu s hrboľom priradil k razbám Kotinov. Tento typ sa však od ostatných z regiónu s púchovskou kultúrou výrazne líši reverznou stranou mincí. Miesto koňa je na celej ploche koleso rozdelené kružnicami na dve časti. Vnútoraná časť pripomína tzv. macedónsky štít, aký sa vyskytuje na minciach Alexandra Veľkého (napr. Price 1991, č. 405, 407, 413, 420), vonkajšia plocha s výzorom ozubeného kolesa naznačuje symboliku niektorého keltského božstva (Fröhlich 2015b, 122 v strednom kruhu predpokladá hlavu vtáka). Vzácnosť týchto mincí sa stala dôvodom ich falšovania v zlate (takýto falošný exemplár sa objavil aj v monografii Pieta 2008, 378, F 35/1). Na tento problém a na zhotovenie fálz mincí folkušovského typu z rýdzeho zlata (99,99 %) poukázal J. Fröhlich (2015b, 120, tab. 1, 124; pozri aj prílohu 1 v tomto príspevku).

d/6 - spišské napodobeniny republikánskych denárov (obr. 1: 24; prílohy 1, 2, mapa 8): V nálezoch z hradísk severoslovenskej púchovskej kultúry sa vyskytujú mince, ktoré síce obrazmi i nápismi pripomínajú denáre Eraviskov, ale v značne zhoršenej podobe. M. Torbágyi (2003, 47) ich označila za „napodobeniny napodobenín“. Vzhľadom na početný výskyt možno predpokladať, že ich razilo niektoré severoslovenské hradisko (Kolníková 2005, 80, obr. 2). Nie je však vylúčené, že razbu týchto napodobenín republikánskych denárov realizovalo dácke hradisko Malaja Kopanja v hornom Potisí (názor Ch. Röttgera, písomná informácia; pozri aj Kolníková/Kotigoroško 2008, 129, 130).

d/7 - typ zemplínsky (obr. 1: 25; prílohy 1-2, mapa 8): Ako „zemplínsky typ“ sa v odbornej literatúre evidujú drobné mince (Ag, 1,20-3,10 g) s nezvyčajnou symbolikou. Pomenované sú podľa prvého výskytu na keltsko-dáckom hradisku Zemplín na východe Slovenska (Kolníková 1983, 155-167). Nie je vylúčené, že boli razené na tomto mieste, boli tu objavené 4 exempláre. V staršej literatúre sa označujú ako „typ mit Vogelpferd, či „typ s vtáčím koňom“ (Pink 1974, 63, č. 370-376; Ondrouch 1964, 33, č. 20). Na averze týchto mincí je zobrazená značne štylizovaná hlava, na reverze vták, ktorý však nemá nič spoločné s koňom. Na keltsko-dácky pôvod týchto mincí poukazuje výskyt dvoch exemplárov v hromadnom náleze z lokality Sighetul Marmatiei, v hornom Potisí, na rumunsko-ukrajinskej hranici. Obsahoval aj tetradrachmy datované do staršej fázy dáckeho mincovníctva, do konca 3. až prvej polovice 2. stor. pred n. l. (Winkler 1966, 81, 87, Preda 1973, 110). Do tohto obdobia sa radí aj výskyt troch mincí tohto typu v moravskom keltskom centre Nĕmčice nad Hanou (Kolníková 2012a, 56, 57, tab. 11, Abb. 62, č. 928-930). Mince zemplínskeho typu majú síce tiež, tak ako nĕmčické, na reverze vtáka, no na averze hlavu, ktorá je na nich už len náznaková alebo žiadna. Okrem Zemplína sú v značnom počte zastúpené na náleziskách púchovskej kultúry na severnom Slovensku, dokonca aj v hromadnom náleze z Dolného Kubína-Velkého Bysterca. V Zemplíne je ich výskyt, resp. aj razba, spájaný s najväčším rozmachom hradiska v druhej polovici 1. stor. pred n. l. (Benadik 1965, 90). Riešenie časového rozporu medzi nálezmi z Nĕmčíc a zo Zemplína naznačuje jednak nerovnaké stvárnenie obrazovej stránky a rozdielna hmotnosť týchto mincí. Ukazuje sa, že staršiu skupinu mincí s „vtáčím koňom“, s hmotnosťou cca 2,90 g, reprezentujú exempláre z Nĕmčíc a z hromadného nálezu v Sighetul Marmatiei, mladšiu skupinu mince zemplínskeho typu ťažké cca 1,90 g, zastúpené na hradiskách púchovskej kultúry. Zemplínsky typ pravdepodobne predstavuje napodobeninu mincí staršej skupiny, aká je zastúpená v nálezoch z Nĕmčíc nad Hanou, resp. pokračovanie

razby. Prevažné zastúpenie nálezov v centrách s púchovskou kultúrou naznačuje buď ich intenzívny kontakt s keltsko-dáckym sídelným prostredím alebo razbu v niektorej mincovni na hornom Považí.

Doklady o technike a technológii razby v keltských mincových dielňach

Donedávna sa výskum techniky razby a s ňou súvisiacich technologických postupov v keltských mincových dielňach na území dnešného Slovenska opieral len o nepočítané archeologické nálezy (*Kolníková 2012b*, 31-57). Nové objavy ich počet síce rozšírili, no i tak len čiastočne ozrejmili procesy v razbe keltských mincí v slovenskom nálezovom prostredí. K dispozícii sú tu jedine zlomky hlinených foriem na odlievanie mincových kotúčikov pred razbou, resp. na dávkovanie mincového kovu. A tie sa vyskytli dosiaľ najmä na území Bratislavského oppida, v neskorolátenských sídliskových vrstvách, na uliciach Mudroňova (*Bazovský/Gregor 2009*, 131-151), Pánska (*Zachar/Rexa 1988*, 53), Partizánska (*Zachar 1981*, 48-53), Ventúrska (*Vrtel 2009*, 103), na Vydrici (*Štefanovičová et al. 2008*; *Kolníková/Kovár 2010*, 69-73). Dokladajú však len prípravu kovu na razbu drobných mincí - drachiem a najmä obolov. Chýbajú dôkazy o formovaní kotúčikov na mince väčších rozmerov, napr. tetradrachiem s nápismi typu BIATEC. Dosiaľ nebol dostatočne overený názor, že tieto boli odlievané v téglkoch so zúženým dnom (*Vrtel 2009*, 83-86), aké sa vyskytujú v pozostatkoch remeselníckych dielní na viacerých latenských náleziskách v Bratislave, ale aj inde na Slovensku (*Pieta 2008*, 156), či v iných stredoeurópskych krajinách, napr. na Morave (*Čižmár 2003*, 243-255), v Česku (*Venclová et al. 2008*, 74), aj v známych zakarpatských centrách Gališ Lovačka (*Bidzilja 1971*, 62) a Malaja Kopanja (*Kotigoroško 2008*, 180), konštatujú sa v nich stopy kovu. Najnovším významným objavom je súbor fragmetov pravdepodobne štyroch foriem objavený v roku 2015 v Bratislave-Devíne (počas predstihového výskumu Archeologickej agentúry s.r.o. pripravuje sa na zverejnenie), v ktorých sa odlievali kotúčiky viacerých veľkostí.

Mimo Bratislavského oppida boli hlinené formy objavené v pozostatkoch latenských osád v obci Šaštín-Stráže (*Ščasník et al. 1984*, 133). Ukázalo sa však, že keltskí minciari si prácu uľahčovali, keď miesto prácneho zhotovenia hlinených foriem využili zlomky grafitových nádob, na ktoré vyhlbili jednu, či viaceré jamky na odlitie mincových kotúčikov potrebnej veľkosti. Také sa našli v Bratislave na Partizánskej ulici, v Litovskej Mare, v Nitre-Šindolke i v Bratislave-Devíne (*Zachar 1981*, 40, 41; *Pieta 2008*, 251; *Březinová 2007*, 31-40). Vo Veľkom Slavkove bola objavená pieskovcová forma s jednou jamkou (*Novotný et al. 1991*), využitie na prípravu mincového kotúčika spolu objavenej striebornej drachmy s Athenou Alkidemos je ale otázne (po dôkladnej analýze tohto predmetu jeho funkciu odlievacej formy spochybňuje M. Soják - ústna informácia).

Podobné technické postupy uplatňovali aj minciari napr. vo významnom keltskom centre Němčice nad Hanou (*Čižmár et al. 2010*, 662, 666, obr. 9: 6) i v oppide Staré Hradisko na Morave (*Čižmár 1995*, 615, 616, obr. 2: 4), v dolnorakúskom centre Roseldorf (*Maurer 1980*, 136; *Dembski 2009*, 87), v českých Stradoniciach (*Militký 2015*, 159-161, tu prehľad výskytu foriem na ďalších českých náleziskách), v niektorých mincových dielňach na území Nemecka (Manching, Karlstein - Kapelle 1969, 50; *Menke 1968*, 27, 29).

Výskum však nie je jednotný v názore, či sa formy používali na dávkovanie vopred odváženého surového kovu (rôzne kúsky zlata či striebra) na jemných váhach (fragment váh je napr. z neskorolátenskej sídliskovej vrstvy v Bratislave - Hlavného námestia 7: *Musilová/Lesák 1996*, 209), ktorý sa následne taval vložení foriem do taviacich piecok, prípadne bol tavený priamo vo forme pomocou dúchadla (*Castelin 1954*, 73-76; *Castelin 1958*, 126-138). Uvažuje sa tiež, že bol do jamiiek liaty už roztavený kov (tento názor ako prvý predložil *F. Cach 1942*, 5-11). Dnes sa výskum na základe realizovaných pokusov prikláňa k názoru K. Castelina o naplnení jamiiek na forme kúskami vopred odvázenej príslušnej čiastky kovu. Forma bola následne vložená do vykurovacieho zdroja, teda do piecky naplnenej rozžeraveným dreveným uhlím. Tavba prebehla pri teplote 900-1000°C (*Bazovský/Gregor 2009*, 147-148).

Ako svedectvo o razbe mincí na konkrétnom nálezisku sa využívajú aj ingoty rôzneho tvaru s obsahom zlata, striebra i medi. Viaceré boli objavené v latenskom prostredí Moravy, Česka, Nemecka a Rakúska, na Slovensku sú takéto nálezy výnimočné (prehľad *Kolníková 2012b*, 33). Zlatý ingot (6,77 g) bol objavený v Slovenskom Grobe, v rozsiahlej latenskej osade s bohatým výskytom mincí (*Budaj/Čambal 2013*, 209-222). Ingot striebra (418,184 g) bol údajne súčasťou hromadného nálezu bratislavských tetradrachiem z neznámeho náleziska (*Militký 2013b*, 101). Objavy ingotov naznačujú, že kov predstavoval pre latenské osady dôležitú obchodnú komoditu. Početné kúsky zlata nasekané z ingotov, objavené v moravskom latenskom centre Němčice nad Hanou, naznačujú rozsiahlu remeselnícku činnosť na tejto lokalite zameranú na spracovanie kovu v mincovníctve alebo v šperkárstve. Uvažuje sa aj o ich úlohe náhradných platidiel (*Fröhlich 2012b*, 147-159). Aj v prostredí latenských osád na juhozápadnom Slovensku (napr. Bohdanovce nad Trnavou) boli objavené zliatky kovu, rôzne kovové sekance, nerazené mincové kotúčiky (príloha 4). Najdôležitejší doklad o razbe mincí však vždy predstavuje razidlo. Zatiaľ čo v iných oblastiach osídlených Keltmi sú k dispozícii významné objavy razidiel a ďalších nástrojov potrebných k razbe (pozri napr. *Ziegeus 2014*, 3-29; najnovší objav razidiel je z Moravy - *Fröhlich 2017b*, 125-146), na Slovensku sa zatiaľ našiel len jediný takýto predmet, a to na neskorolátenskom hradisku vo Folkušovej, v okrese Martin. Podľa obrazového motívu, ktorým je opatrený, mal slúžiť na razbu tetradrachiem severoslovenského veľkobysterškého typu. Tieto boli početne zastúpené v hromadnom náleze objavenom na tejto lokalite (*Pieta 2008*, 251, obr. F 35: 3). No pri použití tohto razidla by na tetradrachmách vznikla opačná orientácia reverzného obrazu (kôň s trojuholníkovými kopytami, pod bruchom so symbolom v podobe hracieho kolku), než je dosiaľ známy z doterajšieho nálezového súboru

týchto mincí. Ukazuje sa, že toto razidlo z nejakých dôvodov nebolo použité alebo dosiaľ neboli objavené mince aké sa ním razili. Nie je však vylúčené, že predstavuje akýsi medziprodukt použitý pri zhotovení konečnej formy razidla na mince veľkobysterského typu (*Kolníková, v tlači*).

Využívanie chemických analýz na zisťovanie obsahu kovu použitého k razbe keltských mincí poukazuje na zložitosť postupov, na vysokú odbornosť tých, ktorí ho zušľachťovaním pripravovali pre razičov. Prehľad niektorých výsledkov analýz (tab. 1-3) naznačuje rozdielnosť postupov pri spracúvaní kovu k razbe jednotlivých typov mincí. Aj keď sa dosiaľ na Slovensku nenašla kompletná dielňa, ktorá by v celom rozsahu dokumentovala techniku razby mincí a technologické postupy, doterajšie nálezy naznačujú, že sa tu razilo vo viacerých centrálnych laténskych osadách. Tie sa však snažili svoje mince navzájom odlišiť obrazmi, symbolikou, pričom úlohu zohrávala technická zdatnosť tvorcu razidla, ale aj materiálové zabezpečenie razby. A tu znova vystupuje do popredia problém numizmatického výskumu - zdroje zlata, striebra či medi, teda kovu v laténskom období použitého na razbu mincí v jednotlivých regiónoch Slovenska. Čoraz výraznejšie pritom, okrem využívania miestnych zdrojov, vystupuje do popredia fenomén pretavovania cudzích mincí či iných výrobkov z drahých kovov. V konečnom dôsledku takéto postupy, získavanie suroviny pretavovaním rôznych predmetov, neboli cudzie ani generáciám v starších etapách dávnoveku Slovenska (pozri napr. *Novotná 1984*, 49-54, bronzovina získaná pretavením starších výrobkov - nález zo Spiša).

Súhrn poznatkov

Na území Slovenska bolo dosiaľ (k 31. 8. 2018) objavených 193 nálezísk keltských a s nimi súčasných mincí iného pôvodu. Keltské mincovníctvo tu reprezentuje 25 rôznorodých mincových typov razených zo zliatin striebra, zlata a medi. Cudzie mince pochádzajú z 11-tich susedných i vzdialených území. Keltská razba mincí na území dnešného Slovenska sa datuje do 3. až 1. stor. pred n. l. a člení sa do dvoch období. V staršom období (3. – pol. 2. stor. pred n. l.) sa mince razili v južnej časti Slovenska, v mladšom období (pol. 2. – koniec 1. stor. pred n. l.) na celom území, najmä v jeho západných a severných regiónoch. Najvýraznejšie mincovníctvo súvisí s Bratislavským oppidom, ako aj s hradiskami na strednom a hornom Považí. Koncentrácia určitého mincového typu v úzko vymedzenom geografickom priestore naznačuje príslušnosť k hospodársko-politickému centru a dovoľuje predpokladať miesto mincovej dielne.

Pôvod striebra, v keltských mincovniach na území Slovenska najužívanejšieho kovu, sa na základe geologických kritérií predpokladá v Slovenskom Rudohorí (Ag s obsahom Cu a stopy Sb), ako aj v oblasti Štiavnických vrchov a Kremnice (Ag so stopami Pb, Zn). Zlato, aj napriek výskytu ložísk na viacerých miestach v Západných Karpatoch, bolo pre razbu mincí získavané pravdepodobne jednoduchším spôsobom než ťažbou primárnych ložísk, a to ryžovaním. Z najbohatšieho ryžoviska na Dunaji zrejme čerpala zlato mincovňa Bratislavského oppida. Najprístupnejší zdroj medi pre keltské mincovne sa mohol nachádzať v Slovenskom rudohorí a v Nízkych Tatrách. Hľadanie opory pre presnejšie určenie pôvodu kovu v realizácii chemických analýz mincí a porovnávanie výsledkov s chemickým zložením prírodného kovu naráža jednak na nepresné výsledky používaných metódik XRF analýz, ako aj na zrejme úpravy - zušľachťovanie kovu pred použitím k razbe, ktoré menili jeho obsah. Ukazuje sa potreba pristúpiť k metóde LA-ICP-MS, ktorou je možné spoľahlivo analyzovať aj stopové obsahy prvkov. Navyše na elimináciu vplyvu vysokorýdzeho lemu na povrchu zlatých artefaktov je nutné analyzovať jadro mince v hĺbke aspoň 0,5 mm a nie len povrch. Ako najvýhodnejší postup v príprave kovu na razbu sa však javí využitie pagamentu, získaného roztavením cudzích mincí, resp. aj mincí domácich susedov, pravdepodobne aj iných predmetov zhotovených zo zlata, striebra, či z obecných kovov.

Interpretácia zdroja kovov pre mince predpokladanej domácej razby je problematická vzhľadom na použitú metódu chemických analýz, ako aj malý štatistický súbor ich výsledkov. S určitosťou je možné konštatovať, že prírodné zlato s chemickým zložením aké sa použilo na razbu lopatkovitých statérov alebo mincí so symbolom V sa na Slovensku nenachádza. S najväčšou pravdepodobnosťou ide o recyklované zlato. V neprospech legovania/miešania zlata striebrom a meďou svedčí veľmi nestabilný obsah týchto kovov. Chemickému zloženiu prírodného zlata sa podobajú bratislavské mušlovité statéry nájdené počas výskumov na Bratislavskom hrade. Možno predpokladať, že boli razené z ryžovaného dunajského zlata. Zlaté razby z lokalít Stupné a Žilina-Straník majú vyššie obsahy medi, ktoré sú netypické pre prírodné zlato zo slovenských nálezísk. Stabilnú vysokú rýdzosť svedčiacu o výborne zvládnutej metalurgii alebo zdroji zlata z ryžovísk majú bójske razby. Hľadanie zdroja striebra použitého na razbu mincí je ešte zložitejšie. S istotou možno konštatovať, že na veľkobysterské razby z lokality Jánovce-Machalovce sa vzhľadom na prítomnosť platinooidov použil kov, ktorý nepochádza z územia Slovenska. Podľa širokého rozptylu obsahu striebra je možné tvrdiť, že sa na razbu týchto mincí použil netriedený materiál obsahujúci striebro a rôzne bronzy. Podobné zloženie majú aj grécke razby nájdené na území Slovenska, čo naznačuje, že mohli predstavovať hlavný zdroj mincového kovu.

LITERATÚRA

- Agricola 1556/1950* – G. Agricola: De Re Metallica. Preklad Hoover, H. C. and Hoover L. H. New York 1950.
- Bača/Krupa 1999* – R. Bača/V. Krupa: K archeologickým aktivitám Piešťanského múzea. AVANS v roku 1997. Nitra 1999, 21.
- Bača et al. 2002* – R. Bača/S. st. Radošinský/S. ml. Radošinský/L. Vrteľ: Dejiny obce Hubina. Hubina 2002.
- Bakos/Chovan/Žitňan a kol. 2017* – F. Bakos/M. Chovan/P.Žitňan: Zlato na Slovensku. Sprievodca zlatou históriou a náleziskami na našom území. 2. vydanie. Bratislava 2017.
- Bartík et al. 2009* – J. Bartík/R. Čambal/Z. Farkaš/M. Vrabec: Prieskum dna vodnej nádrže v Blatnom. AVANS v roku 2007. Nitra 2009, 23, obr. 3.
- Bátora 2009* – J. Bátor: Metallurgy and Early Bronze Age Fortified Settlements in Slovakia. Slov. Arch. 57-2, 2009, 195-219.
- Bazovský/Gregor 2009* – I. Bazovský/M. Gregor: Mincové dávkovacie platničky z Mudroňovej ulice v Bratislave. Zbor. SNM. 103. Arch. 19, 2009, 131-151.
- Bazovský/Kolníková 2011* – I. Bazovský/E. Kolníková: Nové nálezy keltských mincí zo západného Slovenska. Slov. Num. 19, 2011, 103-106.
- Baxa/Kolníková 1992* – P. Baxa/E. Kolníková: Keltské mince z Bratislavy-Vydrice. Slov. Num. 12, 1992, 139.
- Benadik 1965* – B. Benadik: Die spätlatènezeitliche Siedlung von Zemplín in der Ostslowakei. Germania 43, 1965, 63-91.
- Benadik 1984* – B. Benadik: Keltské mince v hroboch na Slovensku. Slov. Num. 8, 1984, 97-104.
- Bialeková/Pieta 1964* – D. Bialeková/K. Pieta: Zistovací výskum v Hradci, okr. Prievidza. Slov. Arch. 12-2, 1964, 447-462.
- Bidzilja 1971* – V. I. Bidzilja: Istorija kulture Zakarpattja na rubeži našoj eri. Kijiv 1971.
- Birkhan 1994* – H. Birkhan: Die linguistische Beurteilung der Münzlegenden. In: R. Göbl 1994: Die Hexadrachmenprägung der Gross-Boier. Ablauf, Chronologie und Historische Relevanz für Noricum und Nachbargebiete. Wien 1994, 69-76.
- Biróné Sey 1973* – K. Biróné Sey: Két Kelta éremlelet a Nemzeti Múzeumban. Folia Arch. 23, 1973, 29-35.
- Březinová 1999* – G. Březinová: Sídliisko z doby laténskej v Nitre-Šindolke a jeho postavenie v rámci regiónu stredného Ponitria. Slov. Arch. 47-2, 1999, 61-74.
- Březinová 2000* – G. Březinová: Nitra-Šindolka. Siedlung aus der Latènezeit. Nitra 2000.
- Březinová 2007* – G. Březinová: Münzprägungsbeweis in der latènezeitlichen Siedlung Nitra-Šindolka? Slov. Num. 18, 2007, 31-40.
- Březinová et al. 2013* – G. Březinová/N. Venclová/J. Frána/M. Fikerle: Early blue Glass Bracelets in the Middle Danube Region. Slov. Arch. 61-1, 2013, 107-142.
- Budaj 2015* – M. Budaj: Zaujímavá keltská minca typu Pelczyska zo Slovenska. Denarius 5, 2015, 5-8.
- Budaj 2016* – M. Budaj: Ďalšie nálezy drobných zlatých mincí z prostredia púchovskej kultúry. NumSb 30-2, 2016, 284-288.
- Budaj/Čambal 2013* – M. Budaj/R. Čambal: Keltské mince a zlatý ingot zo Slovenského Grobu. Pravěk N. Ř 21, 2013, 209-222.
- Budaj/Čambal 2014* – M. Budaj/R. Čambal: Drachmy typu Simmering s nápisom NONNOS zo Slovenska. Pravěk N. Ř. 21, 2014, 223-233.
- Budaj/Čambal 2016* – M. Budaj/R. Čambal: Laténske nálezy z Bratislavy-Devínskej Kobyly. NumSb 30-2, 2016, 273-289.
- Budaj/Čambal 2017a* – M. Budaj/R. Čambal: Keltské mincovníctvo bratislavského oppida. In: P. Bárta/M. Musilová (ed.). Kelti z Bratislavy, katalóg výstavy. Bratislava 2017, 89-91.
- Budaj/Čambal 2017b* – M. Budaj/R. Čambal: Päť mincí typu Roseldorf/Němčice z okolia Trnavy. Denarius 6, 2017, 5-7.
- Bujna 1995* – J. Bujna: Malé Kosihy. Latènezeitliches Gräberfeld. Katalog. Archaeologica Slovaca Catalogi 6, Nitra 1995.
- Cach 1942* – F. Cach: K mincovní technice bojských duhovok. Num. Časopis 18, 1942, 5-11.
- Castelin 1954* – K. Castelin: O „litých“ střížcích keltských duhovok. Num. Listy 9, 1954, 5-11.
- Castelin 1958* – K. Castelin: Ke keltské mincovní technice. Num. Listy 13, 1958, 126-138.
- Castelin 1962* – K. Castelin: Ein kleiner keltischer Münzfund aus Prag. Mitt. Österr. Num. Ges. 12, 1962, 114-116.
- Castelin 1965* – K. Castelin: Die Goldprägung der Kelten in den böhmischen Ländern. Graz 1965.
- Castelin 1971* – K. Castelin: Zur Datierung der spätnorische Kleinsilbermünzen. Schweizer Münzblätter 21/82, 1971, 33-37.
- Castelin 1975* – K. Castelin: K nejstaršímu latinskému písmu na našich keltských mincích. NumSb 13, 1975, 67-73.
- Crawford 1974* – M. H. Crawford: Roman Republican Coinage. Cambridge 1974.
- Čambal 2011* – R. Čambal: Keltská minca typu Simmering z Blatného. Slov. Num. 19, 2011, 107-108.
- Čambal 2014* – R. Čambal, R.: Keltská minca z Plaveckého Podhradia-Pohanskej. Denarius 4, 2014, 1-4.
- Čambal 2015* – R. Čambal: Datovanie hradiska Pohanská pri Plaveckom Podhradí v dobe laténskej z pohľadu archeologických a numizmatických nálezov. Numizmatika 25, 2015, 41-44.
- Čambal 2016* – R. Čambal: Keltské mince typu Roseldorf/Němčice zo smolenického Molpíra. Numizmatika 26, 2016, 12-15.
- Čambal et al. 2015* – R. Čambal/I. Bazovský/M. Budaj/B. Kovár: Boische Besiedlung im Oppidum von Bratislava und in seinem Hinterland. In: M. Karwowski/V. Salač/S. Sievers (Hrsgb.): Boier zwischen Realität und Fiktion. Akten des internationalen Kolloquiums in Český Krumlov vom 14.-16.11.2013. Bonn 2015, 225-242.

- Čambal/Budaj 2009a* – R. Čambal/M. Budaj: Keltské tetradrachmy z Pezinka a Bratislavy-Rače. Zbor. SNM 103, Arch.19, 2009, 197-214.
- Čambal/Budaj 2009b* – R. Čambal/M. Budaj: Dve nové mince typu Athéna-Alkis zo Slovenska. NumSb 23, 2009, 3-5.
- Čamba/Budaj 2016* – R. Čambal/M. Budaj: Hromadný nález mincí veľkobystereckého typu zo Stránika pri Žiline. Mu-seion. Zborník kremnického múzea 1, 2016, 11-25.
- Čambal/Kovár 2014* – R. Čambal/B. Kovár: Keltské nálezy z Čeboviec (okr. Veľký Krtíš) a ich regionálne postavenie. In: J. Čižmářová/N.Venclová/G. Březinová (ed.): Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno 2014, 305-314.
- Čaplovič 1960* – P. Čaplovič: Púchovské sídlisko Trniny nad Veľkým Bystercom. Slov. Arch. 8-1, 1960, 184-216.
- Čižmář 1995* – M. Čižmář: K mincovnictví na keltském oppidu Staré Hradisko. Arch. Rozhledy 47, 1995, 614-618.
- Čižmář 2003* – M. Čižmář: Nálezy tyglíků na laténských nížinných sídlištích na Moravě. Pravěk N. Ř.12, 2003, 243-255.
- Čižmář et al. 2010* – M. Čižmář/E. Kolníková/H.-Ch. Noeske: Némčice-Viceměřice – ein neues Handels- und Industriezentrum der Latènezeit in Mähren. Germania 86, 2008, 2. Halbband, 2010, 655-700.
- Daňová et al. 2010* – M. Daňová/R. Čambal/V. Turčan: Súbor predmetov z bratislavského hradného kopca. Zbor. SNM. 104, Arch. 20, 2010, 81-88.
- Dembski 1977* – G. Dembski: Die antiken Münzschatzfunde aus Österreich. Num. Zeitschr. 94, 1977, 3-64.
- Dembski 1998* – G. Dembski: Münzen der Kelten. Wien 1998.
- Dembski 1977* – G. Dembski: Die Fundmünzen vom Mallnitzer Tauern - norische und tauriskische Obole. Num. Zeitschr. 108/109, 2001, 33-32.
- Dembski 2009* – G. Dembski: Eigenprägung und Fremdgeld. Die Fundmünze aus Roseldorf. In: V. Holzer: Roseldorf. Interdisziplinäre Forschungen zur größten keltischen Zentralsiedlung Österreichs. Schriftenreihe der Forschung im Verbund. Bd. 102, 2009, 87-101.
- Dembski 2012a* – G. Dembski: Zu einem Obol des Athene Alkis-Typs aus Niederösterreich. Mitt. Österr. Num. Ges. 52-1, 2012, Nr. 1, 18-19.
- Dembski 2012b* – G. Dembski, G.: Keltische Münzen des Typs Pohanská – Neufunde aus dem Niederösterreichischen Weinviertel. Mitt. Österr. Num. Ges. 52-2, 2012, 78-82.
- Dessewffy 1910* – M. Dessewffy: Barbár pénzei. Budapest 1910.
- Dessewffy 1914* – M. Dessewffy: Felvidéki barbárpénzeink egy csoportja. Num. Közlöny 13, 1914, 121-122.
- Eisner, J. 1925* – J. Eisner: Mince typu Biatic nalezené v Bratislavě r. 1923. Num. Čas. 1, 1925, 87-120.
- Eisner 1927* – J. Eisner: Mince t. zv. barbárské na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Num. Čas. 3, 1927, 1-27.
- Elschek/Kolníková 1996* – K. Elschek/E. Kolníková: Nové nálezy keltských mincí z južného Záhoria. Slov. Num. 14, 1996, 213-214.
- Elschek/Kolníková 2014* – K. Elschek/E. Kolníková: Beitrag zur Datierung der latènezeitlichen Zentralsiedlung von Zohor in der Westslowakei. Kleinfunde, keltische und frühromische Münzen. In: J. Čižmářová/N.Venclová/G. Březinová (ed.): Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno 2014, 353-375.
- Elschek/Kolníková 2016* – K. Elschek/E. Kolníková: Laténske a rímske mince zo Zohora na západnom Slovensku. Príspe-vok k problematike laténskeho a germánskeho osídlenia Pomoravia. NumSb 28-2, 2016, 171-204.
- Fiala 1996* – A. Fiala: Nález keltskej mince simmerinského typu v Bratislave-Rači. Slov. Num. 14, 1996, 215-213.
- Fiala 1998* – A. Fiala: Nález keltskej tetradrachmy Cobrovomarus v Modre-Záhumeniaciach. Slov. Num. 15, 1998, 212-213.
- Fiala 2002* – A. Fiala: Nálezy mincí z národnej kultúrnej pamiatky Hrad Devín, získané pri archeologických výskumoch v r. 1992-2000. Slov. Num. 16, 2002, 152-157.
- Fiala 1910* – E. Fiala: Collection Ernst Prinz zu Windischgrätz V. Prag 1910.
- Fikrle/Frána 2012* – M. Fikrle/J. Frána: Schlussbericht über die Ergebnisse der Röntgenfluoreszenzanalyse des Münzkom-plexes aus Némčice und aus der Siedlungen in Umgebung. In: E. Kolníková: Némčice, ein Macht-, Industrie und Han-delszentrum der Latènezeit in Mähren und Siedlungen am ihren Rande. Kommentierter Fundkatalog. Münzen. Brno 2012.
- Forrer 1969* – H. Forrer: Keltische Numismatik der Rhein- und Donaulande II, Graz 1969.
- Fröhlich 2011* – J. Fröhlich: Unikátny keltský statér s nápisom DEVI(L). K spoločensko-hospodárskej organizácii stredo-dunajských Keltov. NumSb 25 (2010), 2011, 3-22.
- Fröhlich, J. 2012a* – J. Fröhlich: Keltské mince z oppida Pohanská v Plaveckom Podhradí v systéme „peňažnej dohody“ stredoeurópskych Keltov v najmladšej dobe laténskej. NumSb 26-1, 2012, 59-80.
- Fröhlich 2012b* – J. Fröhlich: Drahý kov z moravského keltského centra Némčice. Num. Listy 67-4, 2012, 147-159.
- Fröhlich 2013a* – J. Fröhlich: Nález keltských mincí z Horných Orešian-Majdánu na Slovensku. Zlato a pôvod keltských mincí typu Athéna Alkidemos. NumSb 27-1, 2013, 9-32.
- Fröhlich 2013b* – J. Fröhlich: Niekoľko keltských mincí z juhu stredného Slovenska: Hontiansko-novohradsko-gemerský región. Numizmatika 23, 2013, 9-18.
- Fröhlich 2015a* – J. Fröhlich: Keltské mince s „lýrovitým“ symbolom na Slovensku z pohľadu nových nálezov. Numizma-tika 25, 2015, 45-60.

- Fröhlich 2015b* – J. Fröhlich: Dve pozoruhodné keltské mince s hrboľom na averze. *Slov. Num.* 20, 2015, 118-131.
- Fröhlich 2015c* – J. Fröhlich: Keltské mince na Slovensku v nepeňažnej funkcii. *Folia Num.* 29-1, 2015, 13-24.
- Fröhlich 2016a* – J. Fröhlich: Poklad keltských šperkov a mincí z kultového miesta na kopci Žeravica pri obci Stupné na Slovensku. *Folia Num.* 30-1, 2016, 3-25.
- Fröhlich, J. 2016b* – J. Fröhlich: Keltské mince s konskou protomou a skupina Athéna Alkidemos. *NumSb* 30-2, 2016, 166-192.
- Fröhlich 2017a* – J. Fröhlich: Poklad keltských mincí z Hrhova. *Kremnica* 2017.
- Fröhlich 2017b* – J. Fröhlich: Súbor razidiel keltských zlatých mincí z Moravy. *Folia Num.* 31-2, 2017, 125-146.
- Fröhlich 2017c* – J. Fröhlich: Nález dobového falza keltskej mince z horného Pohronia. *Numizmatika* 27, 2017, 17-18.
- Fröhlich 2017d* – J. Fröhlich: Počiatky lopatkovitých statérov púchovskej kultúry a prvé známe dobové falzum z mincí tejto skupiny. *Num. Listy* 72, 2017, 3-9.
- Fröhlich v tlači* – J. Fröhlich: Tri nové nálezy keltských mincí z južnej časti stredného Slovenska. *Denarius*. V tlači.
- Furmánek 2005* – V. Furmánek: Stav poznania pravekej prospekcie a ťažby neželezných kovov na Slovensku. In: J. Labuda (ed.): *Montánna archeológia na Slovensku, Banská Štiavnica 2005*, 15-18.
- Gäumann 2000* – A. Gäumann: *Potinmünzen der Kelten. Eine systematische Zusammenstellung der Bekannten Typen mit Referenzangaben*. Bern 2000.
- Gohl 1900* – Ö. Gohl: A nagy-bisztereczi kelta érmek. *Arch. Ért.* 20, 1900, 224-41.
- Gohl 1909* – Ö. Gohl: A BIATEC-csoportbeli barbár pénzek. *Num. Közl.* 8, 1909, 39-50, 99-104.
- Göbl 1973a* – R. Göbl: *Ostkeltischer Typenatlas*. Braunschweig 1973.
- Göbl 1973b* – R. Göbl: *Typologie und Chronologie der keltischen Münzprägung in Noricum*. Wien 1973.
- Göbl 1994* – R. Göbl: *Die Hexadrachmenprägung der Gross-Boier. Ablauf, Chronologie und historische Relevanz für Noricum und Nachbargebiete*. Wien 1994.
- Hainzmann 1994* – M. Hainzmann: *Epigraphische Zeugnisse für die boiischen Fürstennamen*. In: R. Göbl: *Die Hexadrachmenprägung der Gross-Boier. Ablauf, Chronologie und Historische Relevanz für Noricum und Nachbargebiete*. Wien 1994, 77-87.
- Hanuliak 1998* – M. Hanuliak: *Skalka nad Váhom a jej význam v dejinách osídlenia trenčianskeho regiónu*. *Slov. Arch.* 46-2, 1998, 309-331.
- Harmadyová 2012* – K. Harmadyová: *Oblasť Devína v dobe laténskej*. In: J. Šedivý/T. Štefanovičová (zost.): *Dejiny Bratislavy I – na križovatke kultúr*. Bratislava 2012, 191-196.
- Hartmann 1985* – A. Hartmann: *Über Materialanalysen an Goldmünzen der keltischen Bojer*. *Jahrb. RGZM* 32, 1985, 660-673.
- Hlinka 1980* – J. Hlinka: *Ojedinelý nález keltskej striebornej mince vo Veľkom Slavkove, okres Poprad*. *Slov. Num.* 6, 1980, 257-259.
- Hlinka 1966* – J. Hlinka: *Z najnovších prírastkov nálezov ojedinelých mincí v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave*. *Zbor. SNM.* 60, *Hist.* 6, 1966, 187-201.
- Hlinka/Hoššo 1980* – J. Hlinka/J. Hoššo: *Nález keltských mincí pri archeologickom výskume na hrade Likava*. *Slov. Num.* 6, 1980, 99-111.
- Hlinka et al. 1978* – J. Hlinka/E. Kolníková/L. Kraskovská/J. Novák: *Nálezy mincí na Slovensku III*. Bratislava 1978.
- Hložek/Musilová 2014* – M. Hložek/M. Musilová: *Chemické rozborý keltských mincí a drobných kovových predmetů z výzkumu na Bratislavském hrade v letech 2008-2010*. In: M. Musilová/P.Barta/A.Herucová (zost.): *Bratislavský hrad – dejiny, výskum a obnova*. Bratislava 2014, 137-142.
- Hrubec 1961* – I. Hrubec: *Výskum včasnodejinného sídliska v Sučanoch*. *Slov. Arch.* 9, 1991, 209-218.
- Illášová 1985* – E. Illášová: *Petrografický rozbor a geologické posúdenie kamenných artefaktov z archeologických lokalít. AVANS v roku 1984*. Nitra 1985, 106-108.
- Illášová 1986* – E. Illášová: *Petrografický rozbor kamenných artefaktov z archeologických lokalít. AVANS v roku 1985*. Nitra 1986, 105-107.
- Illášová/Ivanovič 2001* – E. Illášová/E. Ivanovič: *Zlatonosný potok Zlatnianka*. *Mineralia Slovaca*, 32-1, 69-72.
- Jandrasits 2008* – H. Jandrasits: *Keltische Münzen aus Österreich und deren Vorbilder*. *Mitt. Österr. Num. Ges.* 48-1, 2008, 1-10.
- Kamhalová 1996* – M. Kamhalová: *Nález keltského statéra v Malackách*. *Slov. Num.* 14, 1996, 214-215.
- Kamhalová/Kolníková 1998a* – M. Kamhalová/E. Kolníková: *Keltské mince z polohy Úhrad v Podhradí*. *Slov. Num.* 15, 1998, 217-219.
- Kamhalová/Kolníková 1998b* – M. Kamhalová/E. Kolníková: *Hromadný nález bronzových keltských mincí typu Kapos z okolia Nových Zámkov*. *Slov. Num.* 15, 1998, 210-212.
- Kapelle 1969* – I. Kapelle: *Die Graphitkeramik von Manching. Die Ausgrabungen in Manching 2*. Wiesbaden 1969.
- Kellner 1965* – H. J. Kellner: *Die keltischen Silbermünzen vom „Prager Typus“ (Zur Silberprägung der Boier)*. *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 15, 1965, 196-207.
- Kellner 1969* – H. J. Kellner: in *Forrer, R.: Keltische Numismatik der Rhein- und Donaulande II*. Graz 1969, b. N. 214.

- Kellner 1990* – H. J. Kellner: Die Münzfunde von Manching und die keltischen Fundmünzen aus Südbayern. Stuttgart 1990.
- Koděra a kol. 1989* – M. Koděra a kol: Topografická mineralógi Slovenska 1, A-KI, Bratislava 1989.
- Koděra a kol. 1990* – M. Koděra a kol: Topografická mineralógi Slovenska 2- Ko-Seč, 3, Sed-Ž. Bratislava 1990.
- Kolník/Mitáš 2012* – T. Kolník/V. Mitáš: Archeologické nálezy k osídlení Bohdanoviec nad Trnavou a niekoľko poznámok k činnosti detektoristov. Štud. Zvesti AÚ SAV 51, 2012, 25-74.
- Kolníková 1963* – E. Kolníková: Keltská strieborná minca typu Alkis z Nitry. Num. Listy 18-5, 1963, 129-133.
- Kolníková 1964a* – E. Kolníková: Nález rímskeho aes grave s keltskými mincami v Nitre. Slov. Arch. 12-2, 1964, 391-408.
- Kolníková 1964b* – E. Kolníková: Keltské mince s lýrovitým znakom na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 13, 1964, 195-206.
- Kolníková 1970* – E. Kolníková: K súčasnému stavu bádania keltskej numizmatiky na Slovensku. Num. Listy 25, 5-6, 1970, 143-145.
- Kolníková 1974* – E. Kolníková: Ku keltským minciam tzv. nitrianskeho typu. In: Karel Castelin, Sborník příspěvků k oslavě jeho životního numismatického díla sestavený u příležitosti jeho 70. narozenin. Hradec Králové 1974, 13-21.
- Kolníková 1975* – E. Kolníková: Zlaté keltské mince na Slovensku. NumSb 13, 1975, 57-65.
- Kolníková 1978* – E. Kolníková: Keltské mince na Slovensku. Bratislava 1978.
- Kolníková 1980* – E. Kolníková: Hromadný nález keltsko-dáckych mincí z Ptičia. Príspevok k hospodársko-spoločenským dejinám východného Slovenska. Slov. Num. 6, 1980, 23-99.
- Kolníková 1982* – E. Kolníková: Mince predrímskej Dácie v Československu. Num. Listy 37/1, 1982, 13-29.
- Kolníková 1983* – E. Kolníková: Keltsko-dácke mince s tzv. vtáčím koňom alebo zemplínsky typ. Štud. Zvesti AÚ SAV 20, 1983, 155-167.
- Kolníková 1984* – E. Kolníková: Beitrag zur Problematik des ostkeltischen Münzwesens. In: G.Grasmann/W. Janssen/M. Brandt (eds.): Keltische Numismatik und Archaeologie. Veröffentlichung der Referate des Kolloquiums keltische Numismatik vom 4. bis 8. Februar 1981 in Würzburg. Part 1. BAR International Series 200(i) 1984, 166-184.
- Kolníková 1990* – E. Kolníková: Neznámy hromadný nález keltských mincí z okolia Modry alebo Jura pri Bratislave z roku 1910. Slov. Num. 11, 1990, 249-253.
- Kolníková 1993* – E. Kolníková: Münzprägung der Kelten in der Slowakei (Funde, Typologie, Chronologie, Zusammenhänge). Poster. In: J. Pavúk (ed.): Actes du XIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques. Bratislava, 1-7 septembre 1991. 3. Bratislava 1993, 248-253.
- Kolníková 1995* – E. Kolníková: Nezvyčajná keltská minca s nápisom BIATEC. Num. Listy 50, 1995, 1-7.
- Kolníková 1996* – E. Kolníková: Norische Münzen im Oppidum Bratislava und in seinem Hinterland. Slov. Num. 14, 1996, 9-57.
- Kolníková 1997* – E. Kolníková: Zeugnis der Münzfunde über Kontakte des vorrömischen Dakiens mit dem mitteleuropäischen Raum. Studii și cercetări de numismatică 11, 1997, 37-53.
- Kolníková 1998a* – E. Kolníková: Výpoveď nálezov mincí o keltskom hradisku v Trenčianskych Bohuslaviciach. Slov. Num. 15, 1998, 11-44.
- Kolníková 1998b* – E. Kolníková: Keltské a rímske republikánske mince z Košece-Nozdrovíc. Slov. Num. 15, 1998, 213-217.
- Kolníková 1999* – E. Kolníková: Hortfund keltischer Kaposmünzen aus der Südslowakei. Konfrontation mit den bisherigen Erkenntnisse. In: Festschrift für Katalin Bíró-Sey und István Gedai zum 65. Geburtstag. Budapest 1999, 85-106.
- Kolníková 2000* – E. Kolníková: Napodobovanie keltských „kvinárov pražského typu“ na Slovensku (Mince typu Divinka). Num. Listy 56-3, 2000, 80-83.
- Kolníková 2001* – E. Kolníková: Keltské (bójske, či vindelické?) lopatkovité statéry. Num. Listy 56-4, 2001, 99-105.
- Kolníková 2002a* – E. Kolníková: Latènezeitlicher Burgwall Gališ-Lovačka (Mukačevo) im Lichte der Münzfunde. Karpatica 15, 2002, 99-115.
- Kolníková 2002b* – E. Kolníková: Abstraktion in der keltischen Münzkunst (am Beispiel einiger Goldmünzen aus der Slowakei). Sborník Národ. Muz. Praha, Řada A-Historie, 56 - 1-4, 2002, 111-116.
- Kolníková 2003* – E. Kolníková: Fundmünzen in den latènezeitlichen Burgwällen und anderen Höhenlagen in der Slowakei. Slov. Arch. 51-2, 2003, 223-246.
- Kolníková 2004a* – E. Kolníková: Ikonografia keltských mincí. In: Realita, představa a symbol v numismatické ikonografii. Ostrava 2004, 7-28.
- Kolníková 2004b* – E. Kolníková: Severoslovenské keltské mince s hrboľom na averze. Slov. Num. 17, 2004, 11-52.
- Kolníková 2005* – E. Kolníková: Münzen der Eravisker, Azaler und andere Nachahmungen der republikanischen Denare im nordkarpatischen Raum. In: K. Bíró Sey/J. Buza/M. Csoma/I. Gedai (eds.): In memoriam Ludovici Huszár. Budapest 2005, 72-89.
- Kolníková 2008* – E. Kolníková: Keltské mince v dejinách Slovenska. K nedožitým 80. narodeninám Jozefa Hlinku. Zbor. SNM. 100, Hist. 76, 2008, 11-30.
- Kolníková 2009* – E. Kolníková: Gallische Potinmünzen im nördlichen Mitteldonauebiet. In: J. van Heesch/I. Heeren (eds.): Coinage in the Iron Age: Essayes in Honour of Simone Scheers. London 2009, 279-288.

- Kolníková 2011* – E. Kolníková: „Biatic-Münzen“ und die spätkeltische Kunst. *Études celtiques* 37, 2011, 63-80.
- Kolníková 2012a* – E. Kolníková: Némčice, ein Macht- Industrie- und Handelszentrum der Latènezeit in Mähren und Siedlungen am ihren Rande. Brno 2012.
- Kolníková 2012b* – E. Kolníková: K technike a tehnologiji v keltskom mincovníctve – nálezy zo Slovenska. *NumSb* 26-1, 2012, 31-57.
- Kolníková 2013* – E. Kolníková: Keltská razba mincí na Slovensku a jej surovinové zdroje. In: D. Haas Kianička (ed.): *Baníctvo a mincovníctvo v dejinách Slovenska. Zborník príspevkov z medzinárodného seminára. Kremnica 2013*, 7-24.
- Kolníková 2014* – E. Kolníková: Akropola bratislavského keltského oppida – výpoveď nálezov mincí. In: M. Musilová/P. Bednár/S. Herucová (eds.): *Bratislavský hrad, dejiny, výskum a obnova. Bratislava 2014*, 121-135.
- Kolníková 2015a* – E. Kolníková: Münzprägung und Geldwirtschaft an der Ostgrenze der Boischen Besiedlung. Forschungsergebnisse und Fragestellungen. In: M. Karwowski/V. Salač/S. Sievers (eds.): *Boier zwischen Realität und Fiktion. Akten des internationalen Kolloquiums in Český Krumlov vom 14.-16.11.2013. Bonn 2015*, 253-271.
- Kolníková 2015b* – E. Kolníková: Význam fyzikálno-chemických analýz pre výskum Bratislavských keltských mincí. In: M. Musilová/E. Kolníková/M. Hložek (ed.): „Rímska stavba I“ na akropole bratislavského keltského oppida – svedectvo mincí. *Slov. Arch.* 63-2, 2015, 239-308.
- Kolníková 2015c* – E. Kolníková: Mince v laténskom osídlení Nitry a nitrianskeho regiónu. *Numizmatika* 25, 2015, 10-21.
- Kolníková 2015d* – E. Kolníková: Nové nálezy keltských, rímskych a novovekých mincí zo Záhoria. *Slov. Num.* 20, 2015, 166-171.
- Kolníková 2018* – E. Kolníková: Gold Coins of Bratislava's Celtic Elite - Results of Numismatic Research. ANODOS, v tlači.
- Kolníková/Hunka 1994* – E. Kolníková/J. Hunka (eds.): *Nálezy mincí na Slovensku IV (v texte Nálezy IV)*. Nitra 1994.
- Kolníková/Koháček 2010* – E. Kolníková/R. Koháček: Nové keltské mince z južnej Moravy. *Num. Sborník* 24, 2010, 69-73.
- Kolníková/Kolník 2004* – E. Kolníková/T. Kolník: Mince a spony - depot z neskorolátenského hradiska Rochovica pri Žiline (numizmaticko-archeologické súvislosti). *Slov. Arch.* 52-1, 2004, 1-34.
- Kolníková/Kotigoroško 2008* – E. Kolníková/V. G. Kotigoroško: Der dakische Burgwall Malaja Kopanja am oberen Theisgebiet im Lichte der Münzfund, In: V. Spinei/L. Munteanu (eds.): *Miscellanea Numismatica antiquitatis. In honorem septagenarii magistri Virgilio Mihailescu-Bîrliba. Iași 2008*, 125-134.
- Kolníková/Kovár 2010* – E. Kolníková/B. Kovár: Laténske mince v bratislavskom podhradí. *Zbor. SNM.* 104, *Arch.* 20, 2010, 69-73.
- Kolníková/Minarovičová 1999* – E. Kolníková/E. Minarovičová: Najstaršie razené zlato na Slovensku (keltské a rímske mince). *Mineralia Slovaca* 31, 1999, 435-442.
- Kolníková/Ručka 2013* – E. Kolníková/M. Ručka: Keltské drobné strieborné mince – typ Čachtice. *Numizmatika* 23-1, 2013, 1-8.
- Kolníková/Tirpák v tlači a* – E. Kolníková/J. Tirpák: Mincovníctvo Keltov na strednom Balkáne – mince Skordiskov v laténskych osadách na Slovensku. *Numizmatika*, v tlači.
- Kolníková/Tirpák v tlači b* – E. Kolníková/J. Tirpák: Mince z laténskeho hradiska „Liptovská Mara“ a z príslušných osád. *Slov. Num.* v tlači.
- Kolníková/Vízdal 2004* – E. Kolníková/M. Vízdal: Mince z laténskeho hradiska v Jánovciach-Machalovciach. *Slov. Num.* 17, 2004, 190-193.
- Kostial 1997* – M. Kostial: *Kelten im Osten. Gold und Silber der Kelten in Mittel- und Osteuropa. Sammlung Lanz. München 1997*.
- Kostur/Gergel 2018* – L. Kostur/G. Gergely: *Katalog keltských mincí. Praha 2018*.
- Kotigoroško 2008* – V. Kotigoroško: *Verchne Potissja v davninu. Užgorod 2008*.
- Kraskovská 1947* – E. Kraskovská: *Kultúra laténska. Slovenské dejiny I. Bratislava 1947*, 104-119.
- Kraskovská 1962* – E. Kraskovská: *Slovanské hradisko pri Devínskej Novej Vsi. Slov. Arch.* 10, 1962, 241-252.
- Kraskovská 1994* – E. Kraskovská: *Začiatky slovenskej numizmatiky. In: Nálezy mincí na Slovensku IV. Nitra 1994*, 12-19.
- Kvietok 2015* – M. Kvietok: *Nová lokalita z doby laténskej v Priechode (okr. Banská Bystrica) a jej postavenie v štruktúre osídlenia horného Pohronia. Zbor. SNM.* 90, *Arch.* 25, 2015, 171-293.
- Kysela 2016* – J. Kysela: *SITOS-CHRÉMATA? CHALKOS-EIKONA?. K řeckým mincím ve Střední Evropě mladší doby železné. NumSB* 30-2, 2016, 184-218.
- Labuda 1997* – J. Labuda: *Montánna archeológia na Slovensku (Príspevok k dejinám stredoveku). Slov. Arch.* 45-1, 1997, 83-156.
- Labuda 1999* – J. Labuda: *Ryžovanie zlata a začiatky osídlenia banskoštiavnického regiónu. Mineralia Slovaca*, 31/3-4, 1999, 393-396.
- Labuda 2005* – J. Labuda (ed.): *Montánna archeológia na Slovensku. Banská Štiavnica 2005*.
- Labuda 2016* – J. Labuda: *Glanzenberg v Banskej Štiavnici. Banská Štiavnica 2016*.
- Lamiová-Schmiedlová 1984* – M. Lamiová-Schmiedlová: *Keltské mince zo Zemplína. Slov. Num.* 8, 1984, 105-111.

- Lehrberger et al. 1997* – G. Lehrberger/J. Fridrich/R. Gebhard/J. Hrala (eds.): Das prähistorische Gold in Bayern, Böhmen und Mähren. Herkunft - Technologie - Funde. Pam. Arch. Supplementum 7, Praha 1997.
- Lesák 2011* – Lesák, B.: Archeologický výskum nádvorja Bratislavského hradu. In: P. Bárta/B. Lesák/ M. Musilová, B. Resutík (eds.): Svedectvo času. Z najnovších a starších nálezov na Bratislavskom hrade. Katalóg výstavy. Bratislava 2011, 15-27.
- Lesák 2016* – Lesák, B.: Neskoroláténske osídlenie na nádvorí paláca Bratislavského hradu. In: P. Bárta/M. Musilová (eds.): Kelti z Bratislavy. Katalóg výstavy. Bratislava 2016, 51-58.
- Lippert/Dembski 2000* – A. Lippert/G. Dembski: Keltische und römische Passopfer am Mallnitzer Tauern. Arch. Korrb. 30, 2000, 251-268.
- Liptáková 1973* – Z. Liptáková: Kamenné mlaty zo Španej doliny. Arch. Rozhledy 25, 1973, 72-75.
- Maurer 1980* – H. Maurer: Eine Schrötlingsform der späten Latènekultur aus Roseldorf, p. B. Hollabrunn, NÖ. Fundber. Österreich 19, 1980, 135-137.
- Menke 1968* – M. Menke 1968: Schrötlingsformen für keltisches Silbergeld aus Karlstein, Ldkr. Berchtsgaden (Oberbayern). Germania 46, 1968, 27-35.
- Mihok et al. 1998* – L. Mihok/L. Olexa/J. Briančin: Production of bronze age gold object. Karpatika 1998, 77-89.
- Militký 2004* – J. Militký: Zapomenutý nález keltské mince typu AINORIX. Slov. Num. 18, 2004, 189-190.
- Militký 2012* – J. Militký: Dva nálezyové statéry Alexandra III. Makedonského z území jižní Moravy a z okolí Púchova na Slovensku. Num. Listy 67-3, 2012, 108-114.
- Militký 2013a* – J. Militký: Hromadný nález hexadrachem typu Biatic z neznámé lokality a nový typ Bratislavské mince s nápisem LATTV. Num. Sborník 27-2, 2013, 161-178.
- Militký 2013b* – J. Militký: Hromadný nález hexadrachem a stříbrného ingotu z neznámé lokality. K otázce původu stříbra u středoevropských Keltů. Num. Listy 68, 2013, 99-122.
- Militký 2015* – J. Militký: Oppidum Hradiště u Stradonic. Komentovaný katalog mincovních nálezů a dokladů mincovní výroby. Praha 2015.
- Minarovičová 1998* – E. Minarovičová: Ďalšie ojedinelé nálezy keltských a rímskych mincí v katastri Smoleníc. Slov. Num. 15, 1998, 221.
- Minarovičová 2002a* – E. Minarovičová: Ojedinelé nálezy mincí v Bratislave-Rusovciach v roku 2001. Slov. Num. 16, 2002, 181.
- Minarovičová 2002b* – E. Minarovičová: Nález keltských mincí v okolí Trnavy. Slov. Num. 16, 2002, 180-181.
- Minarovičová 2002c* – E. Minarovičová: Nález keltskej mince v Bratislave-Devínskej Kobyle. Slov. Num. 16, 2002, 180.
- Miroššayová 2012* – E. Miroššayová: Mukačevo, Ukraine. In: S. Sievers/O. H. Urban/P. C. Ramsel. (Hrsgb.): Lexikon zur keltischen Archäologie. L-Z. Wien 2012, 1331-1333.
- Moravčík 2000* – J. Moravčík: Opevnenia severozápadného Slovenska. Múzeum 1, 2000, 8-10.
- Musilová et al. 1990a* – M. Musilová/E. Kolníková: Nález keltskej mince na Rudnayovom námestí v Bratislave. Slov. Num. 11, 1990, 234-240.
- Musilová et al. 1990b* – M. Musilová/J. Krištín/E. Kolníková: Nález norických mincí na Námestí 4. apríla v Bratislave. Slov. Num. 11, 1990, 234-240.
- Musilová et al. 2014* – M. Musilová/P. Bárta/A. Herucová (eds.): Bratislavský hrad. Dejiny, výskum a obnova. Bratislava 2014.
- Musilová et al. 2015* – M. Musilová/E. Kolníková/M. Hložek: „Rímska stavba I“ na akropole bratislavského keltského oppida – svedectvo mincí. Slov. Arch. 63-2, 2015, 239-308.
- Musilová/Lesák 1996* – Musilová, M./B. Lesák: Mince z neskorolátenských objektov v Bratislave (archeologický výskum 1991-1995). Slov. Num. 14, 1996, 207-213.
- Nálezy I = Ondrouch 1964* – V. Ondrouch: Nálezy keltských, antických a byzantských mincí na Slovensku. Bratislava 1964.
- Nálezy III = Hlinka/Kolníková/Kraskovská/Novák 1978* – Nálezy III = J. Hlinka/E. Kolníková/L. Kraskovská/J. Novák: Nálezy mincí na Slovensku III. Bratislava 1978.
- Nálezy IV = Kolníková/Hunka (eds)* – Nálezy IV = E. Kolníková/J. Hunka (eds): Nálezy mincí na Slovensku IV. Nitra 1994.
- Nešporová, 1979* – T. Nešporová: Trenčín v rímskej dobe. Vlastivedný časopis 28, 1979, 36-38.
- Noeske 2010* – H.-Ch. Noeske: Anmerkungen zu den nichtkeltischen Fundmünzen aus Némčice-Viceměřice. In: M. Čižmář/E. Kolníková/H.-Ch. Noeske: Némčice-Viceměřice - ein neues Handels- und Industriezentrum der Latènezeit in Mähren. Germania 86, 2. Halbband, 2010, 655-700.
- Novotná 1955* – M. Novotná: Medené nástroje a problém najstaršej ťažby medi na Slovensku. Slov. Arch. 3, 1955, 70-100.
- Novotná 1984* – M. Novotná: Nezvyčajná forma bronzovej suroviny zo Spiša. In: E. Studeníková/L. Zachar (eds.): Zborník prác Ludmily Kraskovskej (k životnému jubileu). Bratislava 1984, 49-54.
- Novotný et al. 1991* – B. Novotný/M. Novotná/R. M. Kovalčík: Popradská kotlina v dávnej minulosti. Košice 1991.
- Olexa/Nováček 2012* – L. Olexa/T. Nováček: Praveké zlato z Nižnej Myšle. In: R. Kujovský/V. Mítáš (eds.): Václav Furmánec a doba bronzová. Zborník k 70. narodeninám. Nitra 2012, 273-278.
- Ondrouch 1937* – V. Ondrouch: Barbarské mince z Levic. Bratislava XI, 1937, 16-22.

- Ondrouch 1958* – V. Ondrouch: Keltské mince typu BIATEC z Bratislavy. Poklad veľkých strieborných mincí z roku 1942. Bratislava 1958.
- Ondrouch 1961* – V. Ondrouch: Mince Keltov a Dáko-Getov na Slovensku. Moravské Num. Zprávy 8, 1961, 5-55.
- Ondrouch 1964* – V. Ondrouch: Nálezy keltských, antických a byzantských mincí na Slovensku. Bratislava 1964. V texte Nálezy I.
- Págo 1977* – L. Págo: K chemické charakteristice některých keltských nálezů z území SSR. Nepublikovaný rukopis, archiv Archeologického ústavu SAV a E. Kolníkovéj.
- Panis 2004a* – B. Panis: Nové nálezy mincí z Bratislavy-Rusoviec. Slov. Num. 17, 2004, 201-203.
- Panis 2004b* – B. Panis: Nálezy mincí z Pezinku a Slovenského Grobu. Slov. Num. 17, 2004, 193-194.
- Paulík 1976* – J. Paulík: Keltské hradisko Pohanská v Plaveckom Podhradí. Bratislava 1976.
- Paulsen 1933* – R. Paulsen: Die Münzprägungen der Boier mit Berücksichtigung der vorboischen Prägungen. Text- und Tafelband. Leipzig/Wien 1933.
- Petrikovich 1901* – J. Petrikovich: Náleziská pojedíných mincí a numismatických pokladov v Uhorsku. Sbor. MSS 6, 1901, 171-177.
- Petrikovich 1903* – J. Petrikovich: Keltické mince v Uhorsku. Sbor. MSS 8, 1903, 89-98.
- Petrikovich 1904* – J. Petrikovich: Náleziská pojedíných mincí a numismatických pokladov v Uhorsku. Sbor. MSS 9, 1904, 128-130.
- Pieta 1996* – K. Pieta: Liptovská Mara. Včasnohistorické centrum severného Slovenska. Bratislava 1996.
- Pieta 2008* – K. Pieta: Keltské osídlenie Slovenska. Mladšia doba laténska. Nitra 2008.
- Pieta 2012* – K. Pieta: Trenčianske Bohuslavice. Slowakei. In: S. Sievers/O. H. Urban/P. C. Ramsl (Hrsgb.): Lexikon zur keltischen Archäologie. L-Z. Wien 2012, 1859-1861.
- Pieta/Kolníková 1986* – K. Pieta/E. Kolníková: Druhý hromadný nález keltských mincí z Dolného Kubína-Veľkého Bysterca. Slov. Arch. 34, 1986-2, 383-408.
- Pieta/Moravčík 1980* – K. Pieta/J. Moravčík: Prieskum hrádkov púchovskej kultúry v Maríkovskej a Púchovskej doline. AVANS v roku 1979. Nitra 1980, 169-172.
- Pieta/Zachar 1993* – K. Pieta/L. Zachar: Mladšia doba železná. In: Štefanovičová, T. (ed.). Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava 1993, 143-209.
- Pink 1936* – K. Pink: Die Goldprägung der Ostkelten. Wiener Prähistorische Zeitschrift 23, 1936, 8-40.
- Pink 1974* – K. Pink: Die Münzprägung der Ostkelten und ihrer Nachbarn. 2. ergänzte und verbesserte Auflage. R. Göbl (Hrsgb). Braunschweig 1974.
- Plachá/Fiala 1998* – V. Plachá/A. Fiala: Hromadný nález keltských mincí na hrade Devín. Slov. Num. 15, 1998, 201-210.
- Plachá/Kolníková 1990* – V. Plachá/E. Kolníková: Nové keltské mince na Devíne. Slov. Num. 11, 1990, 241-247.
- Popović 1987* – P. Popović: Novac Skordiska. Novac i novčani promet na Centralnom Balkanu od IV do I veka pre n. e. Beograd/Novi Sad 1987.
- Preda 1973* – C. Preda: Monedele Geto-Dacilor. București 1973.
- Price 1991* – M. J. Price: The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidæus. A British Museum Catalogue. London-Zürich 1991.
- Radoměrský/Štěpková 1957* – P. Radoměrský/J. Štěpková: Tři neznáme keltské mince. NumSb 4, 1957, 39-48.
- Resutík 2011* – B. Resutík: Archeologický výskum na severnej terase. In: P. Bárta/B. Lesák/ M. Musilová/B. Resutík (eds.): Svedectvo času. Z najnovších a starších nálezov na Bratislavskom hrad. Katalóg výstavy. Bratislava 2011, 42-48.
- Resutík 2014* – B. Resutík: Keltsko-rímska stavba II vo svetle antického stredomorského importu v keltskom prostredí. In: M. Musilová/P. Bárta/A. Herucová (eds.): Bratislavský hrad - dejiny, výskum a obnova. Bratislava 2014, 153-166.
- Resutík/Kolníková, v tlači* – B. Resutík/E. Kolníková: Príspevok nálezov mincí k funkcii a datovaniu výstavby budov v rímskom štýle na akropole Bratislavského keltského oppida. V tlači.
- Riz 1993* – A. E. Riz: Le monete celtiche AR di tipo BIATEC. Raffronto con i denari repubblicani romani. In: T. Hackens/G. Moucharte (eds.): Proceedings of the XIth International Numismatic Congress. Vol. II. Louvain-la-Neuve 1993, 59-61.
- Röttger 2013* – Ch. Röttger: DEVII, FAPIARIS und FAPAIARIX retrograd. Vorschlag zur Korrekten Lesung einiger Münzlegende. NumSb 27-1, 2013, 33-39.
- Röttger 2015* – Ch. Röttger: Überlegungen zur Zeitstellung der Münzen der Biatec-Reihe. Zbor. SNM. 109, Arch. 25, 2015, 195-209.
- Ručka 2012a* – M. Ručka: Nový typ keltských mincí ze středního Pováží – drobné nominály lopatkovitých statérů kmene Kotinů. Folia Num. 26-1, 55-61.
- Ručka 2012b* – M. Ručka: Keltské mince - typ „kūň-kūň“ - drobný nominál tetradrachem „slovenského typu“. Folia Num. 26-2, 2012, 127-133.
- Rudnicki 2012* – M. Rudnicki: Nummi Lugiorum – statery typu krakowskiego. Wiadomości Numizmatyczne 56, 2012, 54-75.

- Ruttkayová 2002* – J. Ruttkayová: Archeologické nálezy z Mojmíroviec. AVANS v roku 2001. Nitra 2002, 171.
- Samuel 2007* – M. Samuel: Nová polykulturná lokalita v Leviciach. AVANS v roku 2005. Nitra 2007, 173-174.
- Schreiner et al. 2012* – M. Schreiner/V. Heyd/E. Pernicka: Kupferzeitliches Metall in der Westslowakei. In: R. Kujovský/V. Mitáš (eds): Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k 70. narodeninám. Nitra 2012, 355-366.
- Soják 1998* – M. Soják: Náhodný nález keltsko-dáckej mince z Liptovského Mikuláša. Slov. Num. 15, 1998, 188-190.
- Soják 2011* – M. Soják: Keltská minca veľkobystereckého typu z Jánoviec-Machaloviec. Slov. Num. 19, 2011, 111-113.
- Soják 2012* – M. Soják: Nové nálezy keltských mincí zo Spiša. Denarius 2, 2012, 3-7.
- Soják 2015* – M. Soják: Lokalita Jánovce-Machalovce v kontexte nových numizmatických Nálezov z doby laténskej. Numizmatika 25, 2015, 22-34.
- Soják 2016* – M. Soják: Cudzie mince v púchovskom kultúrnom prostredí severného Slovenska (so zameraním na Spiš). Numizmatika 26, 2016, 16-21.
- Soják/Kolníková 2017* – M. Soják/E. Kolníková: Grécko-trácka minca zo Spiša. K problému gréckych mincí v laténskom osídlení Slovenska. Numizmatika 27, 2017, 1-16.
- Soják/Kolníková v tlači* – M. Soják/E. Kolníková: Pozoruhodný nález dvoch antických mincí zo Spiša. Denarius, v tlači.
- Soják/Kurpel 2013* – M. Soják/M. Kurpel: Nový typ lopatkovitého statéra z Mošoviec v turčianskom regióne. Folia Num. 27-2, 2013, 187-193.
- Soják/Struhár 2014* – M. Soják/V. Struhár: Pozoruhodné nálezy antických mincí z prostredia jaskýň. Denarius 4, 2014, 5-9.
- Struhár 2001* – V. Struhár: Výšinné sídlisko púchovskej kultúry v Turíku. AVANS v roku 2000. Nitra 2001, 197.
- Sydenham 1952* – E. A. Sydenham: The Coinage of the Roma Republic. London 1952.
- Szabó 1983* – M. Szabó: Audoleon und die Anfänge der ostkeltischen Münzprägung. AlbaReg 20, 1983, 43-56.
- Šalkovský 1977* – P. Šalkovský: Sídlisko z doby rímskej v Slovenskom Pravne. AVANS v roku 1976. Nitra 1977, 261-262.
- Ščasnár et al. 1984* – V. Ščasnár/V. Kliment/M. Červeňanský/L. Zachar: Zlomky dávkovacích platničiek na výrobu keltských mincí – nálezy zo Šaštína-Stráží a Bratislavy. Slov. Num. 8, 1984, 121-145.
- Štefanovičová et al. 2008* – T. Štefanovičová/P. Jelínek/B. Kovár/M. Hanuš/J. Stehlíková/P. Spišák/V. Plachá: Predbežná správa z archeologického výskumu bratislavského Podhradia - Vydrice. Zbor. SNM. 102, Arch. 18, 2008, 249-256.
- Tirpák 2018* – J. Tirpák: Výsledky metalografických analýz keltských mincí. Npubl. rukopis.
- Točík/Bublová 1985* – A. Točík/H. Bublová: Príspevok k výskumu zaniknutej ťažby medi na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 21, 1985, 47-135.
- Tomášová/Kolníková 1992* – B. Tomášová/E. Kolníková: Nález keltskej mince z Prešova. Slov. Num. 12, 1992, 136-138.
- Tomášová/Kolníková 1998a* – B. Tomášová/E. Kolníková 1998a: Keltská minca z Veľkého Šariša. Slov. Num. 15, 1998, 194-195.
- Tomášová/Kolníková 1998b* – B. Tomášová/E. Kolníková: Nález keltskej mince v Sedliskách-Podčičve. Slov. Num. 15, 1998, 196-194.
- Torbágyi 1997* – M. Torbágyi: Keltische Münzprägung im Gebiet Ungarns. Num. Zeitschr. 104/105, 1997, 7-17.
- Torbágyi 1984* – M. Torbágyi: Die Münzprägung der Eravischer. Acta Arch. Acad. Scien Hungaricae 36, 1984, 161-196.
- Torbágyi 2003* – M. Torbágyi: Neue Beiträge zur eravischeren Münzprägung. In: A. Szabó/E. Tóth (Hrsg): Pannonica Provincialia et archaeologia Eugenio Fitz octogenario dedicata. Budapest 2003, 47-56.
- Torbágyi 2012* – M. Torbágyi: Der Münzfund von Zichyújfalu 1973. Vjesnik Arh. Muz. Zagreb 49-3, 2012, 537-552.
- Torbágyi, npubl. rkp.* – M. Torbágyi: Deutsch-Jahrdorf-i boi éremlelet (1855) Npubl. rukopis.
- Trgina 1986* – G. Trgina: Další kamenný mlat zo Španej Doliny. AVANS v roku 1985. Nitra 1986, 227-228.
- Ujes Morgan 2002* – D. Ujes Morgan: Coins of the Macedonian Kingdom in the Interior of Balkans – their Inflow and Use in the Territory of the Scordisci. Histoire & Mesure 17-3/4, 2002, 7-41.
- Venclová (ed) 2008* – N. Venclová (ed.): Doba laténská. Archeologie pravěkých Čech 7. Praha 2008.
- Vozár 1984* – Vozár, J.: Využívanie nerastných surovín, ťažba rúd a výroba kovov na Slovensku do 13. storočia. In: Přehled dějin rudného hornictví na území Československa. Rudy 32-4, 1984.
- Vrtel 2009* – A. Vrtel: Neskoro-laténske oppidum v Bratislave - remeselná výroba, výmena a obchod. Npublikovaná dizertácia. Nitra 2009.
- Vrtel 2011* – A. Vrtel: Neskoro-laténsky objekt 115/09 na nádvorí Bratislavského hradu. In: E. Droberjar (ed): Archeologie barbarů 2010. Olomouc 2011, 365-277.
- Vrtel/Maretta 2018* – A. Vrtel/R. G. Maretta, R: Poklad keltských mincí objavených v Bratislave 1776. Lokalizácia miesta nález. Hist. Čas. 66-3, 2018, 409-427.
- Waldhauser 1988* – J. Waldhauser: Keltské rýžování zlata na Jílovsku – mýtus, nebo realita? (Příspěvek ke keltskému osídlení dolního Posázaví). Studie z dějin hornictví. Praha 1988, 7-30.
- Waldhauser 1995* – J. Waldhauser: Keltské zlaté mince z českých zemí jako produkt výrobní specializace a jejich distribuce v Evropě. Arch. Rozhledy 47, 1995, 619-631.
- Winkler 1966* – Winkler, J.: Drahma și hemidrahma în sistemul monetar al daco-geților. Acta Mus. Napocensis 3, 1966, 75-89.

- Zachar 1977* – L. Zachar: Zisťovací výskum pri obci Šaštín-Stráže. AVANS v roku 1976. Nitra 1977, 298-299.
- Zachar 1981* – L. Zachar: Neskoro-laténske vrstvy na Partizánskej ulici v Bratislave. Zbor. SNM. 75, Hist. 21, 1981, 35-86.
- Zachar/Rexa 1988* – L. Zachar/D. Rexa: Beitrag zur Problematik der spätlatènezeitlichen Siedlungshorizonte innerhalb des Bratislavaer Oppidums. Zbor. SNM. 81, Hist. 28, 1988, 27-72.
- Ziegeus 2010* – B. Ziegeus: Kelten Geld. Münzen der Kelten und angrenzender Nichtgriechischer Völkerschaften. Sammlung Christian Flesche. München 2010.
- Ziegeus 2014* – B. Ziegeus: Die Werkzeuge der keltischen Münzmeister - Funde und Forschungen. In: M. Alram/H. Emerig/R. Harreiter (Hrsg.): Akten des 5. Österreichischen Numismatikertages. Enns, 21.-22. Juni 2012. Enns-Linz 2014, 3-29.
- Žebrák 1986* – P. Žebrák: Další doklady pravěké těžby mědi v Španí Doline-Piescích. AVANS v roku 1985. Nitra 1986, 256-257.
- Žitňan et al. 2010* – P. Žitňan/F. Bakos/A. Schmiederer: Importance of alluvial gold geochemistry for exploration: Examples from placers in the Western Carpathians. Mineralia Slov. 42-1, 2010, 57-68.

METALLQUELLEN IN KELTSCHEN MÜNZSTÄTTEN IN DER SLOWAKEI

EVA KOLNÍKOVÁ – FRANTIŠEK BAKOS – PETER PAUDITŠ

In der latènezeitlichen Besiedlung der heutigen Slowakei wurden bisher (zum 31.8.2018) 193 Fundstellen heimischer keltischer und mit diesen gleichzeitiger fremder Münzen registriert (Karte 1, Beilage 1). Die heimische keltische Münzprägung repräsentieren hier 25 verschiedene Münztypen die aus Silber-, Gold- und Bronzelegierungen geprägt wurden (Abb. 1). Die Prägung keltischer Münzen wird hier ins 3. bis 1. Jahrhundert v. Chr. datiert und wird in zwei Perioden gegliedert. In der älteren Periode – A (3.- Mitte des 2. Jahrhunderts v. Chr.) wurden die Münzen im Südteil der Slowakei geprägt (Karte 4, Beilage 2), in der jüngeren Periode – B (Mitte des 2. – Ende des 1. Jahrhunderts v. Chr.) wird die Münzprägung im ganzen Gebiet registriert, vor allem in den westlichen und nördlichen Regionen (Karten 5-8, Beilage 2). Die Tätigkeit der Münzstätten in mehreren Regionen wird auf Basis der Konzentration von Münzen bestimmter Typen vorausgesetzt. In Erwägung wird dabei die Ausdehnung der latènezeitlichen Besiedlung, die durch archäologische Untersuchungen festgestellt wurde, genommen. In der älteren Periode konzentrieren sich im Westteil der Slowakei (Karte 4) die Münztypen von den Typen Pohanská, Devínska Kobyla und Tetradrachmen, Drachmen, Obolen mit den Symbolen in Leierform (Abb. 1: 1-4). Im Süden der Mittelslowakei sind das Tetradrachmen der Typen Bátovce und Levice (Abb. 1: 5-6), im Osten der Typ Ptíčie (Abb. 1: 7). Die jüngere Prägeperiode (B) repräsentiert in der Südwestslowakei die Münzprägung des Oppidums von Bratislava (Abb. 1: 8a-f, Karte 5, Beilage 2). Das markante Münzvorkommen hängt auch mit den latènezeitlichen Burgwällen am mittleren und oberen Abschnitt des Waagflusses zusammen. Es konzentrieren sich hier die Münztypen Čachtice, Trenčianske Bohuslavice, Divinka, Nitra, die schaufelförmigen Statere, Goldmünzen mit dem Symbol V und Muschestatere mit kleinem Ring (Abb. 1: 9-15, Karte 6, Beilage 2). In der Region zwischen dem mittleren Waagflusslauf, dem oberen Flusslauf von Nitra und Žitava wird die Prägung vom sog. slowakischen Typ vorausgesetzt, den Kleinmünzen mit beiderseitig abgebildeten Pferdchen und Münzen mit dem Symbol in Form eines Rhomboids (Abb. 1: 16-18, Karte 7, Beilage 2). Am mittleren und oberen Waagflusslauf, in der Zips und in der Ostslowakei konzentrieren sich Münztypen Veľký Bysterec, Liptovská Mara, Spiš, Hrabušice, Folkušová, Zemplín und Zipser Imitationen des Denars der Römischen Republik (Abb. 1: 19-25, Karte 8, Beilage 2). Die Münzen wurden hier vor allem aus Silber geprägt, aber auch aus Gold und Bronze (Karte 3, Beilage 5). Fremde Münzen in Funden aus der Slowakei stammen aus 11 Nachbarregionen und auch entfernten Gebieten (Karte 2, Beilage 3). Es sind das Münzen aus griechischen Gebieten, Prägungen der Boier, Noriker, Taurischer, pannonischer Kelten, Skordischer, Vindeliker, Daker, Thraker, Münzen von gallischen Gebieten und dem Gebiet der Römischen Republik. Die numismatische Forschung in der Slowakei konzentrierte sich bisher hauptsächlich auf die Typologie, Ikonographie, Metrologie und Chronologie der Münzen. Zur Lösung technischer Probleme und der Münzprägungstechnologie sind nur wenige Bruchstücke von Lehmformen zur Vorbereitung von Münzschrötlingen für die Münzprägung und nur ein Prägestempel zur Verfügung (vom Burgwall Folkušová, für die Prägung von Münzen vom Typ Veľký Bysterec). Die Tätigkeit der Münzprägestätte wird auch auf Basis der Funde von Ingoten und verschiedener Metallschmelzstücke vorausgesetzt (Beilage 4). Es werden auch Analysen des chemischen Inhalts von Münzen vom heimischen (Taf. 1), auch fremden Ursprung genützt (Taf. 2), bzw. auch verschiedene Metallschmelzstücke, nicht geprägte Schrötlinge und Ingote (Taf. 3). Es wird dabei das Verhältnis vom Gold und Silber im Inhalt der Legierungen einiger Münztypen verfolgt (Abb. 2-3). Die Aufmerksamkeit wird auf die Ermittlung der Münzmetallquellen gerichtet, es wird die Zusammenarbeit der Numismatik mit der geologischen Forschung genützt.

Der Ursprung des Silbers, in den keltischen Münzstätten der Slowakei des am meisten genutzten Metalls, wird auf Basis der geologischen Kriterien im Slowakischen Erzgebirge (Slovenské Rudohorie) angenommen. (Ag mit Inhalt von Cu und Spuren von Sb), wie auch im Raum der Štiavnica Berge (Štiavnické vrchy) und der Stadt Kremnitz (Ag mit Spuren von Pb und Zn). Das Gold, auch trotz des Vorkommens von mehreren Lagerstellen in den Westkarpaten wurde für die Münzprägung wahrscheinlich auf eine einfachere Weise als Förderung von primären Lagerstätten gewonnen, nämlich durch Goldsandwaschen. Vom reichsten Goldsandwaschplatz an der Donau förderte das Gold wahrscheinlich die Münzprägestätte des Oppidums von Bratislava. Die am meisten zugängliche Kupferquelle für keltische Münzprägestätten könnte sich im Slowakischen Erzgebirge und in der Niederen Tatra befunden haben.

Die Suche einer Stütze für die genauere Bestimmung des Metallursprungs durch Realisierung chemischer Analysen von Münzen und das Vergleichen der Ergebnisse mit der chemischen Zusammensetzung des Naturmetalls stößt auf ungenaue Ergebnisse der benutzten Analysemethodik. Der Inhalt des Münzmetalls änderte sich auch durch seine Aufbereitungen – die Legierung vor der Benützung zur Prägung. Es zeigt sich das Bedürfnis zur Methode LA-ICP-MS beizutreten, durch welche man auch Spureninhalte von Metallen analysieren kann. Für die Eliminierung des Einflusses vom edlen Goldsaum an Oberfläche der Goldartefakte ist es nötig den Kern der Münze mindesten in einer Tiefe von 0,5 mm und nicht nur die Oberfläche zu analysieren.

Das günstigste Verfahren zur Vorbereitung des Metalls zur Prägung erscheint aber die Benützung des Pagaments, das durch das aufschmelzen fremder Münzen gewonnen wurde, bzw. auch von Münzen der heimischen Nachbarn, es zeugt hiervon auch die Überprägung der Münzen vom Nitra Typ auf dem Typ Velký Bysterec (Abb. 4).

Die Interpretation der Metallquelle für Münzen der vorausgesetzten heimischen Münzprägung ist problematisch in Hinsicht auf die verwendete Methodik der chemischen Analysen, wie auch den geringen statistischen Komplex ihrer Ergebnisse. Mit Sicherheit kann man konstatieren, dass die chemische Zusammenfassung des Naturgoldes, welches für die Prägung der schaufelförmigen Statere genützt wurde oder der Münzen mit dem Symbol V ist in der Slowakei nicht vorhanden. Mit größter Wahrscheinlichkeit handelt es sich um rezykliertes Gold. In Ungunst der Legierung/der Mischung des Goldes mit Silber und Kupfer zeugt der sehr instabile Inhalt von Ag und Cu. Der chemischen Zusammensetzung des Naturgoldes sind die Muschelstatere aus Bratislava ähnlich. Man kann annehmen, dass diese von dem in der Donau ausgewaschenem Gold geprägt wurden. Goldprägungen von den Fundstellen Stupné und Žilina-Straník haben höhere Kupferinhalte, die untypisch für das Naturgold von slowakischen Fundstellen sind. Die stabile hohe Reinheit die von der ausgezeichnet bewältigter Metallurgie oder der Goldquelle von den Waschanlagen zeugt haben auch die böischen Prägungen. Die Suche nach der Silberquelle die für die Münzprägung benützt wurde ist noch komplizierter. Mit Sicherheit kann man konstatieren, dass für die Prägungen vom Typ Velký Bysterec von der Fundstelle Jánovce-Machalovce in Hinsicht auf die Anwesenheit von Platinoiden Metall verwendet wurde, das nicht vom slowakischen Gebiet stammt. Nach der breiten Streuung des Silberinhalts kann man behaupten, dass für die Prägung dieser Münzen Material verwendet wurde das Silber und verschiedene Bronzen beinhaltet. Eine ähnliche Zusammensetzung haben griechische Prägungen die im slowakischen Gebiet gefunden wurden, diese konnten die Hauptquelle des Münzmetalls vorstellen. Dabei ist nicht ausgeschlossen, dass als Quelle des Münzmetalls auch fremde keltische Münzen genützt wurden, bzw. auch andere Metallerzeugnisse. Mehrere beachtenswerte Horte keltischer Münzen (Abb. 5,6) zeichnen das Bild der Münzprägung in der latènezetlichen Besiedlung des slowakischen Gebiets.

Príloha 1

Náleziská keltských a s nimi súčasných iných mincí na Slovensku, mapa č. 1

Vysvetlivky kódov:

A starší úsek keltského mincovníctva - 3.-pol. 2. stor. pred n. l.

A/I západné Slovensko, Záhorie, A/II juhozápadné Slovensko, medzi Malými Karpatmi a dolnými tokmi Váhu a Nitry, A/III južné Slovensko, stredné a dolné Pohronie, A/IV východné Slovensko

B mladší úsek keltského mincovníctva - 2. pol. 2.- koniec 1. stor. pred n. l.

B/I juhozápadné Slovensko, medzi tokom Moravy a Váhu, B/II severozápadné Slovensko, stredné Považie, B/III horné Ponitrie a Požitavie, B/IV severné a východné Slovensko

A/I-a/1 typ Pohanská, A/I-a/2 typ Devínska Kobyla, A/I-a/3 typ hviezda/lýra

A/II-b/1 typ jazdec/lýra (tetradrachma), A/II-b/2 typ lýra/lýra (tetradrachma), A/II-b/3 jazdec/lýra (obol), A/II-b/4 triskeles/lýra (obol), A/III-c/1 typ bátovský, A/III-c/2 typ levický, A/III-c/2a typ levický, variant čebovský, A/IV-d/1 typ ptičský

B/I-a/1 typ bratislavský mušľovitý, B/I-a/2 bratislavské tetradrachmy, B/I-a/3 bratislavské drachmy, B/I-a/4 bratislavské oboly, B/II-b/1 typ čachtický, B/II-b/2 typ trenčianskobohuslavický, B/II-b/3 typ lopatkovitý, B/II-b/4 typ so symbolom V, B/II-b/5 typ s krúžkom, B/II-b/6 typ divinský, B/II-b/7 typ njitriansky, B/III-c/1 typ slovenský, B/III-c/2 typ s obojstranným koňom, B/III-c/3 typ s romboidom, B/IV-d/1 typ veľkobysterský, B/IV-d/2 typ liptovskomarský, B/IV-d/3 typ

spišský, **B/IV-d/4** typ hrabušický, **B/IV-d/5** typ folkušovský, **B/IV-d/6** spišské napodobeniny eraviských mincí, **B/IV-d/7** typ zemplínsky

CM cudzie mince, **CM I** grécke, **CM II** bójske, **CM III** norické, **CM IV** tauriské, **CM V** panónske keltské, **CM VI** skordiské, **CM VII** vindelické, **CM VIII** galské, **CM IX** dácke, **CM X** trácke, **CM XI** rímske republikánske, **CM XII** nezaradené.

1. **Abrahám**, okr. Galanta, B/I-a/3
2. **Bánov**, okr. Nové Zámky, A/II-b/2
3. **Banská Štiavnica**, okr. Banská Štiavnica, A/III-c/1
4. **Bátovce**, okr. Levice, A/III-c/1, CM V
5. **Beluša - Belušské Slatiny**, okr. Púchov, B/II-b/3, CM I
6. **Beniakovce**, okr. Košice, CM IX
7. **Bernolákovo**, okr. Senec, B/I-a/3, CM V
8. **Bielovce**, okr. Levice, B/I-a/2
9. **Blatné**, okr. Senec, A/II-b/4, B/I-a/3, CM II, CM III, CM IV, CM V, CM IX, (Blatné -Šenkvice) CM XII
10. **Blatnica**, okr. Martin, B/III-c/3
11. **Bohdanovce nad Trnavou**, okr. Trnava, B/I-a/3, B/III-c/1, CM I, CM II, CM IV, CM V, CM VI, CM IX, CM X, CM XI
12. **Bohunice**, okr. Levice, B/IV-d/1
13. **Borský Mikuláš**, okr. Senica, CM I, CM II
14. **Borský Svätý Jur**, okr. Senica, CM II, CM V, CM VI, CM IX, CM X, CM XI
15. **Bratislava**, okr. Bratislava, A/II-b/1, A/II-b/2, A/III-c/1, B/I-a/1, B/I-a/2, B/I-a/3, B/I-a/4, B/IV-d/1, CM I, CM III, CM V, CM VI, CM IX, CM X, CM XI
16. **Bratislava-Devín**, B/I-a/2, B/I-a/3, B/I-a/4, CM I, CM II, CM III, CM IV, CM V, CM VII, CM XI
17. **Bratislava-Devínska Kobyla**, okr. Bratislava, A/I-a/2, B/I-a/3, CM II
18. **Bratislava-Devínska Nová Ves**, okr. Bratislava, B/I-a/2, CM II, CM V, CM V
19. **Bratislava-Dúbravka**, okr. Bratislava, CM I, CM XI
20. **Bratislava-Jarovce**, okr. Bratislava, B/I-a/3, CM II
21. **Bratislava-Rača**, okr. Bratislava, B/I-a/2, B/I-a/3
22. **Bratislava-Rusovce**, okr. Bratislava, B/I-a/3, CM IV
23. **Bratislava-Vajnory**, okr. Bratislava, B/I-a/2, B/I-a/3, CM I, CM XI
24. **Bystrička**, okr. Martin, A/II-b/2
25. **Cífer-Pác**, okr. Trnava, B/I-a/3, B/IV-d/1, CM V, CM VII
26. **Čachtice**, okr. Nové Mesto nad Váhom, B/I-a/1, B/II-b/1
27. **Čataj**, okr. Senec, CM VII, CM IX
28. **Čebovce**, okr. Veľký Krtíš, A/III-c/2a, CM XII
29. **Čeladice**, okr. Nitra, A/II-b/2
30. **Demänovská Dolina, jaskyňa v Sokole**, okr. Liptovský Mikuláš, B/IV-d/3
31. **Divinka**, okr. Žilina, B/II-b/6
32. **Dojč**, okr. Senica, A/II-b/1
33. **Dolná Súča**, okr. Trenčín, B/II-b/3
34. **Dolné Orešany**, okr. Trnava, CM V
35. **Dolné Vestenice**, okr. Prievidza, B/III-c/3, CM II
36. **Dolný Kubín**, okr. Dolný Kubín, B/II-b/3, B/II-b/6, CM II
37. **Dolný Kubín-Veľký Bysterec**, okr. Dolný Kubín, B/II-b/3, B/II-b/5, B/IV-d/1, B/IV-d/3, B/IV-d/7, CM I
38. **Dubnica nad Váhom**, okr. Ilava, B/II-b/3, B/IV-d/1
39. **Farná**, okr. Levice, CM I
40. **Folkušová**, okr. Martin, B/IV-d/1, B/IV-d/5
41. **Gabčíkovo**, okr. Dunajská Streda, A/III-c/2
42. **Hamuliakovo**, okr. Senec, B/I-a/3
43. **Hlohovec**, okr. Hlohovec, A/II-b/2, A/III-c/2
44. **Hodejov**, okr. Rimavská Sobota, A/I-a/3
45. **Holíč**, okr. Skalica, CM II
46. **Hôrka-Kišovce**, okr. Poprad, CM IX
47. **Horná Lehota**, okr. Brezno, A/III-c/2
48. **Horná Mariková**, okr. Považská Bystrica, CM II
49. **Horná Streda**, okr. Nové Mesto nad Váhom, A/III-c/2
50. **Horné Orešany**, okr. Trnava, A/II-b/2, CM II, CM V, CM X? CM XI
51. **Hrabušice**, okr. Spišská Nová Ves, B/IV-d/1, B/IV-d/3, B/IV-d/4, B/IV-d/6, B/V-d/7

52. **Hrhov**, okr. Rožňava, CM II, CM V, CM X
53. **Hrnčiarovce nad Parnou**, okr. Trnava, CM V
54. **Hubina**, okr. Piešťany, A/II-b/3, B/I-A/1, CM V
55. **Húl**, okr. Nové Zámky, A/II-b/2
56. **Chorvátsky Grob**, okr. Senec, A/II-b/4, B/I-a/1, B/I-a/3, B/I-a/4
57. **Igram-Kaplná**, okr. Senec, CM I
58. **Iža**, okr. Komárno, B/I-a/3, B/III-c/2, CM XI
59. **Jánovce-Machalovce**, okr. Poprad, A/IV-d/1, B/II-b/3, B/IV-d/1, B/IV-d/2, B/IV-d/3, B/IV-d/6, B/V-d/7, CM V, CM V, CM V, CM VII, CM IX, CM XI
60. **Jasenica**, okr. Považská Bystrica, B/II-b/7
61. **Kamenica nad Hronom**, okr. Nové Zámky, CM I
62. **Kežmarok**, okr. Kežmarok, B/I-a/3, B/IV-d/1, CM II, CM IX
63. **Kolačno**, okr. Partizánske, B/II-b/3, B/III-c/3
64. **Komárno**, okr. Komárno, A/II-b/3, B/I-a/ , B/IV-d/1, CM V, CM IX
65. **Komárno-Velký Harčáš**, okr. Komárno, B/I-a/3, CM V
66. **Kosihy nad Ipľom**, okr. Veľký Krtíš, CM I
67. **Košeca-Nozdrovce**, okr. Ilava, B/I-a/2, B/II-b/4, B/II-b/6, B/III-c/3, B/IV-d/1, B/IV-d/6, CM XI
68. **Košeca-Tunežice**, okr. Ilava, B/III-c/2
69. **Košice**, okr. Košice, CM V, CM IX
70. **Košolná**, okr. Trnava, CM I, CM II, CM V, CM VI, CM VIII, CM IX, CM XI
71. **Kotmanová**, okr. Lučenec, CM V
72. **Krnča**, okr. Topoľčany, CM V
73. **Krpeľany**, okr. Martin, (1), CM I
74. **Kuchyňa**, okr. Malacky, B/I-a/2, CM X
75. **Kuklov**, okr. Senica, CM II
76. **Kurima**, okr. Bardejov, CM I
77. **Láb**, okr. Malacky, (1), B/I-a/4
78. **Levice**, okr. Levice, A/III-c/2, B/I-a/2, CM I, CM II
79. **Levoča**, okr. Levoča, B/IV-d/1, CM I
80. **Likavka**, okr. Ružomberok, B/IV-d/1, B/IV-d/6
81. **Liptovská Sielnica – Liptovská Mara**, okr. Liptovský Mikuláš, B/IV-d/1, B/IV-d/2, B/IV-d/3, B/IV-d/7
82. **Liptovské Matiašovce**, okr. Liptovský Mikuláš, B/IV-d/6
83. **Liptovský Ján**, okr. Liptovský Mikuláš, B/IV-d/3
84. **Liptovský Mikuláš**, okr. Liptovský Mikuláš, CM IX
85. **Lozorno**, okr. Malacky, CM II, CM VII
86. **Lučenec**, okr. Lučenec, B/IV-d/1, CM V
87. **Lysica**, okr. Žilina, B/II-b/3, B/II-b/6, B/II-b/7, B/IV-d/1
88. **Malacky**, okr. Malacky, B/I-a/2 , CM II, CM V, CM XII
89. **Malé Kosihy**, okr. Nové Zámky, CM I
90. **Malé Leváre**, okr. Malacky, (1), CM I
91. **Martin**, okr. Martin, B/III-c/2
92. **Matiašovce**, okr. Kežmarok, CM V
93. **Mikušovce**, okr. Ilava, B/I-a/1
94. **Modra**, okr. Pezinok, B/I-a/2, B/I-a/3, CM V
95. **Mojmírovce**, okr. Nitra, B/III-c/2
96. **Mošovce**, okr. Turčianske Teplice, B/II-b/3, B/IV-d/1
97. **Mužľa**, okr. Nové Zámky, CM I
98. **Nimnica**, okr. Púchov, B/II-b/3, B/II-b/4, B/II-b/7, B/III-c/3, B/IV-d/1, CM V
99. **Nitra**, okr. Nitra, (1), A/II-b/1, A/II-b/4, B/I-a/2, B/II-b/7, CM I?, CM V, CM VIII, CM XI
100. **Nitra-Párovské Háje**, okr. Nitra, A/II-b/4
101. **Nitra-Štitáre**, okr. Nitra, CM II
102. **Nitrianska Blatnica-Vozokany**, okr. Topoľčany, CM I
103. **Nitrianske Rudno**, okr. Prievidza, B/III-c/3
104. **Nová Dubnica-Velký Kolačín**, okr. Ilava, B/I-a/3, B/IV-d/2, B/IV-d/7, CM II
105. **Nové Mesto nad Váhom**, okr. Nové Mesto nad Váhom, CM I
106. **Nové Zámky**, okr. Nové Zámky, B/I-a/2, CM V
107. **Obišovce**, okr. Košice, B/V-d/7

108. **Palárikovo**, okr. Nové Zámky, A/II-b/4
109. **Patince**, okr. Komárno, B/I-a/3
110. **Pavlice-Voderady**, okr. Trnava, CM V
111. **Petrova Ves**, okr. Skalica, B/I-a/4
112. **Pezinok**, okr. Pezinok, B/I-a/2, CM IX
113. **Plavecké Podhradie**, okr. Malacky, Pohanská, A/I-a/1, B/I-a/4, CM II, CM XI, CM XII
114. **Plešivec**, okr. Rožňava, CM I
115. **Podbranč**, okr. Senica, hrad Branč, A/I-a/2
116. **Podhradie-Úhrad**, okr. Topoľčany, CM II, CM IV
117. **Pohorelá**, okr. Brezno, B/IV-d/1
118. **Poprad**, okr. Poprad, CM XII
119. **Považská Bystrica**, okr. Považská Bystrica, A/II-b/2, B/II-b/4, B/II-b/6
120. **Prašník**, okr. Piešťany, CM XII
121. **Prešov**, okr. Prešov, CM V
122. **Priechod**, okr. Banská Bystrica, B/IV-d/1, B/V-d/7
123. **Prievidza-Hradec**, okr. Prievidza, B/I-a/3, B/III-c/3
124. **Pružina**, okr. Považská Bystrica, A/II-b/2, CM II
125. **Ptičie**, okr. Humenné, A/IV-d/1
126. **Púchov**, okr. Púchov, A/II-b/2, B/IV-d/1, CM I, CM II
127. **Radimov**, okr. Skalica, CM II, CM III
128. **Rajecká Lesná**, okr. Žilina, CM V
129. **Reca**, okr. Senec, B/I-a/2, B/I-a/3, CM I, CM VI, CM VII, CM IX, CM X, CM XI
130. **Rimavské Janovce**, okr. Rimavská Sobota, CM X
131. **Rovinka**, okr. Senec, CM X
132. **Sedliská**, okr. Vranov nad Topľou, CM IX
133. **Selec**, okr. Trenčín, B/III-c/2, B/III-c/3, CM VIII
134. **Senec**, okr. Senec, B/I-a/2, CM I
135. **Sereď**, okr. Sereď, CM VI, CM IX, CM X
136. **Sikenica**, okr. Levice, A/III-c/2
137. **Skalka nad Váhom**, okr. Trenčín, B/I-a/3, B/II-b/3, B/II-b/6, B/II-b/7, B/III-c/3
138. **Slatina nad Bebravou**, okr. Bánovce nad Bebravou, A/II-b/1, A/III-c/2, B/II-b/3, B/III-c/1, B/III-c/2, B/III-c/3, CM II
139. **Slovenská Nová Ves**, okr. Trnava, B/I-a/4, CM VII
140. **Slovenské Nové Mesto**, okr. Trebišov, CM IX
141. **Slovenský Grob**, okr. Pezinok, B/I-a/1, B/I-a/2, B/I-a/3, B/IV-d/2, CM I
142. **Smižany**, okr. Spišská Nová Ves, CM I
143. **Smolenice**, okr. Trnava, B/I-a/3, CM II
144. **Soblahov**, okr. Trenčín, B/III-c/3, CM II
145. **Sološnica**, okr. Malacky, B/I-a/2
146. **Spišská Belá**, okr. Kežmarok, B/IV-d/1
147. **Spišská Nová Ves**, okr. Spišská Nová Ves, B/IV-d/3, B/IV-d/4, B/V-d/7, CM II
148. **Spišské Podhradie**, okr. Levoča, B/IV-d/3, B/IV-d/6
149. **Spišský Hrhov**, okr. Levoča, B/IV-d/1, CM V
150. **Stupava**, okr. Malacky, B/I-a/2, CM II, CM X
151. **Stupné**, okr. Považská Bystrica, B/I-a/1, B/II-b/3, CM X
152. **Sučany**, okr. Martin, B/II-b/3, B/II-b/6, B/IV-d/1, B/IV-d/3, CM XI
153. **Suchohrad**, okr. Malacky, CM II
154. **Svätý Jur**, okr. Pezinok, B/I-a/3, B/IV-d/2, CM V
155. **Šaľa**, okr. Šaľa, B/I-a/3
156. **Šarišské Michalany**, okr. Sabinov, CM V
157. **Šarovce**, okr. Levice, CM IX
158. **Šaštín-Stráže**, okr. Senica, CM II
159. **Šenkvice**, okr. Pezinok, A/II-b/4, CM X, XII?
160. **Štúrovo-Obid**, okr. Nové Zámky, CM V
161. **Šumiac-Červená Skala**, okr. Brezno, CM V
162. **Šúrovce**, okr. Trnava, CM IX
163. **Tomášov**, okr. Senec, CM VI, CM X?
164. **Topoľčany**, okr. Topoľčany, B/III-c/1, B/III-c/2

165. **Trenčín**, okr. Trenčín, B/I-a/2, B/III-c/2, CM II, CM V
 166. **Trenčianske Teplice**, okr. Trenčín, B/III-c/2
 167. **Trenčianske Bohuslavice**, okr. Nové Mesto nad Váhom, B/I-a/1, B/II-b/2, B/II-b/3, B/III-c/3, CM I, CM V, CM VI, CM VII, CM VIII, CM XI
 168. **Trenčianske Mitice**, okr. Trenčín, B/III-c/3
 169. **Trnava**, okr. Trnava, B/I-a/2, B/III-c/1, B/III-c/2, CM II
 170. **Turík**, okr. Ružomberok, B/IV-d/1
 171. **Tvrdošovce**, okr. Nové Zámky, A/II-b/2, B/I-a/2, CM II
 172. **Udiča** okr. Považská Bystrica, B/I-a/1, B/II-b/3, B/II-b/5, B/III-c/3, B/IV-d/1
 173. **Udiča-Prosne**, okr. Považská Bystrica, B/II-b/3, CM II
 174. **Veľká Lomnica**, okr. Kežmarok, CM I
 175. **Veľký Biel**, okr. Senec, CM II
 176. **Veľký Slavkov**, okr. Poprad, CM XII
 177. **Veľký Šariš**, Prešov, CM V
 178. **Vinné**, okr. Michalovce, CM IX
 179. **Voderady**, okr. Trnava, CM VII
 180. **Vráble**, okr. Nitra, CM V
 181. **Vrbové**, okr. Piešťany, CM IX
 182. **Vrútky**, okr. Martin, B/II-b/3, B/IV-d/1
 183. **Vyšný Kubín**, okr. Dolný Kubín, CM II
 184. **Zálaba**, okr. Levice, CM I
 185. **Závod**, okr. Malacky, CM II
 186. **Zbehy**, okr. Nitra, CM II
 187. **Zemplín**, okr. Trebišov, B/I-a/1, B/IV-d/1, B/IV-d/7, CM VI, CM XI
 188. **Zlaté Moravce**, okr. Zlaté Moravce, CM II
 189. **Zohor**, okr. Malacky, B/I-a/2, B/I-a/3, CM II, CM IV, CM XII
 190. **Zvončín**, okr. Trnava, CM XI
 191. **Žehra**, okr. Spišská Nová Ves, B/IV-d/2, B/IV-d/3
 192. **Žemberovce**, okr. Levice, CM IX
 193. **Žilina**, okr. Žilina, B/I-a/1, B/II-b/3, B/IV-d/1, CM V

Príloha 2

Prehľad nálezísk mincí v regiónoch Slovenska (správy o nezverejnených nálezoch sa uvádzajú pod heslom archív EK).

A - STARŠÍ ÚSEK RAZBY (3.-POL. 2. STOR. PRED N. L.) mapa č.4

A/I - ZÁPADNÉ SLOVENSKO, ZÁHORIE, MEDZI TOKOM MORAVY A MALÝMI KARPATMI

a/1 - typ Pohanská, Ag

Plavecké Podhradie, okr. Malacky, Pohanská, (5), 0,40-0,43 g - *Fröhlich 2012a*, 62-65; (2), 0,43 g - *Čambal 2014*, 1-4; *Čambal 2015*, 41, obr. 1-2.

a/2 - typ Devínska Kobyla, Ag

Bratislava-Devínska Kobyla, okr. Bratislava, (3), 0,36-0,45 g - *Budaj/Čambal 2016*, 274. obr. 2, 2-4.

Podbranč, okr. Senica, hrad Branč, (1) - archív EK.

a/3 - typ hviezda/lýra (*Pink 1974*, č. 385-386), Ag

Hodejov, okr. Rimavská Sobota, (1), 3,40 g - *Kolníková 1964b*, 197-198, obr. 3: 1.

A/ II- JUHOZÁPADNÉ SLOVENSKO, REGIÓN MEDZI MALÝMI KARPATMI A DOLNÝM POVAŽÍM

b/1 - typ jazdec/lýra -tetradrachmy, (*Pink 1974*, č. 398), Ag

Bratislava, okr. Bratislava, (1), 10,26 g - *Nálezy I*, 45.

Dojč, okr. Senica, (1), subaerat - *Fröhlich 2015a*, tab. 2: 10.

Nitra, okr. Nitra, (1), 11,590 g - *Nálezy III*, 8.

Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, (1) - *Fröhlich 2015a*, tab. 2: 7

b/2 - typ lýra/lýra, tetradrachmy (Pink 1974, č. 396-397), Ag

Bánov, okr. Nové Zámky, (2), 10,37 g, 11,10 g - *Nálezy I, 48a*.

Bratislava, okr. Bratislava, (1), 11,93 g - *Nálezy I, 46*.

Bratislava - okolie, okr. Bratislava, (2), 11,63 g, 11,92 g - *Nálezy I, 44*.

Bystrička, okr. Martin, (1), 11,77 g - *Nálezy I, 48*.

Čeladice, okr. Nitra, (1), 12,143 g - *Nálezy IV, 19*.

Hlohovec - okolie, okr. Hlohovec, (1), 11,41 g - archív EK.

Horné Orešany, okr. Trnava, (1) - archív EK.

Húl, okr. Nové Zámky, hromadný nález (13-15 ex., k dispozícii 1 ex.), 12,167 g - *Kolníková 2008, 19*.

Považská Bystrica - okolie, okr. Považská Bystrica, (2), 12,230 g, 12,264 g - *Fröhlich 2015a, tab. 1: 17*.

Pružina, okr. Považská Bystrica, (1), 12,227 g - *Fröhlich 2015a, tab. 1: 16, obr. obr. 3: 2*.

Púchov, okr. Púchov, (1), 12,28 g - *Nálezy I, 47*; (3) - archív EK.

Tvrdošovce, okr. Nové Zámky, (1), 11,870 g - *Fröhlich 2015a, tab. 1: 19*.

b/3 - typ jazdec/lýra - oboly, Ag

Hubina-Marhát, okr. Piešťany, (1), 0,536 g - *Fröhlich 2015a, 49, typ B/b*.

Komárno-okolie, okr. Komárno, (4?) - archív EK.

b/4 - typ triskeles/lýra - oboly (Pink 1974, č. 390), Ag

Blatné-Šenkvice, okr. Senec/Pezinok, (1) - *Fröhlich 2015a, 53, tab. 4: 7*.

Chorvátsky Grob, okr. Senec, (1), 0,780 g - *Bazovský/Kolníková 2011, 103-104, obr. 1: 4*.

Nitra, okr. Nitra, (2), 0,850 g, 0,830 g - *Nálezy III, 8*.

Nitra-Párovské Háje, okr. Nitra, (1), 0,686 g - archív EK.

Palárikovo, okr. Nové Zámky, (1), 0,850 g - *Nálezy III, 10*.

A/III - JUŽNÉ SLOVENSKO, MEDZI HRONOM, IPLOM A SLANOU

c/1 - typ bátovský (Pink 1974, č. 377-381), Ag

Bátovce, okr. Levice, hromadný nález (50), 13,11-13,90 g - *Nálezy I, 28*.

Banská Štiavnica, okr. Banská Štiavnica, (2) - *Nálezy I, 30; Labuda 2016, 11, obr. 4*.

Bratislava-okolie, okr. Bratislava, (2), 12,36, 13,65 g, *Dessewffy 1910, č. 988 a 1198, N I, 24*.

Hontianska župa - bývalá, (1), *Nálezy I, 27*.

c/2 - typ levický (Pink 1974, č. 382), Ag

Gabčíkovo, okr. Dunajská Streda, (1) - neistý nález, archív EK.

Hlohovec, okr. Hlohovec, (1), 10,55 g - *Dessewffy 1910, č. 1184; Nálezy I, 4*.

Horná Lehota, okr. Brezno, (1), 10,94 g, medené jadro - *Fröhlich 2017, 17-18*.

Horná Streda, okr. Nové Mesto nad Váhom, (1), falzum? - archív EK.

Levice, okr. Levice, hromadný nález (126 + 5 bójských statérov) - *Nálezy I, 29; (1), 11,46 g - Fröhlich 2013b, 10, obr. 4a*.

Sikenica, okr. Levice, (1) - archív EK.

Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, (1) - archív EK.

c/2a - typ levický - čebovský variant (Pink 1974, č. 383), Ag

Čebovce - okolie, okr. Veľký Krtíš., (20-30), z toho známe 3, 10,35 g, 10,74 g, 11,06 g - *Fröhlich 2013b, 12, obr. 1: 5-6*.

A/IV - VÝCHODNÉ SLOVENSKO, MEDZI TORYSOU, TOPELOU A UHOM

d/1 - typ ptičský, Ag

Ptičie, okr. Humenné. Hromadný nález 1950, 237 tetradrachmiem. - *Kolníková 1980, 23-99*.

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, neurčený počet - archív EK.

B - MLADŠÍ ÚSEK MINCOVEJ RAZBY (POL. 2. - 1. STOR. PRED N. L.)

B/I - JUHOZÁPADNÉ SLOVENSKO, MEDZI DOLNÝMI TOKMI MORAVY A HRONA, mapa č. 5

a/1 - bratislavské statéry (do 7 g) a drobné zlaté mince (Paulsen 1933, č. 678-710), Au

Bratislava-Hrad, statér, (1), 6,47 g, - *Kolníková 1996, 16, č. 20*; s nápisom BIATEC (9), 6,397-6,468; s nápisom NONNOS (4), 6,454-6,491; bez nápisu (2), 6,429, 6,499 - *Musilová et al. 2016, 253-255*; (1), 6,46 g, - nepubl., nález, výskum M. Musilová 2014.

Bratislava-Petržalka, statér, (1), 6,44 g - *Nálezy I, č. 60b*.

Bratislava, budova Pravdy, býv. „Plzeňský dvor“, statér, (1), 6,40 g - *Nálezy I, 44, č. 60a*.

Bratislava, neurčené miesto nálezu, statér, (1), 6,61 g - *Nálezy III*, 16, č. 16.
Bratislavská župa bývalá (alebo župa Moson?), statér, (1), 6,432 g - *Nálezy 29*, č. 1.
Čachtice, okr. Nové Mesto nad Váhom, statér, 1/3-, 1/8-, 1/24-statéra, (počet?) - *Kolníková/Ručka 2013*, 1, 3, obr. 2.
Hubina, okr. Piešťany, Hradište, statér (1) - *Bača et al. 2002*, 12.
Chorvátsky Grob, okr. Senec, statér, BIATEC, (1), 6,434 g, 1/3-statéra, (2), 2,118 g, 2,158 g, 1/8-statéra (1), 0,824 g - archív EK.
Mikušovce, okr. Ilava, statér (?), hromadný nález, (7), archív EK (alebo Horná či Dolná Mariková, okr. Považská Bystrica).
Slovenský Grob, okr. Pezinok, statér BIATEC, 6,407 g, (1) - archív EK.
Stupné, okr. Považská Bystrica, Žeravica, statér, (2), 6,52-6,58 g, 1/3-statéra, (1) - *Fröhlich 2016a*, 6-7, obr. 3: 4-6.
Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, statér, (3), 6,631 g, 6,648 g, 6,666 g, 1/3-statéra, (2), 2,194 g, 2,245 g, 1/24-statéra, (17), 0,568-0,867 g - *Kolníková 1998a*, 12-14, obr. 1.
Udiča, okr. Považská Bystrica, Klapy, statér, (1), v hromadnom náleze lopatkovitých mincí - archív EK.
Zemplín, okr. Trebišov, statér-subaerat, (1), 4,133 g - *Nálezy I*, č. 19; *Kolníková 1975*, 60.
Žilina, okr. Žilina, Straník, statér, (1) 6,72 g, v hromadnom náleze veľkobysterských tetradrachiem - *Čambal/Budaj 2016*, 11-25, tu ako typ *Paulsen 1933*, č. 337, 401-402.

a/2 - bratislavské tetradrachmy s nápismi (*Paulsen 1933*, č. 711-830), Ag

Bielovce, okr. Levice, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 96; BIATEC, (1) - *Nálezy IV*, č. 4; BIATEC, (1), 15,976 g, SONNON, (1), 16,874 g - archív EK.

Bratislava-mesto, hromadné nálezy (8):

1776, **pole Ormoschdyho** (44) - *Nálezy I*, č. 61; 1920, **neurčené nálezisko** (neznámy počet) - *Nálezy I*, č. 62; 1923, **Tatra-banka-SNP** (82 tetradrachiem, 324 drachiem) - *Nálezy I*, č. 63; 1927, **Námestie slobody** (50?) - *Nálezy I*, č. 63a; pred 1930, **Hausbergl** (37) - *Nálezy I*, č. 64; 1937, **Námestie slobody** (59) - *Nálezy I*, č. 65; 1942, **Žilinská ul.** (270) - *Nálezy I*, č. 66; 2009, **Hrad** (4 tetradrachmy, 3 drachmy, 15 statérov) - *Musilová et al. 2015*, 253-256.

Bratislava-mesto a okolie, drobné nálezy:

Hlavné námestie, Kutscherfeldov palác, NONNOS, (1), 16,895 g - *Musilová/Lesák 1996*, 208-209; BIATEC, (1), obj. 42/05 - *Vrtel 2009*, 101; **Hradný kopec**, východný svah, nad kostolom sv. Mikuláša, BIATEC, (2), 16,25 g, 16,41 g; NONNOS, (2), 14,06 g, 15,82 g - *Daňová et al. 2010*, 81-82; **Koliba**, EVOIVRIX, (1) - *Nálezy I*, č. 73; **Michalská ulica**, BIATEC (1); **Uršulínska ulica**, BIATEC, (1), 15,964 g - *Musilová/Lesák 1996*, 212; **Záhradnícka ulica**, NONNOS, (1) - *Nálezy I*, č. 68; **YMCA**, BIATEC, (2) - *Nálezy III*, č. 1.

Bratislava-Devín, NONNOS, (1), 16,66 g - *Nálezy I*, č. 79.

Bratislava-Devínska Kobyla, tetradrachmy, BIATEC, (1), 16,82 g, BVSSVMARVS, (1), 17 g, v hromadnom náleze drachiem; nález v lese smer Karlova Ves; NONNOS, (1), 17 g - *Budaj/Čambal 2016*, 274-278.

Bratislava-Devínska Nová Ves, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 80; „Na pieskach“, SONNON, (1), 16,5 g - *Kraskovská 1962*, 247, 252, tab. II: 1-2.

Bratislava-Rača, hromadný nález, BIATEC, (2), 16,87 g, 17,07 g, DEVIL, (1), 16,92 g, SONNON, (1), 16,92 g - *Čambal/Budaj 2009a*, 200-202.

Bratislava-Vajnory, BIATEC, (2), 17,18 g, 17, 20 g - *Nálezy I*, č. 76.

Bratislava, bez lokalizácie, BIATEC, (3), BVSU, (1), EVOIVRIX, (2), NONNOS, (5), TITTO, (1) - *Nálezy I*, č. 69-72; AI-NORIX, (1) - *Militký 2004*, 189-190.

Bratislava, okolie, BIATEC, (2), BVSU, (1), COBROVOMARVS, (2), EVOIVRIX, (1), NONNOS, (2), TITTO?, (1) - *Nálezy I*, č. 89.

Komárno, okr. Komárno, BIATEC, (1), 16,884 g, NONNOS, (1), 16,78 g - *Nálezy I*, č. 92.

Košeca-Nozdrovce, okr. Ilava, NONNOS (1) - *Kolníková 2003*, 234, č. 26.

Kuchyňa, okr. Malacky, BIATEC, (1), 17,21 g - *Nálezy I*, č. 86; BIATEC (2) - *Eisner 1925*, 92.

Levice, okr. Levice, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 95.

Malacky, okr. Malacky, BIATEC, (1), 17,00 g, NONNOS, (1), 16,99 g - *Nálezy I*, č. 85.

Modra, okr. Pezinok, COBROVOMARVS, (1), 17,25 g - *Fiala 1998*, 212-213.

Nitra, okr. Nitra, Mikov dvor, NONNOS, (1), 15,15 g - *Nálezy IV*, č. 26.

Nové Zámky, okr. Nové Zámky, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 94.

Pezinok, okr. Pezinok, BVSSV, BVSSVMARVS, TITTO, COBROVOMARVS? - *Nálezy I*, č. 88; BIATEC, (1), 16,76 g, BVSSVMARVS, (1), 16,91 g, NONNOS, (2), 16,98 g, DEVIL, (1), 16,82 g - *Čambal/Budaj 2009a*, 197-200.

Reca, okr. Senec, (cca 40), BIATEC, BVSU, COBROVOMARVS, DEVIL, IANTVMARVS, NONNOS, TITTO, bez legendy + drachmy (cca 204), aj s leg. NONNOS; tetradrachma Thasos (2) - *Nálezy I*, č. 91.

Senec, okr. Senec, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 90.

Slovenský Grob, okr. Pezinok, BIATEC, (2), 16,731 g, 16,671 g, SONNON (1), 8,097 g - archív EK.

Sološnica, okr. Malacky, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 87.

Spiš, neznáme nálezisko, BIATEC, COISA - *Nálezy I*, č. 98.

Stupava, okr. Malacky, BIATEC (1); hromadný nález neurčitého obsahu - *Nálezy I*, č.81-82.

Trenčín, okr. Trenčín, BIATEC, (2?) - *Nálezy I*, č. 97.

Trnava, okr. Trnava, hromadný nález neurčitého obsahu - *Nálezy I*, č. 82.

Tvrdošovce, okr. Nové Zámky, BIATEC, (1) - *Nálezy I*, č. 93.

Zohor, okr. Malacky, COISA, (1), 16,50 g - *Nálezy I*, č. 83.

Neurčené slovenské nálezisko, BIATEC-1/3, (1), SONNON-1/3, (1) - *Nálezy I*, č. 99.

a/3 - bratislavské drachmy - typ Simmering (Paulsen 1933, č. 831-978), Ag

Abrahám, okr. Galanta,(1), 2,227 g - archív EK.

Bernolákovo, okr. Senec, (6?) - *Nálezy IV*, č. 5.

Blatné, okr. Senec, NONNOS, (1), 2,13 g - *Čambal 2011*, 107-108; *Budaj/Čambal 2014*, 225. K lokalite *Bartík et al. 2009*, 23, obr. 3.

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (4), 2,99 g, 2,04 g, 2,13 g, 1,98 g - archív EK, k nálezisku *Kolník/Mitáš 2012*.

Bratislava: Hajthova tehelňa, (1) - *Nálezy I*, č 77; **Hlavné námestie**, (2), 2,02 g, 2,20 g - *Nálezy IV*, č. 6; *Musilová/Lesák 1996b*, 207; *Kolníková 1996*, 12; **Námestie SNP (Tatrabanka)**, v hromadnom náleze (324, 11 NONNOS) - *Nálezy I*, č. 63;

Hrad, (2) - *Kolníková 1996*, 10, č. 2; (2) - *Lesák 2011*, 26, obr. 90; (15) - *Resutík 2011*, 47, obr. 68; *Resutík/Kolníková*, v tlači; (3) - *Musilová et al. 2015*, 256, 262; **Rudnayovo námestie**, (1) 1,81 g - *Nálezy IV*, č. 9; *Musilová/Kolníková 1990*, 248-249;

Vydrica, (6) - *Baxa/Kolníková 1992*, 139; *Nálezy IV*, 11; (4) 1,570g; 2,009g; 2,150g; 2,673 g - *Kolníková/Kovár 2010*, 69-70; **Zelená/Ventúrska ulica**, (1), 2,506 g - *Musilová/Lesák 1996*, 211; *Kolníková 1996*, 12, č. 7.

Bratislava-Devín, (2) 2,11 g, 2,23 g - *Nálezy IV*, č. 13; *Plachá/Kolníková 1990*, 241-247; (2) - *Harmadyová 2012*, 195.

Bratislava-Devínska Kobyla, (3), 2,01 g, 2,14 g, 2,46 g; (7), 1,41-1,75 g - *Budaj/Čambal 2016*, 274-277.

Bratislava-Jarovce, (3), NONNOS, 2,24 g, 2,29 g, 2,34 g - *Budaj/Čambal 2014*, 224-225.

Bratislava-Rača, (1), 2,3 g - *Nálezy IV*, č. 15; *Fiala 1996*, 215-216.

Bratislava-Rusovce, (3) - *Minarovičová 2002a*, 181; (2), 1,99 g, 2,33 g - *Panis 2004a*, 202.

Bratislava-Vajnory, (2), *Nálezy I*, č. 76; (1), NONNOS, 2,10 g - *Budaj/Čambal 2014*, 225.

Bratislava-okolie - *Nálezy I* č. 89.

Bratislava, bez lokalizácie, (1) - *Nálezy I*, č. 78.

Cífer-Pác, okr. Trnava (1) - *Nálezy III*, 13, č. 3.

Hamuliakovo, okr. Senec, (1), 2,18 g - archív EK.

Chorvátsky Grob, okr. Senec, Termál, (1), 2,211 g; Kolenó, za kanálom, (2) 1,767 g, 2,002 g; poloha? 1,675 g, 1,785 g, 1,825g, 1,887 g, 1,923 g, 1,951 g, 2,081 g, 2,200 g, 2,345 g - archív EK.

Iža, okr. Komárno, (1), *Nálezy III*, č. 4; (1) - archív EK.

Kežmarok, okr. Kežmarok, (1), 1,09 g - *Nálezy III*, č. 5.

Komárno-Velký Harčáš, okr. Komárno, (1) - *Paulsen 1933*, 110 - tu ako typ Tótfalu.

Modra - Sv. Jur, okr. Pezinok, (10), 2,14-2,35 g - *Kolníková 1990*, 249-253; *Nálezy IV*, č. 25.

Nová Dubnica-Velký Kolačín, okr. Ilava, (1), 2,23 g - *Kolníková 2003*, 233, č. 25.

Patince, okr. Komárno, (1) - archív EK.

Prievidza-Hradec, okr. Prievidza, (1), 2,52 g - *Nálezy III*, č. 6.

Reca, okr. Senec (204, v hromadnom náleze tetradrachmiem) - *Nálezy I*, č. 91.

Skalka nad Váhom, okr. Trenčín, (1) - archív EK.

Slovenský Grob, okr. Pezinok, (4), 1,92 g, 2,10 g, 2,16 g, 2,24 g. - *Čambal et al. 2011*, 108-111; (4) 1,725 g, 2,010 g, 2,062 g, 2,081 g - nepubl.; (1), 2,24 g - *Panis 2004b*, 193; (22), 1,70-2,47 g - *Budaj/Čambal 2014*, 210-211.

Smolenice, okr. Trnava, (1) - *Nálezy III*, č. 7.

Svätý Jur, okr. Pezinok, (1), 1,864 g - archív EK.

Šaľa, okr. Šaľa, (3), 2,00 g, 2,10 g, 2,32 g - *Nálezy I*, č. 100a.

Zohor, okr. Malacky, (2), 1,719 g, 1,992g.- *Elschek/Kolníková 2014*, 359.

a/4 - bratislavské oboly - typ Karlstein, Ag

Bratislava: Devín, (1), 0,38 g - *Plachá/Kolníková 1990*, 245, obr. 2: 1; *Nálezy IV*, č.13; (4) - *Fiala 2002*, 153, č 4, 6, 8, 9; **Hlavné námestie**, (11), 0,165-0,316 g - *Musilová/Lesák 1996*, 207-211; *Nálezy IV*, č. 6; **Hrad, nádvorie paláca** - hromadný nález - *Lesák 2016*, 56; *Vrtel, 2011*, 268; **stavba II** (1) - *Resutík/Kolníková*, v tlači; **plocha II** (1) - *Musilová*, nepubl.; **Námestie SNP, Tatrabanka**, (1), 0,21 g - *Nálezy I*, č. 63; **Pánska ul. 19-21**, (1) - *Nálezy IV*, č. 8; **Sedlárska ul.** (1) - *Nálezy IV*, č.10;

Uršulínska ul. (1), 0,388 g - *Musilová/Lesák 1996*, 212; **Zelená/Ventúrska ul.** (5), 0,191-0,317 g - *Musilová/Lesák 2016*, 211; **Vydrica** (3), 0,258 g, 2 zlepené, 0,515 g - *Baxa/Kolníková 1992*, 139; (6), 0,207-0,437 - *Kolníková/Kovár 2010*, 70-71.

Chorvátsky Grob, okr. Senec, (1), 0,360 g - archív EK.

Láb, okr. Malacky, (1), 0,403 g - archív EK.

Petrova Ves, okr. Skalica, (1) - archív EK.

Plavecké Podhradie-Pohanská, okr. Malacky (1), 0,493 g - archív EK.

Slovenská Nová Ves, okr. Trnava, (1), 0,206 g - archív EK.

B/II –SEVEROZÁPADNÉ SLOVENSKO, STREDNÉ A ČASŤ HORNÉHO POVAŽIA, mapa č. 6

b/1 - typ čachtický, Ag

Čachtice, okr. Nové Mesto nad Váhom, (10), 0,28-0,53 g - *Kolníková/Ručka 2013, 1-2, obr. 1.*

b/2 – typ trenčianskobohuslavický - varianty, Ag

Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, Malovecko, (cca 140) - *Kolníková 1998a, 18-30; Hájnica (1), 0,37 g - Bazovský/Kolníková 2011, 103.*

b/3 - typ lopatkovitý, Au

Beluša - Belušské Slatiny, okr. Púchov, Starkova skala, (1), 5,667 g - archív EK.

Dolná Súča, okr. Trenčín, (1) - archív EK.

Dolný Kubín-Velký Bysterec, okr. Dolný Kubín, Trniny, hromadný nález, 1879 (6) - *Čaplovič 1960, 185, 195, 201, tab. II: 1-6.*

Dolný Kubín, okr. Dolný Kubín, Bralo, hromadný nález (počet?) - archív EK.

Dubnica nad Váhom, okr. Ilava, (1) - archív EK.

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, (1), presekutý exemplár, pozlátený - archív EK.

Kolačno, okr. Partizánske, Michalov vrch, hromadný nález (33) – archív EK; *Kolníková 2003, 230, č. 13; Fröhlich 2015c, 18, pozn. 15.*

Lysica, okr. Žilina, Hôrka, (cca 30) v hromadnom (jednom či dvoch) náleze mincí divinského, veľkobysterského, nitrianskeho typu; k evidencii 16 ex., 4,818-5,414 g - archív EK.

Mošovce, okr. Turčianske Teplice, (1), 4,7112 g - *Soják/Kurpel 2013, 188.*

Nimnica, okr. Púchov, Holiž, (1), 7,186 g - *Kolníková 2003, 232, č. 19.*

Skalka nad Váhom, okr. Trenčín, Hochel, (9) - *Kolníková 2003, 231, č. 17; k lokalite Hanuliak 1998, 309-331.*

Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, Udrina, (1) - archív EK.

Stupné, okr. Považská Bystrica, Žeravica, (1), 5,42 g, - *Fröhlich 2016, 6-7, obr. 3: 3.*

Sučany, okr. Martin, (1?) - *Soják/Kurpel 2013, 188.*

Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, Malovecko, (1), 6,267 g - archív EK.

Udiča, okr. Považská Bystrica, Klapý, hromadný nález (55-57) - *Kolníková 2003, 232, č. 20.*

Udiča- Prosné, okr. Považská Bystrica, (1?), hromadný nález? - *Nálezy IV, č. 30; Kolníková 2003, 232-233, č. 21.*

Vrútky, okr. Martin, (16), 3, 5,03 g - archív EK.

Žilina-okolie, okr. Žilina, (1), 5,46 g - *Fröhlich 2015c, 18, č. 2.*

b/4 - typ so symbolom V, Au

Košeca-Nozdrovice, okr. Ilava, (1), 0,52 g - *Ručka 2012a, 57, tab. Ia, č. 4; (1), 0,271 g - Kolníková 1998b, 214, obr. 1: 2, tu ako Ag.*

Nimnica, okr. Púchov, Holiž?, (1), 0,58 g - *Budaj 2016, 284; (1), 0,285 g - Ručka 2012a, 57, tab. Ia, č. 2.*

Považská Bystrica, okr. Považská Bystrica, Malý Manín, (1), 0,59 g - *Budaj 2016, 284.*

b/5 - typ statérov s krúžkom, Au

Dolný Kubín-Velký Bysterec, okr. Dolný Kubín, Trniny, (5), 5,18-5,46 g - *Čaplovič 1960, 186, 195, 201, tab. II: 7-11.*

Udiča, okr. Považská Bystrica, Klapý, (1), 5,340 g - archív EK.

b/6 - typ divinský, Ag

Divinka, okr. Žilina, Veľký vrch, (1), 2,43 g - *Kolníková 2000, 82; Nálezy III, č. 26.*

Dolný Kubín, okr. Dolný Kubín, Tupá Skala, (1), 2,8 g - archív EK.

Košeca-Nozdrovice, okr. Ilava, Hradište, hradisko (8), 2,132-1,600 g - *Kolníková 1998b, 213-217; Kolníková 2000, 82; (1) - archív EK.*

Lysica, okr. Žilina, Hrádok, (3), 2,327 g, 1,942 g, 1,941 g - archív EK.

Považská Bystrica, okr. Považská Bystrica, Považský hrad, (1) - archív EK.

Skalka nad Váhom, okr. Trenčín, Hochel, (1), 2,213 g - archív EK.

Sučany, okr. Martin, Skala, (1), 2,196 g – archív EK. K lokalite *Hrubec 1961, 209-218.*

b/7 - typ nitriansky, Ag

Jasenica, okr. Považská Bystrica, Predná hôrka, (1), 9,985 g - *Pieta/Moravčík 1980, 169-172.*

Lysica, okr. Žilina, Hrádok, (10), 9,869-10,528 g, prerazba VBT - archív EK.

Nimnica, okr. Púchov, Holiš, (1), 10,1 g - archív EK.

Nitra?, okr. Nitra, (3), 9,97 g, 10,04 g, 10,24 g - *Dessewffy 1924, 121-122; Nálezy I, č. 49.*

Skalka nad Váhom, okr. Trenčín, Hochel, (1), 9,846 g, prerazba VBT - archív EK.

B/III - SEVEROZÁPADNÉ SLOVENSKO, MEDZI STREDNÝM POVAŽÍM, HORNÝM PONITRÍM A HORNÝM POŽITAVÍM, mapa č. 7

c/1 - typ tzv. slovenský, Ag

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (1), 6,56 g - archív EK.

Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, (1), drachma? - *Kolníková 2015c, 16.*

Topoľčany, okr. Topoľčany, (1), 10,5 g - *Ručka 2012, 132, tab. 2.*

Trnava, okr. Trnava, (1), 11,59 g - *Ručka 2012, 132, tab. 2.*

c/2 - typ s obojstranným zobrazením koňa, Ag

Iža, okr. Komárno, (2), 0,65 g, 0,77 g - archív EK.

Košeca-Tunežice, okr. Ilava (4?) - archív EK.

Martin – okolie, okr. Martin, (1), 0,644 g - archív EK.

Mojmírovce, okr. Nitra, (/1), osada LTC1, 0,795 g - k lokalite *Ruttkayová 2002, 171.*

Selec, okr. Trenčín, Hradisko (3), 0,692 g, 0,701 g, 0,724 g - archív EK.

Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, Udrina, (3) - *Kolníková 2015c, 16.*

Topoľčany, okr. Topoľčany, (2), 0,51 g, 0,85 g - *Ručka 2012b, 128, tab. 1, č. 1-2.*

Trenčín, okr. Trenčín, (?) - *Ručka 2012b, 129.*

Trenčianske Teplice, okr. Trenčín, (1), 0,69 g - *Ručka 2012b, 128, tab. 1, č. 5.*

Trnava, okr. Trnava, (2), 0,63 g, 0,79 g - *Ručka 2012b, 128, tab. 1, č. 4, 6.*

c/3 - typ s romboidom, Ag

Blatnica, okr. Martin, Rovná, (1), tetradrachma, polovica mince, 3,813 g - archív EK.

Dolné Vestenice, okr. Prievidza, Predný Rokoš, obol (1) - archív EK.

Kolačno, okr. Partizánske, Michalov vrch, tetradrachma (1), drachma (2), 3,665 g, 4,264 g - *Kolníková 2015c, 16, k lokalite Pieta 2008, 203.*

Košeca-Nozdrovce, okr. Ilava, Hradište, (1), 8,464 g - *Kolníková 1998b, 213-214, obr. 1: 4, tu ako typ Velem.*

Nimnica, okr. Púchov, Holiš, (1), 8,30 g - archív EK.

Nitrianske Rudno, okr. Prievidza, obol (1), 0,815 g - *Kolníková 2015c, 16.*

Prievidza, okr. Prievidza, Hradec, (1), cca 9 g - *Kolníková 2015c 16, k lokalite Bialeková/Pieta 1964, 447-462.*

Selec, okr. Trenčín, hradisko, obol (1), 0,691 g - archív EK.

Skalka nad Váhom, okr. Trenčín, (1), tetradrachma, 6,884g - archív EK.

Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, Udrina, tetradrachma (5), cca 9,777 g; obol (1) - *Kolníková 2015c, 16.*

Soblahov, okr. Trenčín, Ostrý vrch, obol (2), 0,825 g, 0,851 g - archív EK.

Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, tetradrachma, (3), 7,887 g, 8,145 g, 8,468 g - *Kolníková 1998a, 31, 35, obr. 6: 5, 7, tu ako typ Velem.*

Trenčianske Mitice, okr. Trenčín, Ostrý vrch, (1) - archív EK.

Udiča, okr. Považská Bystrica, Klapy, (1), didrachma, 4,657g - archív EK.

B/IV - SEVERNÉ, SEVEROVÝCHODNÉ A VÝCHODNE SLOVENSKO, HORNÉ POVAŽIE, SPIŠ, VÝCHODO-SLOVENSKÁ NÍŽINA, mapa č. 8

d/1 - typ veľkobysterský, Ag

Bohunice, okr. Levice, (1) VBT? - *Nálezy I, č. 43.*

Bratislava-Židovská ulica, okr. Bratislava (1) - *Nálezy IV, č. 12 (sekundárny nález - Daňová et al. 2010).*

Cífer-Pác, okr. Trnava, (1) VBT? - *Nálezy IV, č. 18.*

Dolný Kubín-Veľký Bysterec, okr. Dolný Kubín, 1. hromadný nález 1879, (17) - *Čaplovič 1960, 195, Nálezy I, č. 3; 2 hromadný nález 1985, (7) - Pieta/Kolníková 1986, 383-408, Nálezy IV, č. 20.*

Dubnica nad Váhom, okr. Ilava, (1), 10,88 g - archív EK.

Folkušová, okr. Martin, hromadný nález (74) - archív EK.

Hrabušice, okr. Spišská Nová Ves, (1), 5,6 g - *Kolníková 2004b, 22, 41.*

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, tetradrachma (11), didrachma (7), z toho 1 TAC - *Kolníková 2004b, 41; Kolníková/Vizdal 2004, 190-193; tetradrachma (1) - Soják 2011, 111-113; didrachma (4), jedna s nápisom - Soják 2012, 3-4; tetradrachma (10), didrachma (15) - Soják 2015, 23-27; hromadný nález cca tisíc tetradrachiem - Fröhlich 2015b, 118.*

Kežmarok, okr. Kežmarok, tetradrachma, (3), 10,06 g, 10,8 g, didrachma, (1), 5,31 g - *Nálezy I*, č. 34; *Nálezy III*, č. 11.

Komárno, okr. Komárno, hromadný nález drobných Ag mincí (*typ Paulsen 1933, 658, 662, 664*) a (1) veľkobysterskej tetradrachmy, 10,5 g - *Nálezy IV*, č. 21.

Košeca-Nozdrovica, okr. Ilava, Hradište, (2), 9,235 g, 10,081 g - *Kolníková 1998b, 213*.

Levoča, okr. Levoča, (2), 10,02 g, 10,65 g - *Nálezy I*, č. 35.

Likavka, okr. Ružomberok, hromadný nález (11), 8,62-9,90 g - *Hlinka/Hoššo 1980, 99-109; Nálezy IV*, č. 22.

Liptovská Sielnica-Liptovská Mara, okr. Liptovský Mikuláš, (7), tetradrachma, 8,10-10,46 g, (12) Ag didrachma, 4,40-6,69 g, (5), Ae didrachma, 4,10-4,73 g - *Nálezy IV*, č. 23.

Lučenec-okolie, okr. Lučenec, (1) - archív EK.

Lysica, okr. Žilina, Hôrka alebo Lysica, v katastri obcí Zázrivá-Istebné-Párnica, okr. Dolný Kubín - informácia O. Šedo), dva? hromadné nálezy, v prvom údajne 15 Ag mincí, typy veľkobysterský, divinský, nitriansky, lopatkovitý; v druhom 60 mincí, typy nitriansky, divinský, lopatkovitý. Jednotlivo objavené typy nitriansky (2), lopatkovitý a iné Au mince (4) - archív EK.

Mošovce, okr. Turčianske Teplice, (1 VBT?) - *Nálezy I*, č. 42.

Nimnica, okr. Púchov, (počet?) - *Kolníková 2003, 232*.

Pohorelá, okr. Brezno (1) - *Nálezy I*, č. 3,

Priechod, okr. Banská Bystrica, (1) - *Kvietok 2015, 180, 190, tab. VII: 24a-b*.

Púchov, okr. Púchov, (1) - *Nálezy I*, č. 38.

Spišská Belá, okr. Kežmarok, (počet?) - *Nálezy I*, č. 37.

Spišské Podhradie, okr. Levoča, (1), 4,34 g - *Nálezy III*, č. 13.

Spišský Hrhov, okr. Levoča, (1) - archív EK.

Sučany, okr. Martin, (1 VBT?) - *Nálezy I*, č. 41.

Turík, okr. Ružomberok, (1), 10,608 g - archív EK, k lokalite *Struhár 2001, 197*.

Udiča-Klapy, okr. Považská Bystrica, (1), didrachma - archív EK.

Vrútky, okr. Martin, (3) - archív EK.

Zemplín, okr. Trebišov, (1) - *Nálezy IV*, č. 37; k lokalite *Lamiová-Schmiedlová 1984, 105-111*.

Zemplínska stolica bývalá, (1), 10,51 g - *Dessewffy 1910, č. 1191; Nálezy I*, č. 40.

Žilina-Rochovica, (60) hromadný nález - *Kolníková/Kolník 2004, 1-34*.

Žilina-Straník, (12), hromadný nález - *Čambal/Budaj 2016, 11-35*.

d/2 - typ liptovskomarský, Cu

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad (3) - *Kolníková/Vizdal 2004, č. 18, 20, 21*; (1), 5,240 g - archív EK.

Liptovská Sielnica-Liptovská Mara, okr. Liptovský Mikuláš (24), 5,63-1,55 g - *Pieta 1996, 75-78; Kolníková 2004b, 26-27; Nálezy IV*, č. 23.

Nová Dubnica-Velký Kolačín, okr. Ilava (1), 4,943 g - *Kolníková 2004b, 27*.

Slovenský Grob, okr. Pezinok (1) 5,41 g - *Budaj/Čambal 2013*.

Svätý Jur, okr. Pezinok (1) - *Budaj/Čambal 2013*.

Žehra-Spišský hrad, okr. Spišská Nová Ves, (2), 4,04g, 3,23 g - *Kolníková 2004b, 27*.

d/3 - typ spišský, Ag

Demänovská Dolina, jaskyňa v Sokole, okr. Liptovský Mikuláš - *Soják/Struhár 2014, 7-8, obr. 4*.

Dolný Kubín-Velký Bysterec, (21), hromadný nález II - *Pieta/Kolníková 1986*.

Hrabušice, okr. Spišská Nová Ves, (11) - *Kolníková 2004b, 22-26*.

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, (1) - *Kolníková/Vizdal 2004, č. 17*.

Liptovská Sielnica-Liptovská Mara, okr. Liptovský Mikuláš, (1), 2,537 g - *Kolníková 2004b, 25; Nálezy IV*, č. 20.

Liptovský Ján, okr. Liptovský Mikuláš, (1), variant s lýrovitou symbolikou, 2,37g - archív EK.

Spišská Nová Ves, okr. Spišská Nová Ves, (1) - *Nálezy I*, č. 111.

Sučany, okr. Martin, Skala, (1), 5,41 g - *Fröhlich 2015b*; (1), 1,966 g - archív EK. K lokalite *Hrubec 1961, 209*.

Žehra - Spišský hrad, okr. Spišská Nová Ves, (2), 1,21 g, 1,07 g - *Kolníková 2004b, 25*.

d/4 - typ hrabušický, Ag

Hrabušice, okr. Spišská Nová Ves, (12), 2,51-1,40 g - *Kolníková 2004b, 28-29*.

Spišská Nová Ves, okr. Spišská Nová Ves, (1) - *Nálezy I*, č. 33.

d/5 - typ folkušovský, Ag

Folkušová, okr. Martin (5?), v hromadnom náleze veľkobysterských tetradrachmiem, 2,434 g, 2,846 g - *Kolníková 2004b, 29*.

d/6 - spišské napodobeniny eraviských mincí, Ag

Hrabušice, okr. Spišská Nová Ves, (17), typ *Torbágyi 1984, B/3b, C/9g, C/11i* + nové varianty - *Kolníková 2005, 74, č. 3, 77-78, Abb. 2: 13-14.*
Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, (1), 0,995g, typ *Torbágyi 1984, C/11i* - *Kolníková 2005, 74, č. 4, 78, Abb. 2: 6.*
Košeca-Nozdrovica, okr. Ilava, (1), 3,131g, typ *Torbágyi 1984, C/5c* - *Kolníková 2005, 74, č. 5, 77, Abb. 2: 1.*
Likavka, okr. Ružomberok, (1), 1,033g, typ *Torbágyi 1984, C/11i*, *Kolníková 2005, 75, č. 7, 78.*
Liptovské Matiašovce, okr. Liptovský Mikuláš, jaskyňa Dúpnica, (1), 1,530g, *Torbágyi, typ C - Soják/Struhár 2014, 5, 6, obr. 2.*
Spišské Podhradie, okr. Levoča, (1) - archív EK; (1), 2,28 g, *Soják/Kolníková, v tlači.*

d/7 - typ zemplínsky, Ag

Dolný Kubín-Velký Bysterec, okr. Dolný Kubín, (1) 2,09 g, v 1. hromadnom náleze veľkobysterských tetradrachiem - *Čaplovič 1960, 186, tab. III: 18* ; *Nálezy I, č. 31*; (1) 1,20 g, v 2. hromadnom náleze - *Pieta/Kolníková 1986, 396, obr. 11, 12(20); Nálezy IV, č. 20.*
Hrabušice, okr. Spišská Nová Ves (2) - *Kolníková 2003, 238, č. 44.*
Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, 2,370-0,609 g - *Kolníková/Vizdal 2004, 191-190*; (1), 1,79 g - *Soják 2012, 4-5.*
Liptovská Sielnica-Liptovská Mara, okr. Liptovský Mikuláš, (5), 2,10-1,15 g - *Kolníková 2003, 236, č. 40.*
Nová Dubnica-Velký Kolačín, okr. Ilava, (1), 1,651 g - *Kolníková 2003, 233, č. 25.*
Obišovce-Stráža, okr. Košice-okolie, (1), 2,54 g - *Kolníková 2003, 238, č. 48.*
Priechod, okr. Banská Bystrica, (1) - *Kvietok 2015, 180, 190, tab. VII: 28.*
Spišská Nová Ves, okr. Spišská Nová Ves, (1) - *Kolníková 1983, 155.*
Zemplín, okr. Trebišov, (4), 2,03-0,60 g - *Kolníková 1983, 158-159; Lamiová-Schmiedlová 1984, 105-111.*
Zemplínska župa bývalá, (1) - *Nálezy I, č. 54.*

Príloha 3

Cudzie mince v laténskom osídlení Slovenska. mapa č. 2

I. OBLASTI VEĽKÉHO GRÉCKA (prehľad *Soják/Kolníková 2017*)

Beluša, okr. Púchov, (1), Ag, Illýria, Apollónia alebo Dyrhachium (1. stor. pred n. l).
Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (6), Ae, Ag, Thessalia, Pherae, tyran Alexander (369-357); Macedonia, Alexander I. (336-323); Kassander (316-297); mesto Thessalonica (187-31); Euboia (196-146); Illýria, Apollónia (80/70-40).
Borský Mikuláš, okr. Senica, (1), Ae, Egypt, Ptolemaios II. (286-246).
Bratislava-mesto, (1), Ae, Kréta, Rhaucus (300-166)
Bratislava-Hrad, (1), Ag, Illýria, Dyrhachium (1. stor. pred n. l).
Bratislava-Devín, (2), Ag, Lucania, Heraclea (4. stor. pred n. l.); Sicília, Syrakúzy, Hieron II. (275-216).
Bratislava-Dúbravka, (1), Ag?, Caria, Rhodos (4. stor. pred n. l.).
Bratislava-Vajnory, (1), Ag, Thracia, Thasos (2. stor. pred n. l.).
Bratislava-okolie, (3), Ag, Macedónia, Filip II. (359-336).
Bratislava-širšie okolie, (7), Ae, Macedónia, Filip II. (359-336); Alexander III. (336-323); Amphipolis (2. stor.); Troas, Abydos (4.-3. stor.); Troas, Birytis (4. stor.); Arkadia, Kleitor (360-350); Aeolis, Elaea (4-3. stor.).
Dolný Kubín-Velký Bysterec, okr. Dolný Kubín, (2 a viac), Ag, Macedonia, Filip II. (359-336); Alexander III. (336-323); Thasos (2. stor.).
Farná, okr. Levice, (1), Ae, Aeolis, Elaea (4. stor.).
Igram-Kaplná, okr. Senec, (1), Macedonia, Alexander III. (336-323).
Kamenica nad Hronom, okr. Nové Zámky, (2), Ae, Macedonia, Demetrios Poliorketes (306-293); Egypt, Ptolemaios VIII. (146-116).
Kosihy nad Ipľom, okr. Veľký Krtíš, (1), Ae?, Corcyra (229-48).
Košolná, okr. Trnava, (2), Ag, Caria, Hecatombos (395-377); Macedonia, Alexander III. (336-323).
Krpelany, okr. Martin, (1), Ae, Epirus, Epirote (238-168).
Kurima, okr. Bardejov, (1), Au, Macedonia, Alexander III. (336-323).
Levice-Horša, okr. Levice, (2), Ag, Macedonia, Filip II. (359-336), (originál alebo napodobenina?).
Levoča, okr. Levoča, (1), Thasos (2. stor.).
Malé Kosihy, okr. Nové Zámky, (1), Ae?, Sicília, Syrakúzy (po 212 pred n. l.).
Malé Leváre, okr. Malacky, (1), Ag?, Thracia, Thasos (411-405).
Mužľa, okr. Nové Zámky, (1), Ae, Sicília, Syrakúzy (pred 241 pred n. l.).
Nitra-Krškany?, okr. Nitra?, (1), Ag, Macedonia, Alexander III. (336-323).
Nitrianska Blatnica-Vozokany, okr. Topoľčany, (1), Ae?, Egypt-Ptolemaiovcí?

Nové Mesto nad Váhom, okr. Nové Mesto nad Váhom, (1), Ag, Illýria, Apollonia (1.stor. pred n. l.).
Plešivec, okr. Rožňava, (1), Ag?, Korint (500-431).
Púchov-okolie, okr. Púchov, (1), Au, Macedonia, Alexander III. (336-323).
Reca, okr. Senec, (1), Ag, Thasos (po 180), v hromadnom náleze bratislavských tetradrachiem.
Senec, okr. Senec, (1), Ae, Naxos (cca 300).
Slovenský Grob, okr. Pezinok, (1), Ag, Thracia, Ainos, Antiadas (453-451).
Smižany-Spišská Nová Ves, okr. Spišská Nová Ves, (1), Ae, Thracia, Lemnos, Hephaestia (cca 300 pred n. l.).
Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, (1), Illýria, Apollonia (1.stor. pred n. l.).
Veľká Lomnica, okr. Kežmarok, (2), Au, Macedonia, Alexander III. (336-323); Thracia, Lysimachos (323-281).
Zálabá, okr. Levice, (1), Ae, Ionia, Smyrna (150-140).

II. OBLASŤ MORAVSKÝCH A ČESKÝCH KELTOV - BÓJOVIA

Blatné, okr. Senec, obol, (2), z toho (1) 0,77 g, typ Roseldorf/Němčice, var. Ad; 1/24-statéra, typ Athena Alkidemos - *Budaj 2015*, 6.
Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (1), 1/3-statéra, typ Athena Alkidemos, 1,01 g, subaerat - typ Paulsen 1933, 78; (3), obol, typ Roseldorf/Němčice, var. B 0,84 g, var. Bf 0,73 g, var. ? 0,82 g - archív EK.
Borský Mikuláš, okr. Senica, (4), obol, typ Roseldorf/Němčice, var. Aa 0,95 g, var. Aa, 0,61 g, var. B, 0,76 g, var. B1, 0,61 - archív EK.
Borský Svätý Jur, okr. Senica, (1), 1/8 statéra, 0,37g- typ Paulsen 1933, č. 556.; Hrušky, (1), obol, typ Roseldorf/Němčice, var. Bk? 0,68 g - archív EK.
Bratislava-Devín, okr. Bratislava, (2), 1/8-statéra, typ Athena Alkidemos - *Fiala 2002*, 152; *Harmadyová 2012*, 195.
Bratislava-Devínska Kobyla, okr. Bratislava, typ Roseldorf/Němčice, var. Bc, 0,66 g - *Budaj/Čambal 2016*, 274.
Bratislava-Devínska Nová Ves, okr. Bratislava, (1), 1/3-statéra, typ hlava/kľachiaca postava - Paulsen 1933, č. 243 - *Kras-kovská 1947*, tab. 38: 1; *Nálezy I*, č. 14, tu nesprávne ako typ Athena Alkidemos.
Bratislava-Jarovce, okr. Bratislava, (1), 1/3-statéra, 2,78 g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, č. 70; *Čambal/Budaj 2009b*, 3-4, obr. 1.
Dolné Vestenice, okr. Prievidza, (1), 1/3-statéra, 2,673g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, č. 84 - archív EK..
Dolný Kubín, okr. Dolný Kubín, (1), typ s hrboľmi - Paulsen 1933, č. 259-260 - *Nálezy I*, č. 17.
Holíč, okr. Skalica, (1), 1/3-statéra?, typ Athena Alkidemos; (1), typ Roseldorf/Němčice, var. Aa - archív EK.
Horná Mariková, okr. Považská Bystrica, (2), statér, 7,128 g, 17,3 mm, 1/3-statéra, 2,075 g, 10,6 mm, typ hlava en face/ torques - Paulsen 1933, č. 223 - archív EK.
Horné Orešany, okr. Trnava, (16), z toho statér (1), 8,06 g, 1/3-statéra (4), 2,65 g, 2,66 g, 1,21 g - subaerat, (2) 1/8-statéra, 0,96 g, 0,96 g; (10) 1/24-statéra, 0,30-0,34 g - typy Athena Alkidemos - Paulsen 89, 91, 117, 158 - *Fröhlich 2013a*, 11-13.
Hrhov, okr. Rožňava, v hromadnom náleze, (2) statér 8,33 g, 8,35 g; (2) 1/3-statéra 2,80 g, 2,76 g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 48-54, 80-81 - *Fröhlich 2017*, 23, č. 1-2; 25, č. 4-5 .
Kežmarok, okr. Kežmarok, (1) statér 7,79 g, typ mušlovitý - Paulsen 303-304 - *Nálezy III*, č. 17.
Košolná, okr. Trnava, (1)1/8-staéra? 0,50 g, typ Athena Alkidemos, subaerat - archív EK. **Kuklov**, okr. Senica, (1) obol, typ Roseldorf/Němčice, var. Bj?, 0,65 g - archív EK.
Levice, okr. Levice (5) statér, 8,00-8,11 g, typ s hrboľmi - Paulsen 1933, č. 259-260, v hromadnom náleze 126 tetradrachiem levického typu - *Nálezy I*, č. 29.
Lozorno, okr. Malacky, (1) obol 0,957 g, typ Roseldorf/Němčice, var. A - archív EK.
Malacky, okr. Malacky, (1) statér 8,105 g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, 58 - *Kamhalová 1996*, 214-215.
Nitra-Štitáre, okr. Nitra, Žibrica, (1) statér 7 g, typ s hrboľmi - Paulsen 1933, č. 259-260 - *Kolníková 2015c*, 15.
Nová Dubnica-Veľký Kolačín, okr. Ilava, Markovica, (1) statér 3,89 g, subaerat, prevrtaný, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, 56-58 - *Fröhlich 2015c*, 14-15.
Plavecké Podhradie, okr. Malacky, Pohanská, (1) statér 7 g, typ Athena Alkidemos - informácia J. Hunka a M. Čurný; (1) 1/24-statéra 0,26 g, typ Athena Alkidemos; (1) obol 0,48 g, typ Roseldorf/Němčice, var. Bc - *Fröhlich 2012a*, 66-68.
Podhradie-Úhrad, okr. Topoľčany, (2) statér 7,974 g, 8,08 g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, 48, 56; (1) 1/3-statéra 1,160 g, typ Athena Alkidemos, subaerat; (9) obol, typ Roseldorf/Němčice, var. Aa, 0,968 g, var. Ab, 0,933 g, 0,616 g, var. B1, 0,599-0,933 g - *Kamhalová/Kolníková 1998*, 216, 218, 220, obr. 1: 2-10.
Pružina, okr. Považská Bystrica, Michalov vrch, (5) tetradrachma, typ Niké, údajne v hromadnom náleze šperkov (2 bronzové nákrčníky, 3 bronzové náramky) - *Pieta 2008*, 205.
Púchov-okolie, okr. Púchov, (4) 1/3-statéra, 1,980 g, 9,6-13 mm, typ hlava en face/ torques - Paulsen 1933, č. 223 - archív EK.
Radimov, okr. Skalica, (1) obol 0,931 g, typ Roseldorf/Němčice, var. A - archív EK.
Slatina nad Bebravou, okr. Bánovce nad Bebravou, Udrina, (1) 1/8 statéra, typ Athena Alkidemos, 1,006 g - archív EK.
Smolenice, okr. Trnava, Molpír, (2) obol, typ Roseldorf/Němčice, var. Bc, 0,60 g, var. ?, 0,64 g - *Minarovičová 1998*, 221; *Čambal 2016*, 12, 14, obr. 3.

Soblahov, okr. Trenčín, (1) 1/8-statéra, 1,007 g, typ Athena Alkidemos? - archív EK.

Spišská Nová Ves, okr. Spišská Nová Ves, (2) 1/24-statéra, 0,31 g, 0,33 g - typ Paulsen 1933 151-160 - *Nálezy I. č. 16.*

Stupava, okr. Malacky, (1) 1/3-statéra, 2,62 g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, č. 82 - *Nálezy I, č. 13.*

Suchohrad, okr. Malacky, Karolov majer, (1) obol, typ Roseldorf/Němčice, var. B2, 0,85 g; (1) obol, typ Staré Hradisko, 0,45 g - archív EK.

Šaštín-Stráže, okr. Senica, Za benzínkou, smer Senica, (1), obol, typ Staré Hradisko, 0,47 g - archív EK.

Trenčín, okr. Trenčín, (1) 1/3-statéra, typ Athena Alkidemos - *Nešporová 1979, 36; Nálezy IV, č. 33.*

Trnava-okolie, okr. Trnava, (1) 1/3-statéra, 2,78 g, typ Athena Alkidemos - *Čambal/Budaj 2009b, 3-5; (5) obol, typ Roseldorf/Němčice, var. Aa, B, B1, 0,64-0,94 g - Minarovičová 2002b, 180-181; Budaj/Čambal 2017b, 5-7.*

Tvrdošovce, okr. Nové Zámky, (1) statér, 8,002 g, typ Athena Alkidemos - Paulsen 48-50 - *Nálezy I, č. 12.*

Udiča-Prosné, okr. Považská Bystrica, (1) 1/24-statéra, 0,13 g - typ Paulsen 161-164 - *Kolníková 1975, 60, č. 20; Nálezy III, č. 19.*

Veľký Biel, okr. Senec, (12-13) 1/8-statéra, typ Athena Alkidemos - Paulsen 1933, 112-120 - *Nálezy I, č. 15.*

Vyšný Kubín, okr. Dolný Kubín, Skalka, (2) statér 7,92 g, 7,93 g, typ s hrboľmi - *Čaplovič 1960, 188, 195, obr. 5; Nálezy I, č. 11.*

Závod, okr. Malacky, (1) 1/24-statéra, 0,27 g - typ Paulsen 154 - archív EK.

Zbehy, okr. Nitra, (1) statér, 8,02 g, typ Niké - Paulsen 1933, č. 55 - *Nálezy I, č. 10.*

Zlaté Moravce, okr. Zlaté Moravce, (1) statér 7,98 g, typ s hrboľmi - *Nálezy III, č. 18.*

Zohor, okr. Malacky, (5) obol, typ Roseldorf/Němčice, var. A, 0,95 g, var. Aa, 0,636 g, var. B1, 0,69 g, var. Bc, 0,593 g, var. ?, 0,861 g - *Elschek/Kolníková 2016, 182.*

Juhozápadné Slovensko, (2) 1/24-statéra, typ Athena Alkidemos, 0,25 g, 0,31 g - archív EK.

III. OBLASŤ RAKÚSKA - NORIKOVIA

Blatné, okr. Senec, (1) obol, typ Magdalensberg - *Militký 2015, 142.*

Bratislava-Devín, okr. Bratislava, (1) tetradrachma NEMET); (1) obol, typ Magdalensberg - *Fiala 2002, 153, č. 10.*

Bratislava-Hlavné námestie, okr. Bratislava, (1) tetradrachma COPPO, 9,359 g - *Kolníková 1996, 11-12, 15, 23, obr. 2, 1.*

Bratislava-Hrad, okr. Bratislava, hromadný nález, (1) tetradrachma ADNAMATI, 9,7g, (38) obol, typ Eis/Magdalensberg, 0,53-0,77 g - *Kolníková 1996, 14-16, 23, obr. 2, 26-28, obr. 3-5.*

Radimov, okr. Skalica, Padelky, (1) obol, typ Magdalensberg, 0,658 g - *Kolníková 2015d, 170.*

IV. OBLASŤ SLOVINSKA - TAURISKOVIA

Blatné, okr. Senec, (1) tetradrachma, 6,08 g, typ Đurđevac - Göbl 1973b, tab. 29 - archív EK.

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (2) tetradrachma, 8,44 g; 9,78 g, typ Đurđevac - Göbl 1973b, tab. 29 - archív EK.

Bratislava-Devín, okr. Bratislava, (1) tetradrachma, typ s hlavou en face - Göbl 1973b, tab. 31, č. 20, 9,13 g - *Plachá/Kolníková 1990, 241-243, obr. 1: 2, obr. 2: 2; (1) tetradrachma, typ Đurđevac - Göbl 1973b, tab. 29 - Fiala 2002, 152.*

Bratislava-Rusovce, okr. Bratislava, (1) tetradrachma, typ Đurđevac, 8,98 g - Göbl 1973b, tab. 29: 105 - *Bazovský/Kolníková 2011, 103.*

Podhradie-Úhrad, okr. Topoľčany, (1) obol, 0,823 g, typ „s okom“ - Göbl 1973, tab. 36, č. 84a/163Z - *Kamhalová/Kolníková 1998, 218.*

Zohor, okr. Bratislava, (1) tetradrachma 7,917 g, typ Đurđevac - Göbl 1973, tab. 28, č. 73-78 - *Elschek/Kolníková 1996a, 214.*

Juhozápadné Slovensko, (2) tetradrachma 8,74 g, 9,07 g, typ Đurđevac - Göbl 1973, tab. 28, č. 73-78 - archív EK.

V. OBLASŤ MAĎARSKA - PANÓNSKI KELTI

Bátovce, okr. Levice, (1) tetradrachma, typ „s trojzubcom a triskelesom“ - Pink 1974, č. 415, v hromadnom náleze tetradrachmiem bátovského typu - *Fröhlich 2013b, 10.*

Bernolákovo, okr. Senec, (1) tetradrachma, typ Kapos, 10,81 g - Pink 1974, č. 484 - *Bazovský/Kolníková 2011, 103.*

Blatné, okr. Senec, (1) drachma, typ Kapos, 3,18 g - Pink 1974, č. 494 - *Bazovský/Kolníková 2011, 103.*

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (5) drachma, typ Kapos, 5,17-1,80 g - Pink 1974, č. 503-509; (1), tetradrachma 6,7 g, typ Velem - Pink 1974, č. 472; (1) obol, typ Athena Alkidemos, 0,90g; (1), denár Eraviskov, 2,94g, typ Torbágyi 1984, F/2b - archív EK.

Borský Svätý Jur, okr. Senica, (6), drachma, obol, 1,30-2,33g; (1) tetradrachma 9,19g, typ Kapos; (1), typ Velem, 8,75g - Pink 1974, č. 478; (1), obol, typ Athena Alkidemos, 0,89g - archív EK.

Bratislava-Devín, okr. Bratislava, (1), typ Kapos - *Fiala 2002, 152, č. 3*; hromadný nález, (70), denár, Eraviskovia, typ Torbágyi 1984, B/7e, C/3c-d, C/4d-5d, C/6e, C/10h, C/11i, C/12i, C/13i, Azali, G/1, bez označenia, B/1b-2b, B/7f, B/9h, B/10-110f, D/2a, E/3, F/1-2b; kvináre (4 ex.) - *Plachá/Fiala 1998, 204-207.*

Bratislava-Devínska Nová Ves, okr. Bratislava, (1) tetradrachma, typ „s audoleonským monogramom“ (Zichyújfalu) - Pink 1974, č. 429-432; (1) drachma, typ Kapos, 2,505g - *Elschek/Kolníková 1996a*, 213; *Nálezy I*, č. 26.

Bratislava, Elektrárnska ul., č. 18, okr. Bratislava, (1) tetradrachma, typ „s jazdcom v helme“ - Pink 1974, č. 408, 11,35 g - *Nálezy III*, č. 21.

Bratislava, Mudroňova ul., okr. Bratislava, (1) drachma, typ Kapos, 3,95 g - *Bazovský/Kolníková 2011*, 103.

Cífer-Pác, okr. Trnava, (1), denár Eraviskov, 1,42g (fragment), typ Torbágyi 1984, F/2c - informácia J. Rajtár.

Hont, župa, (1) tetradrachma - *Pink 1974*, 68, č. 409.

Horné Orešany, okr. Trnava, (2) obol, typ Athena Alkidemos, 0,75g, 0,81g - archív EK.

Hrhov, okr. Rožňava, tetradrachmy v hromadnom náleze (10), typ „s trojuholníkovým symbolom“ - Pink 1974, č. 413, 13,48-13,80 g; (19), typ s „Y na postamente“, 13,46-13,88 g - Pink 1974, č. 422; (68), typ „s audoleonským monogramom (Zichyújfalu), 13,29-13,85 g - Pink 1974, č. 429-432 - *Fröhlich 2017a*, č. 9-27, 28-95, 96-105.

Hrnčiarovce nad Parnou, okr. Trnava, (2) tetradrachma, typ Lapujtó, 10,63 g, 11,30 g - Pink 1974, č. 366-372 - archív EK.

Hubina, okr. Piešťany, Hradište, (1), typ Kapos - *Bača/Krupa 1999*, 21; *Bača et al. 2002*, 12.

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad (1) tetradrachma, typ „s Y na postamente“, 12,040 g - Pink 1974, č. 422; (1) tetradrachma, typ Lapujtó, 11,637 g - Pink 1974, č. 367; (1) tetradrachma, typ Óhuta - Kolníková/Vizdal 2004, 191.

Komárno, okr. Komárno, (1) obol, typ Athena Alkidemos - archív EK.

Komárno-Velký Harčáš, okr. Komárno, (1) drachma, typ Tótfalu - Paulsen 1933, č. 1064 - *Nálezy I*, č. 59.

Košice-okolie, okr. Košice, (1), drachma, typ Tótfalu - Paulsen 1933, č. 994 - archív EK.

Košolná, okr. Trnava, (19), tetradrachma, drachma, obol, typ Kapos, 9,62g, 8,65g, 1,67-2,84g; hromadný nález denárov Eraviskov - archív EK.

Kotmanová-Pohanský vrch, okr. Lučenec, (1) tetradrachma, typ s „Y na postamente“, 12,714 g - Pink 1974, č. 422 - *Fröhlich 2013b*, č. 1.

Krnča, okr. Topoľčany, (1) tetradrachma, typ „s triskelesom pod koňom“, 12,659 g - Pink 1974, č. 434; (1) tetradrachma, typ „s jazdcom s vrkočom“ - Mászlonypuszta - Pink 1974, č. 436-439 - archív EK.

Lučenec-okolie, okr. Lučenec, (1) tetradrachma, typ Lapujtó - Pink 1974, č. 366-372 - archív EK.

Malacky, okr. Malacky, (1) tetradrachma, typ „jazdec s vrkočom“ (Mászlonypuszta) - Pink 1974, č. 436-439 - *Nálezy I*, č. 50.

Matiašovce, okr. Kežmarok, (1), denár Eraviskov, typ ? - *Nálezy I*, č. 103.

Modra-Svätý Jur, okr. Pezinok, v hromadnom náleze (11) bratislavských drachiem typu Simmering, (1) obol typ Kapos, 1,52 g - *Nálezy IV*, č. 25; Kolníková 1990, 249-253.

Nimnica, okr. Púchov, údajne väčší hromadný nález denárov Eraviskov - *Kolníková 2005*, 75, č. 8.

Nitra, okr. Nitra, Martinský vrch, (1) obol, typ Athena Alkidemos, 0,967 g - *Kolníková 1963,129-133; Kolníková 1964a*, 397.

Nitra-okolie, okr. Nitra, (1) tetradrachma, typ Lapujtó - Pink 1974, č. 366-372 - *Nálezy IV*, č. 27.

Nové Zámky-okolie?, okr. Nové Zámky, hromadný nález tetradrachmiem (310), typ Kapos, 9,004-2,934 g, subaeraty, poškodené - *Kamhalová/Kolníková 1998b*, 210-212; *Kolníková 1999*, 85-106.

Pavlice-Voderady, okr. Trnava, (1) tetradrachma, typ „s triskelesom pod koňom“, 13,09g - Pink 1974, č. 434 - archív EK.

Prešov, okr. Prešov, Pod Bikošom, (1) tetradrachma, typ Óhuta, 10,15g - *Tomášová/Kolníková 1992*, 136-138.

Rajecká Lesná-Trstená, okr. Žilina, (cca 100), hromadný nález denárov Eraviskov, zachované 2 denáre - typ Torbágyi 1984, C/3c-d - *Nálezy I*, č. 102; *Kolníková 2005*, 75, č. 9, 77.

Spišský Hrhov, okr. Spišská Nová Ves, (1) tetradrachma, typ „s triskelesom pod koňom“, 13,20 g - Pink 1974, č. 434 - *Nálezy I*, č. 7.

Šarišské Michaľany, okr. Sabinov, (1) tetradrachma, typ Lapujtó - Pink 1974, č. 366-372 - *Nálezy IV*, č. 31.

Štúrovo-Obid, okr. Štúrovo, (1) tetradrachma, typ Kapos - Pink 1974, 104, tu Ebed - *Nálezy IV*, č. 28.

Šumiac-Červená Skala, okr. Banská Bystrica, (1) tetradrachma, typ Kapos - Pink 1974, 114, tu Vereskő - *Nálezy IV*, č. 32.

Trenčín-okolie, okr. Trenčín, (1) obol, typ Athena Alkidemos, 0,75 g - archív EK.

Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, Hájnica, (1) tetradrachma, typ Kapos, 8,8 g - *Bazovský/Kolníková 2011*, 103.

Velký Šariš, okr. Prešov, (1) štvrtá drachma, typ „s W pred koňom“, 2,98 g - Pink 1974, č. 412 - *Tomášová/Kolníková 1998a*, 194-195.

Vráble, okr. Nitra, (cca 22), hromadný nález, neznámy obsah - *Kolníková 2005*, 76.

Žilina, okr. Žilina, (7?), denáre, typy Torbágyi 1984, C/3c, C/4d, C/5c, D/2c, E/2. Pravdepodobne súčasť hromadného nálezu z Rajeckej Lesnej-Trstenej - *Kolníková 2005*, 76, č. 11, 77-78.

Juhozápadné Slovensko, neznáme nálezisko, (1) denár, 2,94g, typ Torbágyi F/2b - archív EK.

VI. OBLASŤ SRBSKA - SKORDISKOVIÁ

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (2) tetradrachmy, typ Srem, 8,81g, 5,55g, (29) drachmy, 2,76-1,38g, (6) oboly, 0,82-0,33g; (11) drachmy, typ Krčedin, 2,34-1,19 g - *Kolníková*, v tlači.

Borský Svätý Jur, okr. Senica, (14) drachmy, typ Srem/Krčedin, 1,23-3,48g; obol 0,41g - archív EK.

Bratislava-Hrad, okr. Bratislava, (1) tetradrachma, typ Srem, 8,65g - *Resutík/Kolníková, v tlači*.
Košolná, okr. Trnava, (9) tetradrachmy, typ Srem, 9,95,6,11g, (11) drachmy, 2,81-1,53g, (2) oboly, 0,71-0,59g – archív EK.
Reca, okr. Senec, (4), drachma, typ Srem, 2,05-1,27g, (8) oboly, typ Krčedin, 1,77-1,16g – archív EK.
Sereď-Velká Mača, okr. Galanta, (4) tetradrachmy, typ Krčedin, 12,53-10,72g, spolu s dáckymi tetradrachmami – archív EK.
Tomášov, okr. Senec, (2) drachmy, typ Krčedin, 2,31g, 1,76g - archív EK.
Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, (1) tetradrachma, typ Srem - archív EK.
Zemplín, okr. Trebišov, (1) tetradrachma, typ Srem, 7,917g - *Nálezy I, č. 19*.
Slovensko juhozápadné, neznáme nálezisko, (1) tetradrachma typ Srem, fragment, 2,76g, (4) drachmy, 1,98-1,41g - archív EK.

VII. OBLASŤ BAVORSKO-ŠVÁBSKA - VINDELIKOVIA

Bratislava-Devín, okr. Bratislava, (1) kvinár, typ s vrtulou - Kellner 1990, sk. E, 1,7606g - *Nálezy I, č. 114*.
Cífer-Pác, okr. Trnava, (2), statér, typ s vtáčou hlavou - Kellner 1990, IID, 7,08g, 6,85g, (2) kvináre, typ s vrtulou - Kellner 1990, E, 1,48g, 1,38g - archív EK.
Čataj, okr. Senec, (1) statér, typ s vtáčou hlavou - Kellner 1990, IID - *Čambal et al. 2015, 236-237, obr. 8: 24; Soják 2016, 20, obr. 8: 1*.
Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, (1) statér - Kellner 1990, variant typu XIII, 6,27g - *Soják 2016, 19, obr. 6*.
Lozorno, okr. Malacky, (1) statér, tzv. hladká dúhovka - typ Kellner 1990, tab. 3, č. 50, subaerat, 3,716 g - archív EK.
Reca, okr. Senec, (1) statér - Kellner 1990, IID, 7,24g - archív EK.
Slovenská Nová Ves, okr. Trnava, (2) kvinár, typ s vrtulou - Kellner 1990, sk. E, 1,584g, 1,827g - archív EK.
Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, (2) statér, typ s vtáčou hlavou - Kellner 1990, IID, 2,807g; hladká dúhovka - Kellner 1990, VA, 5,681g; (2) kvinár, typ s vrtulou - Kellner 1990, sk. E, 1,688g - *Kolníková 1998a*, a archív EK.
Voderady, okr. Trnava, (5) kvinár, typ s vrtulou - Kellner 1990, sk. E - *Čambal et al. 2015, 236-237, obr. 8: 25-29; Soják 2016, 20, obr. 8: 2-6*.
Slovensko juhozápadné, neznáme nálezisko, (1) štvrtstatér hladká dúhovka - Kellner 1990, V; (3) kvinár, typ s vrtulou - Kellner 1990, sk. E, 1,67g, 1,70g, 1,79g - archív EK.

VIII. OBLASŤ FRANCÚZSKA/BELGICKA – ZÁPADNÍ KELTI

Košolná, okr. Trnava, (1) potin, Leuci, 5,01 g - archív EK.
Nitra, okr. Nitra, (1) potin, fragment, Aedui, 0,945 - *Kolníková 2009, 285, XIV*.
Selec, okr. Trenčín, (1) potin, neurč. typ, 3,246 g - *Kolníková 2009, 285, XV*.
Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, (1), potin, Sequani - typ *Gäumann 2000, č. 62* - archív EK.
Neznáme nálezisko, (2) potiny, Leuci, 4,76g, Sequani, 3,97g - *Kolníková 2009, 285, XVI*.

IX. OBLASŤ RUMUNSKA - KELTO-DÁKOVIA

Beniakovce, okr. Košice, (1) tetradrachma, typ *Medieșu Aurit*, 9,78g - Preda 1973, 289-294, Fig. 20, Pl. LIX, 3-4 - *Nálezy I, č. 55; Kolníková 1997, 49, XX*.
Blatné, okr. Senec, (1) tetradrachma, subaerat, typ *Adîncata-Mănăstirea*, 5,72g - Preda 1973, 198-214, Fig. 16, Pl. XLI: 14 - archív EK.
Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (1) tetradrachma, typ *Huși-Vovriești*, 8,87g - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII - archív EK.
Borský Svätý Jur, okr. Senica, (1) tetradrachma, typ *Huși-Vovriești* - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXVI, č. 3 - archív EK.
Bratislava, okr. Bratislava, (1) tetradrachma, typ *Adîncata-Mănăstirea*, 8,86g - Preda 1973, 198-214, Fig. 16, Pl. XLI: 14 - *Nálezy I, č. 53; Kolníková 1997, 4*; (1), tetradrachma, typ *Vîrteju-București*, 8,49g - Preda 1973, 115-147, Fig. 17, Pl. XLII-XLVIII - *Nálezy III, č. 22; Kolníková 1997, 48*.
Bratislava-Devín, okr. Bratislava, (1) dácka napodobenina republikánskeho denára - typ *Torbágyi B/1b*, 3,04g, v hromadnom náleze eraviských mincí - *Plachá/Fiala 1998, č. 38; Kolníková 2005, 77, 1*.
Bratislava-Devínska Kobyla, okr. Bratislava, (1), dácka napodobenina republikánskeho denára - typ *Torbágyi E2 - Mina-rovičová 2002, 180*.
Bratislavská stolica bývalá, (2), tetradrachmy, typ *Adîncata-Mănăstirea* - Preda 1973, 198-214, Fig. 16, Pl. XLI: 14 - *Nálezy I, č. 52; Kolníková 1997, 48*.
Čataj, okr. Senec, hromadný nález, (42) tetradrachmy, typ *Adîncata-Mănăstirea*, (2) typ *Huși-Vovriești*, (1) typ *Crîșeni-Berchieș* - Preda 1973, 97-104, Fig. 8, Pl. XV-XVII; 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII; 198-214, Fig. 16, Pl. XL-XLI - *Budaj 2015, 7*.
Hôrka-Kišovce, okr. Poprad, (1) tetradrachma, typ *Tulgiș-Mireșu-Mare* - Preda 1973, 87-88, Fig. 7, Pl. XII - *Nálezy I, č. 5; Kolníková 1997, 47*.

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, (1) tetradrachma, typ Huși-Vovriești, 12,585g - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII - *Kolníková/Vizdal 2004, 191*.

Kežmarok, okr. Kežmarok, Jeruzalem, (1) tetradrachma, typ Huși-Vovriești? - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII? - *Nálezy I, č. 22*.

Komárno-okolie, okr. Komárno, hromadný nález, tetradrachmy, typ Huși-Vovriești - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII - archív EK.

Košice, okr. Košice, (1) tetradrachma, typ Huși-Vovriești - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII - *Nálezy I, č. 6; Kolníková 1997, 48, XIII*; (1) dácka napodobenina republikánskeho denára - typ Torbágyi 1984, D/5g - *Kolníková 2005, 75, č. 6*.

Košolná, okr. Trnava, (2) tetradrachmy, typ Huși-Vovriești - typ Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII, 13,62g, 14,10g; (1) tetradrachma, typ Adîncata-Mănăstirea, 6,25g - typ Preda 1973, 198-214, Fig. 16, Pl. XLI: 14 - archív EK.

Liptovský Mikuláš, okr. Liptovský Mikuláš, (1) tetradrachma, typ Tulgieș-Mireșu-Mare - Preda 1973, 87-88, Fig. 7, Pl. XII - *Soják 1998, 188-190*.

Pezinok, okr. Pezinok, (5) tetradrachmy, typ Adîncata-Mănăstirea, 8,86g - Preda 1973, 198-214, Fig. 16, Pl. XLI, 14 - *Nálezy I, č. 51; Kolníková 1997, 48, XV*.

Reca, okr. Senec, (1) tetradrachma, typ Huși-Vovriești, 13,37g - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII - archív EK.

Sedliská, okr. Vranov nad Topľou, hrad Čičva, (1) tetradrachma, typ Huși-Vovriești, 10,6 g - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII - *Tomášová/Kolníková 1998b, 193-194*.

Senec, okr. Senec, (?), tetradrachmy, typ Adîncata-Mănăstirea - Preda 1973, 198-214, Fig. 16, Pl. XLI: 14 - *Nálezy III, č. 23; Kolníková 1997, 48, XV*.

Sereď-Veľká Mača, okr. Galanta, v hromadnom náleze skordiských mincí, (2) tetradrachmy, typ Ocnița-Cărbunești, 9,55g, 12,73g; (1), typ Tonciu, 12,75g - Preda 1973, 159-164, Fig. 13, Pl. XXX a 104-108, Fig. 9, Pl. XIX - archív EK.

Slovenské Nové Mesto, okr. Trebišov, (3) tetradrachmy, typ Medieșu Aurit, 7,90-10,58g - Preda 1973, 289-294, Fig. 20, Pl. LIX, 3-4 - *Nálezy I, č. 56; Kolníková 1997, 49, XX*.

Šarovce, okr. Levice, (1) tetradrachma, typ Sighet, 9,706g - Preda 1973, 108-110, Fig. 9, Pl. XX, 2-3 - archív EK.

Šúrovce, okr. Trnava, (1) tetradrachma, typ Huși-Vovriești - Preda 1973, 111-131, Fig. 10, Pl. XXI-XXVII, 10,6g - archív EK.

Vinné, okr. Michalovce, (1) tetradrachma, typ Călăretul cu pasăre (jazdec s vtákom) - Preda 1973, 71-75, Fig. 6, Pl. IX, 8-11 - *Nálezy IV, č. 35*.

Vrbové, okr. Piešťany, (1) tetradrachma, typ Vîrteju.București, 6,5g - Preda 1973, 115-147, Fig. 17, Pl. XLII-XLVIII - *Nálezy III, č. 224; Kolníková 1997, 48-49, XVI*.

Zemplínska stolica bývalá, (1) tetradrachma, typ Medieșu Aurit, 12,35g - Preda 1973, 289-294, Fig. 20, Pl. LIX, 3-4 - *Nálezy I, č. 54; Kolníková 1997, 49, XX*.

Žemberovce, okr. Levice, (1) tetradrachma, typ Tonciu, 12,75g - Preda 1973, 104-108, Fig. 9, Pl. XIX - archív EK.

Žilina, okr. Žilina, (2), dácke napodobeniny republikánskeho denára - typ Torbágyi E/2 - *Kolníková 2005, 76, č. 11*.

Juhozápadné Slovensko, neznáme nálezisko, (1) tetradrachma, typ Vîrteju.București, 6,5g - Preda 1973, 115-147, Fig. 17, Pl. XLII-XLVIII - archív EK.

X. OBLASŤ MACEDÓNSKO-BULHARSKO-RUMUNSKÁ - KELTI-THRÁKOVIA-DÁKOVIA

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, (1) napodobenina Thasos, 16,01 g - typ Göbl 1973a, tab. 46-47 - archív EK.

Borský Svätý Jur, okr. Senica, (1) napodobenina Thasos, 16,75g - typ Göbl 1973a, III/3 - archív EK.

Bratislava, okr. Bratislava, (3) napodobeniny Thasos, 16,40g, 16,37g - *Nálezy I, 58b*.

Horné alebo Dolné Orešany, okr. Trnava, (5), napodobeniny tetradrachmiem Alexandra Veľkého a Filipa III., 14,81-15,29g - typ Pink 1974, č. 581-582; Preda 1973, 339, tab. LXXII-LXXIII - archív EK.

Hrhov, okr. Rožňava, (4), napodobeniny drachmiem Filipa III. a Alexandra V., v hromadnom náleze Au mincí typu Athena Alkidemos, Ag mincí filipovsko-audoleonských typov, poldrachmy so sediacou postavou, 1,60-1,70g - *Fröhlich 2017a, 28*.

Kuchyňa, okr. Malacky, (1) napodobenina Thasos - typ Pink 1974, 89 (Konyha).

Reca, okr. Senec, (1) tetradrachma Thasos a (1) napodobenina Thasos, 14,98g, v hromadnom náleze bratislavských tetradrachmiem - *Nálezy I, č. 57 a 91*.

Rimavské Janovce, okr. Rimavská Sobota, (1) napodobenina drachmy Filipa III. a Alexandra V., 4,063g - typ Preda 1973, 448, tab. LXXIV - archív EK.

Rovinka, okr. Senec, (1) napodobenina Thasos, s uškom na zavesenie - *Nálezy III, č. 27*.

Sereď, okr. Sereď, (1) napodobenina Thasos - *Nálezy I, č. 58*.

Stupava, okr. Malacky, (1) napodobenina Thasos - *Nálezy I, č. 58a*.

Stupné, okr. Považská Bystrica, Žeravica, (2), nezaradený typ, 4,51g, 0,92 g - *Fröhlich 2016a, 20*.

Šenkvice, okr. Pezinok, (1) napodobenina tetradrachmy Makedonōn Prōtēs, v hromadnom náleze z 18. stor., 12,70 g, - *Nálezy I, 60* (tu ako Veľké Čaníkovec).

Tomášov?, okr. Senec, (1) napodobenina Thasos, 16,01g - archív EK.

XI. MINCE RÍMSKEJ REPUBLIKY, predpokladaný súvis s laténskym osídlením

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, hromadný nález?, (10) denáre, 137/134-32/31 - archív EK.

Borský Svätý Jur, okr. Senica, (2), denáre, P. Clodius, 42 pred n.l., 2,89g - Sydenahm 1952, č. 1117; neurčený, cca 155-120 pred n.l., 2,20g - Sydenham 1952, č. 404?; (1) Marcus Antonius, 32-31 pred n.l., 3,02g - Sydenham 1952, č. 1215 - archív EK.

Bratislava-Devín, okr. Bratislava, neskorolátenský objekt, (1) anonymný polviktoriát, 187-155 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 230 - *Nálezy I*, č. 139; laténska sídlisková vrstva, (1) denár, G. J. Caesar, 54-49 pred n.l. - *Nálezy IV*, č. 43.

Bratislava-Dúbravka, okr. Bratislava, laténska osada, (1) denár, Faustus Cornelius Sulla, 63-62 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 884 - *Nálezy IV*, č. 41.

Bratislava-Hrad, okr. Bratislava, „rímska stavba II“ na akropole oppida, (2) denáre, Cn. Lucretius Trio, 136 pred n.l., 3,94g; L. Rutilius Flaccus, 77 pred n.l., 4,06g; (2) skorodované neurčiteľné asy - *Resutík 2014*, 162.

Bratislava-Staré mesto, Dibrovo námestie, laténske osídlenie, (1) denár, C. Memmius C.F., 56 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 921 - *Nálezy IV*, č. 42; Zelená ul. 10/Ventúrska ul. 12, laténska kovolejárska dielňa, (3) asy, typ Ianus/prova - *Musilová/Lesák 1996*, 209.

Bratislava-Vajnory, okr. Bratislava, (1) denár, M. Fannius a L. Critonius, 86 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 717, v zásype včasnogermánskej chaty, informácia J. Haruštiak.

Horné Orešany, okr. Trnava, (1) denár, Marcus Antonius, 32-31 pred n.l., 3,20g - typ Sydenham 1952, č. 1237 - archív EK

Iža, okr. Komárno, laténske osídlenie, (1) denár, Marcus Antonius, 32-31 pred n.l. - *Nálezy I*, č. 152; (4), denáre: L. Thorius Balbus, 119-91, C. Iulius Caesar, 44, Marcus Antonius, 32-31 pred n.l., neurčený denár - *Nálezy IV*, č. 38.

Jánovce-Machalovce, okr. Poprad, laténske hradisko, (1) as, 2. stor. pred Kr.? - *Kolníková/Vizdal 2004*, 191.

Košeca-Nozdrovica, okr. Ilava, (2) denáre, C. Vibius C.f. Pansa, 89-88 a 48 pred n.l., 3,628g a 3,750g - typ Sydenham 1952, 685b a 946 - *Kolníková 1998b*, 215.

Košolná, okr. Trnava, (1) denár, L. Thorius Balbus, 105 pred n.l., 3,49g - typ Sydenham 1952, 598 - archív EK.

Nitra-hrad, okr. Nitra, laténske hradisko, (1) denár, M. Aemilius Lepidus, 109 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 554 - *Nálezy IV*, č. 39.

Nitra-Mikov dvor, okr. Nitra, laténska osada, (1) denár, 2. pol.2.-1.pol.1. stor. pred n.l. - *Nálezy IV*, č. 45.

Plavecké Podhradie, okr. Malacky, Pohanská, (1) denár, Marcus Antonius, 32-31 pred n.l., informácia J. Hunka a M. Čurný.

Reca, okr. Senec, (1) denár, L. Memmius, 109-108 pred n.l., 3,25g - typ Sydenham 1952, č. 558 - archív EK.

Sučany, okr. Martin, Skala, (1) denár, Marcus Antonius, 32-31 pred n.l., 3,451 g - typ Sydenham 1952, č. 1232a - archív EK.

Trenčianske Bohuslavice, okr. Nové Mesto nad Váhom, laténske hradisko, (4) asy, C. Poblitius Malleolus, 119-91 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 616; Anonym, cca 83 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 734; C. Licinius L. f. Macer, 83 pred n.l., Sydenham 1952, č. 733; C. Marcus Censorinus, 86 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 715 - *Kolníková 1998a*, 33 a archív EK.

Zemplín, okr. Trebišov, keltsko-dácke hradisko, (2) denáre, neurčený a Lucius Postumius Albinus, 134 pred n.l. - typ Sydenham 1952, č. 472 - *Nálezy III*, č. 28.

Zvončín, okr. Trnava, (4) denáre, S. Afranius, 155-120, 3,84g - typ Sydenham 1952, č. 388; L. Iulius Bursio, 83, 3,64g - typ Sydenham 1952, č. 728e; L. Lucretius Trio, 74, 3,39g - typ Sydenham 1952, č. 783; C. Considius Paetus, 45 pred n.l., 3,85g - typ Sydenham 1952, č. 991 - archív EK.

Juhozápadné Slovensko, neznáme nálezisko, (3) denáre, Cn. Porcius Cato, 123, 3,60g typ Sydenham 1952, č. 417; D. Iunius Silanus, 91, 3,50g - typ Sydenham 646; A. Postumius Albinus, 79 pred n.l., 3,26g - typ Sydenham 1952, č. 746 - archív EK.

XII. TYPY ZASTÚPENÉ NÍZKYM POČTOM NÁLEZOV A TYPY NEZNÁMEHO PÔVODU

a) Drachma s konskou protomou

Poprad-okolie?, okr. Poprad - *Militký 2015*, 42, pozn. 98; *Fröhlich 2016b*, 166-192.

b) Drachma s postavou bojovníka

Veľký Slavkov, okr. Poprad, 3,25g - *Hlinka 1980*, 257-259; *Nálezy IV*, č. 34.

c) Typ s druidom

Malacky-okolie, (1), obol - archív EK.

Plavecké Podhradie, okr. Malacky, Pohanská, (1), obol, 0,38g - *Fröhlich 2012a*, 69-72.

Zohor, okr. Malacky, (1), obol - archív EK.

d) Typ s jazdcom vo vlajúcom plášti (dácky?)

Čebovce-okolie, okr. Veľký Krtíš, (10-20) obolov, 0,84g - *Fröhlich 2013b*, 14, obr. 1:7a.

Prašník, okr. Piešťany, Tlstá hora, (1) obol, 1,12g - *Fröhlich 2013*, 14, obr. 1:7b.

e) Typ Pełczyska (južnopoľská keltská sídelná oblasť?)

Blatné-Šenkvice, okr. Senec/Pezinok, (1), 1/8 statéra, 0,73g - Budaj 2015, 5-6, obr. 1.

Príloha 4

Zliatky kovu, ingoty - doklady o remeselníckych a mincových dielňach (archív EK + príslušná literatúra)

Bohdanovce nad Trnavou, okr. Trnava, Strelnica.

1. Ag, zliatok oválneho tvaru, na jednej strane vbité krúžky, 1,75g, 7,07-13,17 mm, hrúbka 3,50 mm.
2. Ag, zliatok okrúhleho tvaru, 5,53g, 16,94-16,95 mm, hrúbka 5,68 mm.
3. Ag, guľovitý zliatok, 0,91g, 5,62-6,24 mm, hrúbka 3,83 mm.
4. Ag, nerazený kotúčik veľkosti drachmy, 3,07g, 14,73-14,52 mm, hrúbka 3,03 mm.
5. Ae, hrudka kovu, 7,38g, 14,88-17,15 mm, hrúbka 6,07 mm.
6. Ae, nerazený kotúčik, 1,71g, 8,11-9,95 mm, hrúbka 4,05 mm.
7. Ae, oválny pliešok, 0,43g, 9,45-13,12 mm, hrúbka 0,78 mm.

Bratislava-hrad, okr. Bratislava, Cu, ingot, 102x10,5 cm, 11,9 kg - *Resutík 2014, 160-161, obr. 15.*

Horné Orešany, okr. Trnava.

1. Ag, neforemná hrudka, 0,67g, 5,27-6,15 mm, hrúbka 5,52 mm.

Košolná, okr. Trnava, Pod záhradami.

1. Ag, guľovitý zliatok, 2,14g, 8,80-9,40 mm, hrúbka 6,43 mm.
2. Ag, nerazený kotúčik, 0,56g, 6,36-6,81 mm, hrúbka 1,60 mm.
3. Ae, nerazený kotúčik, 0,73g, 7,24-7,29 mm, hrúbka 2,59 mm.

Liptovská Sielnica-Liptovská Mara, okr. Liptovský Mikuláš

Cu, početné zliatky, ingot, 100x10-12 mm - *Pieta 1996, 86-87, tab. X, 14.*

Slovenský Grob, okr. Pezinok, Au, ingot, 6,57 g, 29,86x5,42x3,05 mm - *Budaj/Čambal 2013, obr. 2:25.*

Juhozápadné Slovensko, neznáme nálezisko, Ag, zliatok vajcovitého tvaru, 5,21 mm, 11,42-14,95 mm, hrúbka 6,12 mm.

Neznáme nálezisko, súčasť hromadného nálezu bratislavských tetradrachiem, Ag, ingot, 418,184 g, 161x25,3x12,3 mm - *Militký 2013b, 101.*

Príloha 5: Prehľad nálezísk mincí podľa kovu použitého k razbe - zoznam v prílohe 1, mapa č. 3

Au:

5, 15, 26, 33, 36, 38, 54, 56, 59, 63, 67, 87, 93, 96, 98, 119, 137, 138, 141, 150, 151, 152, 167, 172, 173, 182, 193

Ag:

1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 47, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 65, 67, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 87, 88, 91, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 115, 117, 119, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 155, 158, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 182, 187, 189, 191, 193

Cu:

59, 81, 104, 141, 154, 191

PhDr. Eva Kolníková, DrSc.

Národný numizmatický komitét SR

Akademická 2

949 21 Nitra

Slovenská republika

titusaeva@gmail.com

Mgr. František Bakos, PhD.

Green View, s.r.o.

Nevádzová 5

821 01 Bratislava

Slovenská republika

frantisek.bakos@green-view.sk

*RNDr. Peter Paudits, PhD.
Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
Mlynská dolina 1
817 04 Bratislava
Slovenská republika
peter.paudits@geology.sk*

SKRATKY ČASOPISOV A PERIODÍK ABKÜRZUNGEN VON ZEITSCHRIFTEN UND PERIODIKA

- Acta Arch. Acad. Scien. Hungaricae = Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest
 Acta Mus. Napocensis = Acta Musei Napocensis. Cluj
 Acta Praehist. et Arch. = Acta Praehistorica et Archeologica. Berlin
 AlbaReg = Alba Regia. Annales musei Stephani Regis. Székesfehérvár
 Altschlesien = Altschlesien. Mitteilungen des Schlesischen Altertumsvereins. Breslau
 AnnNMWien = Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien. Wien
 Anodos = Anodos. Studies of the ancient World. Trnava.
 ANTAEUS = ANTAEUS. Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Budapest
 AMAF = Archaeologia Medii Aevi Finlandiae. Turku
 Arh. Vestnik = Arheološki Vestnik. Ljubljana
 Arch. Österreichs = Archäologie Österreichs. Wien
 Arch. Ért. = Archaeologiai Értesítő. Budapest
 Arch. Austriaca = Archaeologia Austriaca. Beiträge zur Paläoanthropologie, Ur- und Frühgeschichte Österreichs. Wien
 Arch. Hist. = Archaeologia Historica. Brno
 Arch. Korrb. = Archäologisches Korrespondenzblatt. Urgeschichte, Römerzeit, Frühmittelalter. Mainz am Rhein
 Arch. Rozhledy = Archeologické Rozhledy. Praha
 Arch. Střední Čechy = Archeologie ve středních Čechách. Praha
 ARS = ARS. Bratislava
 ASM = Archeologické studijní materiály. Praha
 AVANS = Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku. Nitra
 AZČ = Archeologie západních Čech. Plzeň
 Balneol. Sprav. = Balneologický spravodajca. Piešťany
 BAR. = British Archaeological reports. Oxford
 Ber. RGK = Bericht der Römisch-Germanischen Kommission. Frankfurt am Mainz
 BpR = Budapesti Regisegei. Budapest
 Carnuntum Jahrb. = Carnuntum Jahrbuch. Wien
 Commun. Arch. Hungariae = Communicationes Archaeologicae Hungariae. Budapest
 Časopis Moravského Mus. = Časopis Moravského Musea v Brně. Brno
 Denarius = Denarius. Bratislava
 Études celtiques = Études celtiques. Paris
 Eurasia Antiqua = Eurasia Antiqua: Zeitschrift fuer die Archäologie Eurasiens. Mainz
 FasArchHist = Fasciculi Archaeologiae Historicae. Warszawa
 Folia Arch. = Folia Archaeologica. Annales Musei Nationalis Hungarici. Budapest
 Fol. Num. = Folia Numismatica. Brno
 FStud = Frühmittelalterliche Studien. Berlin – New York
 Fundber. Österreich = Fundberichte aus Österreich. Wien
 Germania = Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Mainz
 Godišnjak Sarajevo = Godišnjak. Centar za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Sarajevo
 Hist. Čas. = Historický časopis. Bratislava
 Hist. Zbor. MS = Historický zborník Matice Slovenskej. Martin
 Chrudimský vlastivědný sborník = Chrudimský vlastivědný sborník. Chrudim
 Jahrb. RGZM = Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums. Mainz
 Koroze a ochrana materiálu = Koroze a ochrana materiálu. Bulletin AKI. Praha
 Krásy Slov. = Krásy Slovenska. Bratislava
 Mat. i Spraw. = Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego. Rzeszów

Mitt. Arch. Inst. Ungar. Akad. = Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Budapest

Mitt. Österr. Num. Ges. = Mitteilungen der Österreichischen Numismatischen Gesellschaft. Wien

Monument revue = Monument revue. Časopis na propagáciu vedeckého poznávania pamiatkového fondu Slovenska. Bratislava

Monumentorum tutela = Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok. Bratislava

Musaica Archeologica = Musaica Archeologica. Bratislava

Národná osveta = Národná osveta. Mesačník pre rozvoj miestnej kultúry a záujmovej tvorivosti. Bratislava

NKBud = Numizmatikai Közlöny. Budapest

Num. Časopis = Numizmatický časopis. Praha

Num. Listy = Numismatické listy Numismatické společnosti Československé v Praze. Praha

NumSb = Numizmatický sborník. Praha

NumZ = Numismatische Zeitschrift. Wien

Paleobiology = Paleobiology. Cambridge

Pam. Arch. = Památky Archeologické. Praha

Pam. Múz. = Pamiatky a múzeá. Revue pre kultúrne dedičstvo. Bratislava

Pam. Prír. = Pamiatky a príroda. Metodicko-odborný a informačný časopis. Bratislava

PBF = Prähistorische Bronzefunde. München/Stuttgart

Præhist. = Præhistorica. Praha

Præhist. Zeitschr. = Præhistorische Zeitschrift. Berlin

Pravěk N. Ř. = Pravěk. Nová Řada. Sborník příspěvků moravských a slezských archeologů. Brno

Röm.-Germ. Forsch. = Römisch-Germanische Forschungen. Darmstadt

Sbor. MSS = Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Martin

Sborník Národ. Mus. Praha = Sborník Národního musea v Praze. Praha

Sborník Prací Fil. Fak. Brno = Sborník prací Filosofické fakulty brněnské university. Brno

Situla = Situla. Razprave Narodnega Muzeja v Ljubljani. Ljubljana

Slov. Arch. = Slovenská archeológia. Časopis Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre. Nitra

Slov. Num. = Slovenská numizmatika. Nitra.

Slovácko = Slovácko. Národopisný sborník pro Moravskoslezské pomezí. Uherské Hradiště

Stud. Arch. Ústavu ČSAV = Studie Archeologického Ústavu ČSAV. Brno

Studia Arch. slov. mediavalia = Studia archeologia Slovaca medievalia. Bratislava

Studia Hercynia = Studia Hercynia. Journal of the Institute of Classical Archaeology. Praha

Studia Historica Nitriensia = Studia Historica Nitriensia. Nitra

Sudeta = Sudeta. Zeitschrift für Vor- und Frühgeschichte. Reichenberg

Svet Vedy = Svet vedy. Populárno-vedecký mesačník. Bratislava

Štud. Zvesti AÚ SAV = Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied. Nitra

UPA = Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Bonn

Vjesnik Arh. Muz. Zagreb = Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu. Zagreb

Vlast. Čas. = Vlastivedný časopis. Revue kultúrneho dedičstva Slovenska. Bratislava

VPS = Vznik a počátky Slovanů. Praha

VZP = Vlastivedný zborník Považia. Martin

Wiener Præhist. Zeitschr. = Wiener Præhistorische Zeitschrift. Wien

Zalai Múz. = Zalai Múzeum. Zalaegerszeg

Zbor. SNM. Arch. = Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Bratislava

Zbor. SNM. Hist. = Zborník Slovenského národného múzea. História. Bratislava

ZČSSA = Zprávy Československé společnosti archeologické při Československé akademii věd. Praha